

OPO
CZNO

STRATEGIA ROZWOJU
GMINY OPOCZNO 2030
NA LATA 2021 – 2030

PHENO
HORIZON

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE.....	4
1.1.	PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA STRATEGII	5
	MISJA GMINY OPOCZNO.....	5
	WIZJA GMINY OPOCZNO	5
	CELE STRATEGICZNE GMINY OPOCZNO	5
1.2.	ISTOTA OPRAWOWANIA STRATEGII	6
1.3.	METODOLOGIA PRAC NAD STRATEGIĄ	6
2.	CHARAKTERYSTYKA GMINY	11
2.1.	POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE.....	11
2.2.	WIELKOŚĆ GMINY	12
2.3.	CHARAKTER GMINY	12
	DZIEDZICTWO HISTORYCZNE, KULTUROWE I PRZYRODNICZE	12
	SPOŁECZNO GOSPODARCZE UWARUNKOWANIA GMINY – KLUCZOWE FUNKCJE I ROLA	14
	RELACJA Z INNYMI JEDNOSTKAMI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO	15
3.	DIAGNOZA POTENCJAŁÓW I BARIER ROZWOJOWYCH GMINY.....	16
3.1.	SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	16
3.2.	WYMIAR SPOŁECZNY	17
3.3.	WYMIAR GOSPODARCZY.....	20
3.4.	WYMIAR ŚRODOWISKOWY	22
3.5.	WYMIAR INFRASTRUKTURALNY	26
3.6.	STAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO – ŁAD PRZESTRZENNY	28
3.7.	OCENA SYTUACJI W GMINIE ORAZ WSKAZANIE ZAPOTRZEBOWANIA W ZAKRESIE ROZWOJU W OPARCIU O PROCES PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ.....	32
3.8.	ANALIZA SWOT GMINY OPOCZNO.....	34
4.	ELEMENTY STRATEGICZNE	38
4.1.	MISJA.....	38
4.2.	WIZJA	38
4.3.	CEL GŁÓWNY, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	39
5.	WYTYCZNE STRATEGICZNE W ZAKRESIE POLITYKI FUNKCJONALNO PRZESTRZENNEJ GMINY OPOCZNO	49

5.1. WPROWADZENIE.....	49
5.2. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY OPOCZNO.....	50
5.3. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE	51
KSZTAŁTOWANIE POLITYKI PRZESTRZENNEJ	51
KIERUNKI ROZWOJU UKŁADU KOMUNIKACYJNEGO I SYSTEMU TRANSPORTOWEGO GMINY	57
PROWADZENIE POLITYKI PRZESTRZENNEJ.....	57
OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY	58
6. OKREŚLENIE SPÓJNOŚCI STRATEGII ROZWOJU GMINY ZE STRATEGIAMI NA SZCZEBLU KRAJOWYM I REGIONALNYM	60
6.1. STRATEGIA ROZWOJU GMINY, A STRATEGIE KRAJOWE.....	61
6.2. STRATEGIA ROZWOJU GMINY, A STRATEGIE REGIONALNE.....	65
STRATEGIE WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO	65
STRATEGIE POWIATU OPOCZYŃSKIEGO	70
7. FINANSOWANIE STRATEGII.....	72
8. WDRAŻANIE STRATEGII	76
SYSTEM WDRAŻANIA	76
OPIS SYSTEMU WDRAŻANIA STRATEGII ORAZ PROCEDURA JEGO MODYFIKACJI ...	77
9. MONITORING I EWALUACJA REALIZACJI STRATEGII	79
9.1. ZAPROJEKTOWANIE SYSTEMU MONITORINGU I EWALUACJI STRATEGII	79
9.2. PLAN MONITORINGU	81
9.3. PROCEDURA EWALUACJI	87
10. SPIS TABEL	90
11. SPIS WYKRESÓW.....	91
12. SPIS ZAŁĄCZNIKÓW.....	91

CZĘŚĆ I

1. WPROWADZENIE

Dokument ten jest kluczowym opracowaniem z punktu widzenia rozwoju gminy. Strategia zawiera syntezę pełnej wiedzy o jednostce, jej zasobach i uwarunkowaniach, a także wskazuje długofalowe kierunki i cele rozwoju jednostki. Wskazuje również optymalny stan, do którego jednostka powinna dążyć poprzez realizację odpowiednich działań rozwojowych.

Przy opracowaniu dokumentu strategii wraz z załącznikami pracował zespół ekspertów, w którego skład wchodził przedstawiciel wymienionego wyżej konsorcjum firm oraz reprezentanci wydziałów Urzędu Miejskiego w Opcznie. W działania zaangażowani byli również lokalni interesariusze – mieszkańcy gminy – przedstawiciele organizacji społecznych, instytucji, samorządowcy oraz lokalni społecznicy. Zaangażowanie społeczne poprzez partycypację jest bardzo istotnym elementem wypracowania kierunków rozwojowych. Pozwala w największym stopniu dopasować założenia strategii do zapotrzebowania mieszkańców gminy.

Zachęcamy do zapoznania się z niniejszym dokumentem i zawartymi w nim planami rozwojowymi Gminy Opczno na najbliższe lata. Liczymy, że wypracowane dzięki wspólnemu działaniu Cele i Kierunki Rozwojowe spełnią w największym stopniu oczekiwania społeczności lokalnej, odpowiadając na wskazane przez Państwa zapotrzebowanie.

Strategię Rozwoju Gminy Opczno na lata 2021-2030 opracowano na zlecenie Gminy Opczno w ramach projektu realizowanego przez konsorcjum firm Łódzki Dom Biznesu i Pheno Horizon OLP Sp. z o.o.

1.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA STRATEGII

Strategia Rozwoju Gminy Opoczno na lata 2021-2030 jest dokumentem wyznaczającym długofalowe cele i kierunki rozwojowe jednostki. W sposób kompleksowy pozwala na weryfikację aktualnego stanu gminy i wskazać zapotrzebowanie na działania rozwojowe. W odpowiedzi na wynikające z diagnozy potrzeby dokument kierunkuje politykę rozwojową jednostki, wyznaczając cele, do których gmina powinna dążyć w perspektywie lat wskazanych w strategii, a więc do 2030 roku.

W niniejszej strategii w ramach ukierunkowania gminy w stronę realizacji działań rozwojowych wskazane zostały misja i wizja oparte o istniejące potencjały i potrzeby. Określono 3 Cele strategiczne wraz z przypisanymi do nich celami operacyjnymi i kierunkami działań. Te pozwalają na pełną realizację założeń wskazanej misji i wizji gminy Opoczno.

MISJA GMINY OPOCZNO

Misją Gminy Opoczno jest równy rozwój we wszystkich obszarach oraz budowanie silnej, osadzonej lokalnie marki, w oparciu o endogeniczne potencjały historyczne, kulturowe, gospodarcze i społeczne z poszanowaniem i ochroną zasobów przyrodniczych regionu.

WIZJA GMINY OPOCZNO

Gmina Opoczno jest dobrze rozwijającym się centrum lokalnym, miejscem przyjaznym dla mieszkańców i przyjezdnych z rozpoznawalną marką opartą o potencjały lokalnego dziedzictwa kultury ludowej, produkcji ceramicznej, gdzie dobry stan środowiska naturalnego stanowi cenną wartość w rozwoju we wszystkich obszarach.

CELE STRATEGICZNE GMINY OPOCZNO

1. ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU

2. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE

3. WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW

1.2. ISTOTA OPRACOWANIA STRATEGII

Strategia rozwoju jednostki samorządu terytorialnego jest kluczowym dokumentem, który wskazuje wytyczne i kierunki działań ulokowane w określonym horyzoncie czasowym. Władze samorządowe powinny dążyć do realizacji założeń dokumentu. Dobrze przygotowane opracowanie i proces wdrażania założeń Strategii, dalej realizacja jej celów i kierunków rozwojowych, które będą odpowiadały na zastane w gminie czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) oraz zewnętrzne (szanse i zagrożenia), oraz odpowiednie monitorowanie realizacji założeń rozwojowych pozwala na skuteczne niwelowanie deficytów i problemów rozwojowych. W szerszej perspektywie czasowej realizacja założeń strategii przyczynić powinna się do poprawy jakości życia w Gminie Opoczno, poprzez zaspokajanie wskazanych przez mieszkańców potrzeb, eliminowanie barier i ciągły rozwój samorządu. Wypełnienie wyznaczonych w dokumencie celów przyczynia się do realizacji założonej misji i doprowadzenie do stanu wskazanego w przyszłej wizji gminy.

Strategia jest kompleksowym narzędziem wsparcia rozwoju samorządu terytorialnego i przyczynia się do świadomej, efektywnej i praktycznej realizacji działań, których wdrażanie pozwoli kreować odpowiednią przyszłość jednostki i da szansę na osiągnięcie pożądanego wizerunku i stanu.

1.3. METODOLOGIA PRAC NAD STRATEGIĄ

Opracowanie Strategii Rozwoju ma na celu wypracowanie celów strategicznych oraz kierunków rozwoju dla gminy, które pozwolą zrealizować te cele. Opracowana w trakcie tworzenia strategii polityka rozwojowa jednostki powinna zachowywać spójność z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu. Jednocześnie ma za zadanie odpowiedzieć na zastane zapotrzebowanie – deficyty i potencjały wymagające szczególnych działań rozwojowych. Dla najlepszego rozpoznania zapotrzebowania dokument oparty jest o szeroko zakrojoną diagnozę obejmującą wszystkie obszary funkcjonowania jednostki. Rozbudowana część diagnostyczna sporządzona została w formie dwóch załączników – diagnozy społeczno-gospodarczej oraz diagnozy przestrzennej. W ramach prac nad dokumentem korzystano z modelu ekspercko-partycypacyjnego. Oznacza to, że w opracowaniu dokumentu udział brał zespół ekspertów, przedstawiciele władz lokalnych oraz przedstawiciele społeczności Gminy.

DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA I DIAGNOZA PRZESTRZENNA

W celu określenia uwarunkowań i odnalezienia problematycznych aspektów w rozwoju miasta Opoczno konieczne było przeprowadzenie kompleksowych analiz. Szczegółowe zdiagnozowanie stanu istniejącego i problemów z jakimi mierzy się Opoczno w codziennym funkcjonowaniu pozwala na wskazanie elementów wymagających zintensyfikowanych działań i określenia nowych kierunków rozwoju. Dla stworzenia najlepszej diagnozy konieczne są odpowiednie, kompleksowe narzędzia. W przypadku niniejszej strategii wykorzystano Monitor Rozwoju Lokalnego, Bank Danych Lokalnych, System Analiz Samorządowych, Statystyczne Vadamecum Samorządowca. W trakcie trwania procesu opracowywania dokumentu odbywały się również działania partycypacyjne - spotkania warsztatowe mające na celu wykazanie deficytów i potrzeb oraz wskazanie najistotniejszych kierunków rozwojowych.

Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL), jest narzędziem przygotowanym przez Związek Miast Polskich w ramach projektu „Monitoring rozwoju lokalnego na poziomie miejskim i wewnątrz-miejskim” finansowanego przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020. Jest to narzędzie systemu analiz samorządowych pozwalające na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy w czasie i w relacji do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju. MRL nie ocenia zatem w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą. Nie jest to również ocena w sensie formalnym, ale punkt wyjścia do analizy. Tym samym jest to wsparcie władz i mieszkańców w przygotowaniu decyzji, przede wszystkim o charakterze strategicznym.

Bank Danych Lokalnych (BDL) to największa w Polsce baza danych statystycznych dotyczących gospodarki, ludności, przestrzeni, środowiska, finansów itp., prowadzona przez **Główny Urząd Statystyczny (GUS)**. Można w nim łatwo znaleźć konkretne cechy statystyczne (ponad 40 tys.) pogrupowane tematycznie w ponad 30 kategoriach. Dane w BDL są na bieżąco uzupełniane i archiwizowane, co pozwala na porównanie różnych danych liczbowych na przestrzeni nawet kilkudziesięciu lat. Można dokonywać porównań zarówno rocznych jak i krótkookresowych. Zebrane dane i wskaźniki dotyczą zarówno całego kraju jak i poszczególnych miejscowości, gmin, powiatów, województw, czy podregionów i regionów. Na potrzeby diagnozy pozyskiwane były dane liczbowe dotyczące poszczególnych aspektów funkcjonowania gminy, jak np.: powierzchnie, dane demograficzne, finansowe, dotyczące środowiska itp.

SAS (System Analiz Samorządowych) – to narzędzie zawierające bazy danych statystycznych oraz wskaźników rozwojowych dotyczących jednostek samorządu terytorialnego. Jest to narzędzie wspomagające JST w zintegrowanym zarządzaniu strategicznym. Dane pozyskiwane są od miast lub ze statystyki publicznej. Wskaźniki zostały tak opracowane, aby wesprzeć JST w badaniu jakości życia, analizie trendów i tendencji rozwojowych, a także diagnozie sytuacji społeczno-ekonomicznej. Dane umożliwiają również prowadzenie analiz porównawczych między wybranymi JST. System zawiera również raporty o stanie miasta w zakresie stanu finansów, oświaty oraz rozwoju miasta. Na potrzeby opracowania Diagnozy pozyskano dane statystyczne prezentujące wyniki ilościowe i jakościowe usług dostarczanych przez Gminę Opoczno oraz obrazujących główne uwarunkowania rozwojowe.

SVS (Statystyczne Vademecum Samorządowca) – to raport z zakresu statystyki regionalnej przedstawiający dane statystyczne najważniejszych gałęzi rozwojowych jednostek samorządu terytorialnego. Tak zwane „portrety terytorium” zawierają informacje z zakresu finansów publicznych, rynku pracy, pomocy społecznej, infrastruktury, bezpieczeństwa publicznego i gospodarki przestrzennej wybranych JST, a także porównania z innymi jednostkami tego samego szczebla. Jest to projekt GUS, który odpowiada na rosnące zapotrzebowanie na informacje charakteryzujące stan JST. W Diagnozie zostały wykorzystane dane dotyczące budżetu Gminy Opoczno.

Działania partycypacyjne – obejmują spotkania z lokalnymi interesariuszami. W różnego rodzaju warsztatach udział brali zarówno przedstawiciele władz lokalnych, jak i pracownicy Urzędu Miejskiego w Opocznie, mieszkańcy reprezentujący lokalne społeczności, stowarzyszenia, organizacje, instytucje. Spotkania dotyczyły zarówno opracowania diagnostycznego jak i wskazania kierunków strategicznych i propozycji celów.

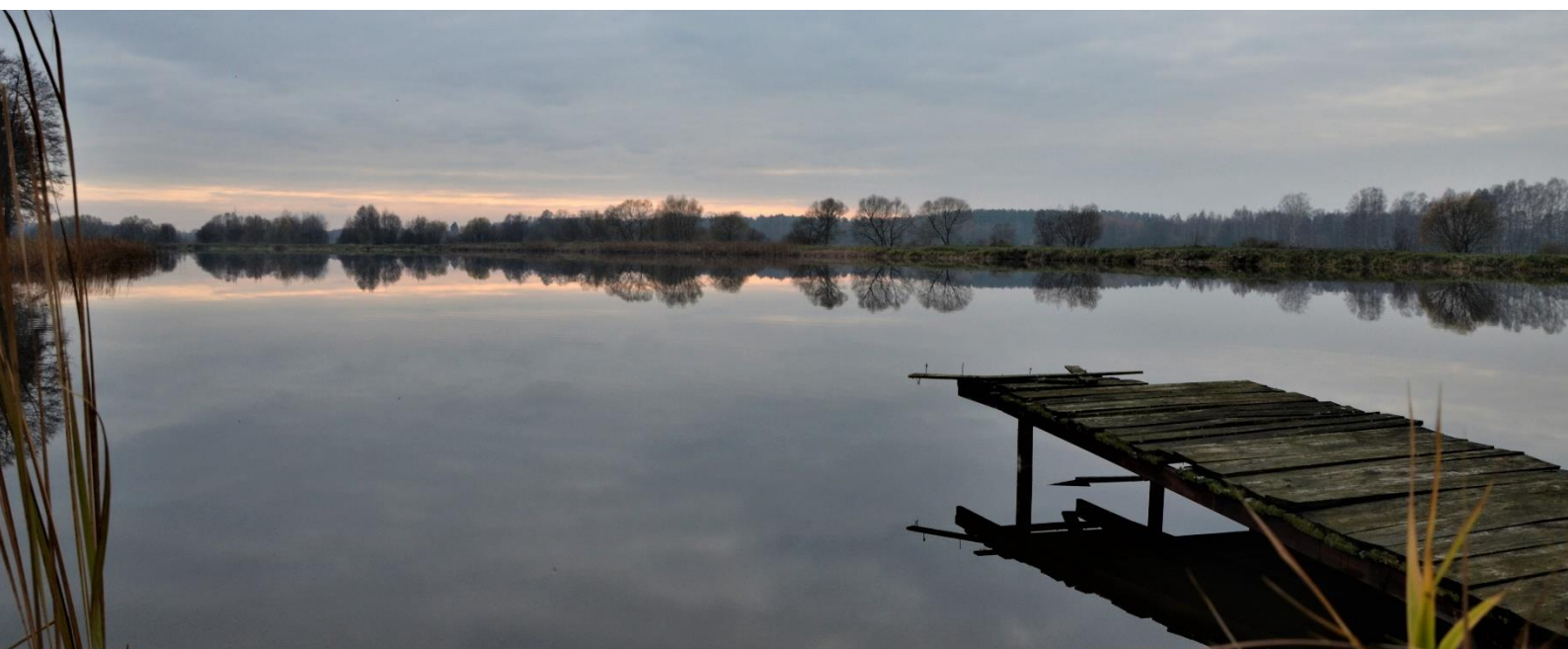
Struktura dokumentu Strategii Rozwoju Gminy Opoczno wygląda następująco:

Tabela 1. Struktura Strategii Rozwoju Gminy Opoczno na lata 2021-2030 (opracowanie własne).

Diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Opoczno
Sytuacja demograficzna
Wymiar społeczny
Wymiar gospodarczy
Wymiar środowiskowy
Wymiar infrastrukturalny
Diagnoza przestrzenna Gminy Opoczno
Wymiar przestrzenny
Analiza SWOT Gminy
Część Strategiczna
Misja i wizja Gminy
Cele Strategiczne, Operacyjne i Kierunki Działania
Spójność Strategii z dokumentami strategicznymi na innych szczeblach
Finansowanie Strategii
System wdrażania, monitoringu i ewaluacji strategii

Dokument Strategii powinien spełniać następujące funkcje:

- Informacyjną – dostarczającą w przystępny i ogólnodostępny sposób wiedzę o stanie gminy i o wyznaczonych celach i kierunkach rozwoju, dla mieszkańców, organizacji, inwestorów, samorządów gminnych i innych interesariuszy.
- Diagnostyczną – charakteryzującą i oceniającą zasoby Gminy Opoczno we wszystkich obszarach jego funkcjonowania – społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzennym.
- Kontrolną – pozwala monitorować rozwój gminy i optymalizować wykorzystanie i rozwój aktualnych zasobów.

W ramach opracowania dokumentu strategicznego dąży się do zachowania zgodności z następującymi dokumentami na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym:

Tabela 2. Zestawienie dokumentów, z którymi Strategia Rozwoju Gminy powinna zachowywać spójność w zapisach (opracowanie własne).

Dokumenty, z którymi niniejsza strategia zachowuje zgodność
Dokumenty krajowe
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) SOR
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (uchylona)
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r
Dokumenty regionalne – wojewódzkie
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi 2030
Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego 2020 Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego 2021-2027 (projekt)
Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030(projekt)
„Plan gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2019-2025 z uwzględnieniem lat 2026-2031”(projekt)
Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023
Dokumenty regionalne – powiatowe
Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego
Dokumenty które muszą zachować zgodność z niniejszą strategią
Studium Uwarunkowań i Zagospodarowania Przestrzennego Gminy
Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

CZEŚĆ II

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Opoczno leży w północnej części mezoregionu Wzgórz Opoczyńskich – na pograniczu Wyżyny Małopolskiej i Niziny Mazowieckiej. Przez miasto przepływają dwie rzeki – Drzewiczka będąca prawym dopływem Pilicy i uchodząca do niej Węglanka. Historycznie miejscowość należąca do Małopolski, później była częścią ziemi sandomierskiej, województwa sandomierskiego, a później należało do województwa kieleckiego (okres powojenny do 1975 r.) i woj. piotrkowskiego (w latach 1975-98).

Gmina położona jest w ciągu drogi krajowej numer 12 przebiegającej przez Polskę od niemieckiej granicy na zachodzie do granicy z Ukrainą na wschodzie. Droga ta łączy miasto z ważnymi lokalnymi ośrodkami miejskimi – Radomiem (65 km na wschód) i Piotrkowem Trybunalskim (43 km na zachód), a dalej na wschód z Lublinem (178 km). Przez Opoczno przebiega również droga wojewódzka nr 726 łącząca Rawę Mazowiecką z Żarnowem. Od stolicy województwa – Łodzi, miejscowość oddalona jest o 85 km. Do głównego wojewódzkiego ośrodka prowadzi droga wojewódzka nr 713, łącząca Opoczno również z porównywalnym ośrodkiem lokalnym – Tomaszowem Mazowieckim (27 km).

Od stolicy kraju – Warszawy – Opoczno oddalone jest o 120 km. Przez gminę i miasto przebiega Centralna Magistrala Kolejowa łącząca stolicę z południem kraju, a dalej Czechami. Od 2014 roku w jej biegu funkcjonuje stacja kolejowa Opoczno Południe. Druga, niezelektryfikowana linia kolejowa nr 25 łączy Opoczno z Łodzią.

Gmina Opoczno położona jest w południowo – wschodniej części województwa łódzkiego, w powiecie opoczyńskim. Gmina graniczy z województwem świętokrzyskim oraz mazowieckim.

Gmina sąsiaduje z następującymi gminami:

- Inowłódz – od północy,
- Poświętne – od północy,
- Drzewica – od północy,
- Gielniów (woj. mazowieckie) – od wschodu,
- Gowarczów (woj. świętokrzyskie) – od wschodu,
- Białaczów – od południa,
- Sławno – od zachodu.

Według fizyczno – geograficznej regionalizacji Polski [Salon, Richling, Ziaja (2018)]¹ gmina Opoczno umiejscowiona jest w następujących jednostkach:

- prowincja: Wyżyny Polskie;
- podprowincja: Wyżyna Małopolska;
- makroregion: Wyżyna Przedborska;
- mezoregion: Wzgórz Opoczyńskie;

¹ http://rcin.org.pl/Content/65112/WA51_84317_r2018-t91-no2_G-Polonica-Solon.pdf

2.2. WIELKOŚĆ GMINY

Jeśli chodzi o całą Gminę Opoczno, jest to gmina miejsko – wiejska o powierzchni 19 064 ha (190,64 km²). Tworzą ją miasto Opoczno oraz 34 sołectwa: Adamów, Antoniów, Bielowice, Brzustówek, Bukowiec Opoczyński, Dzielna, Janów Karwicki, Januszewice, Karwice, Kliny, Kraszków, Kraśnica, Kruszewiec Kolonia, Libiszów, Libiszów Kolonia, Międzybórz, Modrzew, Modrzewek, Mroczków Duży, Mroczków Gościny, Ogonowice, Ostrów, Różanna, Sielec, Sitowa, Sobawiny, Sołek, Stuzno, Stuzno Kolonia, Wola Załęzna, Wólka Karwicka, Wygnanów, Ziębów. Dodatkowo, w Gminie istnieją następujące miejscowości bez statusu sołectwa: Brzustówek – Kolonia, Januszewice (osada leśna), Sitowa (osada leśna), Świerczyna, Wólka Dobromirowa, Wólka Karwicka - Kolonia, Zameczek, Zameczek (osada).

2.3. CHARAKTER GMINY

DZIEDZICTWO HISTORYCZNE, KULTUROWE I PRZYRODNICZE

Gmina Opoczno stanowi centrum regionu o bogatej historii. Miasto odgrywało ważną rolę lokalną już w średniowieczu, będąc miastem królewskim najpierw Korony Królestwa Polskiego, później województwa sandomierskiego. Dziedzictwem wywodzącym się z rozwoju miasta w tym okresie jest średniowieczny układ zabudowań centrum Opoczna i lokalizacja takich zabudowań jak zamek czy kościół. Bogata historia i związki z królami tworzą duży potencjał w postaci podań i faktów historycznych.

W XIX wieku, w okresie rozwoju przemysłu, w Opocznie w największym stopniu rozwinęły się zakłady ceramiczne. Od tego okresu opoczyńska płytką ceramiczną stała się wiodącym, rozpoznawalnym symbolem regionu. Poczynając od dziedzictwa historycznego, po wiodący profil współczesnego przemysłu w gminie Opoczno, lokalna ceramika jest kojarzona z regionem na skalę całego kraju.

Tożsamość gminy i regionu buduje także lokalny folklor. Na wiejskich obszarach gminy oraz w jej otoczeniu na przestrzeni lat rozwijał się unikatowy styl w architekturze ruralistycznej, ludowym ubiorze, rzemiośle oraz tradycjach kulturowych. Szczególnie rozpoznawalnym elementem tożsamości wiejskiej i folkloru jest lokalny pasiak opoczyński będący częścią tradycyjnego ubioru ludowego. W regionie współcześnie kultywuje się ludowe tradycje takie jak obrzędy, pieśni, muzyka, taniec, strój, gwara, tradycje kulinarne. Na obszarach wiejskich prężnie funkcjonują koła gospodyń oraz ludowe zespoły pieśni i tańca.

RYS HISTORYCZNY

Pierwsza wzmianka o Opocznie pojawiła się w 1284 roku. W średniowiecznym dokumencie autorstwa Leszka Czarnego do kolegiaty sandomierskiej pisano o osadzie „Opocza” położonej na opoce, czyli skale wapiennej. W późniejszym okresie, kiedy to Opoczno wchodziło w skład kasz-

telanii żarnowskiej dzielnicy sandomierskiej, nazwę miejscowości rozwinięto o przyrostek -na². Rozkwit miasta nastąpił za panowania Kazimierza Wielkiego, który to w 1347 roku dokonał relokacji miasta. Nowe Miasto Opoczno zostało zlokalizowane na południowy zachód od pierwotnej osady, która zaczęła pełnić funkcję przedmieścia. Wówczas miejscowość o powierzchni około 6 ha koncentrowała się wokół rynku (obecny pl. T. Kościuszki) zbliżonego kształtem do kwadratu. Czynnikiem potęgującym rozwój miasta było też wyznaczenie szlaku handlowego z Królestwa Polskiego na Ruś i Węgry. W 1365 r. Opoczno uzyskało przywilej lokacyjny według prawa magdeburskiego³. Skutkiem tego było podniesienie rangi Opoczna jako lokalnego ośrodka władzy. W konsekwencji najazdu szwedzkiego w 1655 roku miasto zostało doszczętnie zniszczone. W I poł. XIX w. miasto powoli zaczęło się rozwijać, głównie rolniczo.

W XIX wieku nastąpił rozwój przemysłu, z którym to później Opoczno będzie kojarzone. W 1880 roku uruchomiono Zakład Płytek Ceramicznych. Ponadto, na początku XX wieku istniała również odlewnia, cementownia, browar i pończoszarnia. Istotnym wydarzeniem dla rozwoju przemysłu w Opocznie było uruchomienie w 1885 r. linii kolejowej relacji Koluszki - Skarżysko-Kamienna. W 1898 r. założone zostało „Towarzystwo Akcyjne Fabryki Cementu”, a przy ul. Piotrkowskiej wzniesione zostały budynki cementowni. Zakład nie rozwijał się w kolejnych latach należycie.

W okresie I wojny światowej, kiedy to Opoczno było miastem przyfrontowym, wojska rosyjskie spaliły stację kolejową i zerwały mosty. Konsekwencją tego było częściowe ograniczenie działalności przemysłowej miasta, które w tym okresie podupadło. W czasach II wojny światowej w regionie Opoczyńskim funkcjonował prężny ruch oporu, ponieważ był to obszar działań oddziału majora Hubala.

W latach 1923-25, słabo prosperująca cementownia została przekształcona w Fabrykę Materiałów Ogniotrwałych znaną później pod nazwą „OZMO” (Opoczyńskie Zakłady Materiałów Ogniotrwałych. Z historycznej zabudowy nie zostało jednak wiele. Fabryka przez lata była przebudowywana i modernizowana.

Po II Wojnie Światowej miasto systematycznie się rozwijało jako lokalny ośrodek przemysłowy, administracyjny oraz kulturowy. W dalszym ciągu funkcjonowały Zakłady Materiałów Ogniotrwałych. Warto wspomnieć, że w latach 70-tych zaczął kształtować się przemysł włókienniczy - powstał kombinat włókienniczy (obecny “Optex” S.A.)⁴ W II poł. XIX wieku i w pierwszej dekadzie kolejnego stulecia w wyniku ożywienia gospodarczego w Opocznie nastąpił gwałtowny wzrost liczby ludności, a także rozwój obszarów podmiejskich. Znacząca część znanego dziedzictwa kulturowego związana jest z głównymi grupami wyznaniowymi które zamieszkiwały Opoczno. Byli to katolicy i żydzi⁵. Śladem obecności żydów na terenie Opoczna były cmentarze żydowskie, czyli tzw. kirkuty. Znajdowały się one przy obecnej ul. Gen. K. Bończy-Załęskiego, ul. Stefana A. Janasa 27 oraz u zbiegu ulicy Mostowej i Limanowskiego⁶.

Obecnie w gminie Opoczno jest wiele obiektów zabytkowych świadczących o długiej historii regionu. Są to zarówno obiekty miejskie, jak kamienice, kościół zamek, jak i przykłady architektury ludowej - pałacyki, drewniana architektura wiejska itp. Nie są one rozpoznawalne na szerszą skalę

² <http://www.naszeopoczno.pl/o-opocznie/historia-opoczna/>

³ Strategia rozwoju Gminy Opoczno na lata 2016 - 2020

⁴ <https://www.opoczno.pl/miasto-i-gmina/rys-historyczny/>

⁵ <http://www.naszeopoczno.pl/o-opocznie/historia-opoczna/>

⁶ Strategia rozwoju Gminy Opoczno na lata 2016 - 2020

i nie stanowią dziedzictwa unikatowego w skali kraju. Są to jednak często obiekty znaczące dla lokalnej tożsamości i jako całość mogą świadczyć o charakterze gminy. Szczególną uwagę należy zwrócić na obiekty wpisane do rejestru zabytków. Zalicza się do nich:

- a) zamek (obecnie muzeum) zlokalizowany przy ul. Plac Zamkowy 1 w Opocznie, pochodzący z przełomu XIV-XVII w. (nr rej.: 306 z 30.11.1956 oraz 272 z 3.11.1977);
- b) dom "Esterki" - Plac Kościuszki 15, Opoczno (nr rej.: 305 z 30.11.1956 i z 21.06.1967);
- c) zespół kościoła par. p.w. św. Bartłomieja, ul. Kościelna 2 Opoczno. W jego obrębie ochroną objęto:
 - budynek kościoła (nr rej. 307 z 1.12.1956 oraz 352 z 21.06.1967),
 - dzwonnice z I poł. XIX w. (nr rej.: j.w.),
 - plebanię (nr rej.: 838 z 6.02.1959),
 - drewniany kościół cmentarny p.w. św. Marii Magdaleny w Opocznie z XVIII w. (nr rej.: A/74 z 25.02.2009);
- d) zespół dworski z I poł. XIX w. wraz z dworem, czworakami⁷ i oficyną, znajdujący się w Januszewicach (nr rej. 351 z 23.06.1967);
- e) park dworski w Mroczkowie z I poł. XIX w. (nr rej.: 312 z 31.08.1983);
- f) zespół dworski z XVII-XIX w. zlokalizowany w miejscowości Sołek-Zameczek, w którego skład wchodzi:
 - dwór murowano-drewniany (nr rej.: 277 z dn. 27.03.1979),
 - park (nr rej.: 329 z dn. 31.08.1983 oraz z 18.01.1996);
- g) śródmieście miasta Opoczno (nr rej.: 303 z 4.12.1956);
- h) zespół dworski "Starostwo" znajdujący się w Opocznie przy ul. Parkowej/Kolberga (nr rej.: 779 z 30.05.1972 oraz 256 z 6.10.1995). W jego skład wchodzi: dwór, oranżeria, spichrz (lamus), 2 czworaki oraz park;

Walory przyrodnicze Opoczna i sąsiadujących z nim terenów sprawiają, że obszar ten zaliczany jest do jednych z najciekawszych, pod względem krajobrazowym i przyrodniczym, rejonów w Polsce. Cennym zasobem przyrodniczym regionu opoczyńskiego są wapienne i piaszczyste - pagórki, dzięki którym możliwe było powstanie miasta i rozwój przemysłu. Charakterystycznymi elementami krajobrazu Opoczna są również ustronia leśne wraz z malowniczymi dolinami rzek⁸. Wiele cennych obszarów przyrodniczych znajdujących się na terenie gminy. Objęto ochroną prawną. Zaliczyć do nich można Spalski Park Krajobrazowy czy też liczne pomniki przyrody (rozdział obszary przyrodniczo cenne - formy ochrony przyrody).

SPOŁECZNO GOSPODARCZE UWARUNKOWANIA GMINY – KLUCZOWE FUNKCJE I ROLA

Opoczno jest gminą w przeważającej części o charakterze wiejskim. Dominującą działalnością w przestrzeni jednostki jest rolnictwo. W gminie najważniejszy ośrodek stanowi miasto Opoczno.

⁷ Mieszkalny budynek folwarczny lub dworski przeznaczony dla służby dworskiej. Składał się on z czterech symetrycznie rozmieszczonych mieszkań, w którym każde z nich miało osobne wejście (z narożników) bądź jedno wspólne z sieni środkowej (<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/czworak;3889987.html>).

⁸ https://www.opocznowiat.pl/strona-20-nasze_miasta_i_gminy.html

Jako miejscowość powiatowa skupia na swoim obszarze wszystkie najważniejsze w skali lokalnej funkcje. Pełni rolę centrum dla okolicznych ośrodków wiejskich z gminy Opoczno i okolicznych gmin. Tutaj zlokalizowane są istotne z punktu widzenia powiatu i gminy obiekty administracyjne. W Opocznie swoją siedzibę mają: Starostwo Powiatowe, Sąd Rejonowy, Urząd Gminy (Miejski). Dla powiatu jest też miejscem skupienia podstawowych usług medycznych. Funkcjonują tu: Szpital powiatowy im. E. Biernackiego oraz przychodnie specjalistyczne. Zlokalizowana jest tutaj również Powiatowa Komenda Policji.

Dla mieszkańców powiatu Opoczno jest ważnym węzłem komunikacyjnym. Tutaj mogą z lokalnego transportu przesiąść się na autobusy oraz pociągi międzymiastowe - miasto jest dogodnie skomunikowane z sąsiednimi ośrodkami miejskimi oraz większymi centrami jak Łódź czy Warszawa.

Jako istotny ośrodek przemysłowy, Opoczno jest miejscem pracy dla wielu ludzi - głównie z gminy i powiatu. Do pracy w przemyśle zjeżdżają mieszkańcy okolicznych gmin, ale również w mniejszym stopniu z innych miast w regionie. Obok przemysłu mieszkańcy okolic znajdują również zatrudnienie w skumulowanych tutaj usługach. Opoczno skupia niedużą ilość lokali usługowych - sklepy, restauracje, banki, pocztę i inne usługi podstawowe. Skala nagromadzenia tego rodzaju obiektów nie jest jednak duża - nie ma tu wielkopowierzchniowych centrów handlowo-usługowych. Jednak istniejące działalności przyciągają mieszkańców regionu zarówno do pracy jak i w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb konsumpcyjnych.

W skali powiatu Opoczno jest również głównym miejscem odwiedzin w celach rekreacyjnych. Znajdują się tutaj obiekty sportowe i rekreacyjne, a także kulturowe takie jak: stadion Miejskiego Klubu Sportowego Ceramika Opoczno, Miejski Dom Kultury, basen, zalew miejski. W wolnych chwilach okoliczni mieszkańcy korzystają z tutejszej oferty sportowo-rekreacyjnej.

Tereny wiejskie w podziale na Sołectwa mają swoje lokalne centra, w których zlokalizowane są takie ośrodki jak Biblioteki, szkoły, Domy Ludowe, kościoły czy remizy Ochotniczych Straży Pożarnych. Miejsca te stanowią centra życia kulturalnego i społecznego na terenach wiejskich gminy Opoczno. Dla mieszkańców miasta Opoczno i okolicznych miast tereny wiejskie gminy mogą stanowić przestrzeń atrakcyjną do celów rekreacyjnych.

RELACJA Z INNYMI JEDNOSTKAMI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Lokalne ośrodki wiejskie oraz miasto Opoczno będące centralnym ośrodkiem regionalnym w skali powiatu, nie zaspakajają w pełni wszystkich potrzeb mieszkańców gminy i powiatu. Oczywiście jest powiązanie jednostki z dużymi ośrodkami centrotwórczymi skupiającymi funkcje wyższego rzędu jak Łódź w skali województwa czy Warszawa w skali kraju. Mieszkańcy gminy korzystają jednak również z oferty okolicznych mniejszych miast jak Końskie, Tomaszów Mazowiecki czy Piotrków Trybunalski.

W Łodzi, Warszawie, ale również w Piotrkowie Trybunalskim zlokalizowane są usługi administracyjne wyższego rzędu obejmujące swoim zasięgiem Opoczno. Są to na przykład urzędy czy sądy. W ośrodkach tych zlokalizowane są również usługi medyczne z szerszym wachlarzem specjalizacji. W Piotrkowie Trybunalskim zlokalizowany jest większy od opoczyńskiego szpital wojewódzki. W Łodzi oraz Warszawie siedzibę mają liczne placówki specjalistyczne, z których korzystają opocznianie w przypadku braku podobnych oddziałów w tutejszym szpitalu powiatowym. Analogicznie,

w większych miastach dużo szersza jest oferta przychodni - zarówno o profilu ogólnym jak i specjalistycznym. Nawet jeśli poszukiwane przychodnie usługi medyczne są dostępne na miejscu, szerszy ich wybór w większych ośrodkach miejskich zwiększa prawdopodobieństwo świadczenia usług wyższej jakości, co może przyciągać mieszkańców Opoczna.

Podobnie sytuacja wygląda w przypadku usług komercyjnych. Okoliczne ośrodki miejskie mają inne, alternatywne usługi, z których potencjalnie chcą korzystać mieszkańcy gminy, a te większe mają dużo szerszy ich zakres. Mieszkańcy gminy Opoczno na zakupy udają się do centrów handlowych w takich miastach jak Tomaszów Mazowiecki czy Piotrków Trybunalski, przy okazji korzystając tam z niedostępnych w Opocznie usług sportu i rekreacji. Zdarzają się również wyjazdy w podobnym celu do większych miast (takich jak Łódź czy Warszawa), jednak te są rzadsze i wiążą się z koniecznością lub chęcią skorzystania z oferty wyspecjalizowanej, niedostępnej w ośrodkach regionalnych.

Większe miasta stanowią również węzły komunikacyjne rozpatrywane w szerszej skali. Korzystają z nich osoby chcące udać się do innych części kraju lub za granicę. Ośrodki te są lepiej skomunikowane i posiadają bardziej rozbudowaną sieć transportu publicznego. W Łodzi i Warszawie poza transportem samochodowym i kolejowym, funkcjonują porty lotnicze.

Okoliczne miasta oraz duże ośrodki ponadregionalne stanowią też kierunek wyjazdów w celach zarobkowych. Jednostki te ze względu na swoją większą skalę posiadają dużo szerszą ofertę miejsc pracy. Naturalnym jest, że część mieszkańców mniejszych, regionalnych jednostek takich jak gmina Opoczno pracuje w dużych miastach dojeżdżając codziennie do pracy. Zauważalnym zjawiskiem jest również migracja czasowa lub stała do większych jednostek w celach kształcenia na poziomie wyższym oraz dla podjęcia pracy. Sprzyjają temu bezpośrednie połączenia komunikacyjne z dużymi miastami takimi jak Łódź, Warszawa czy Kraków.

3. DIAGNOZA POTENCJAŁÓW I BARIER ROZWOJOWYCH GMINY

3.1. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

W demografii polskiego społeczeństwa obecnie obserwuje się zgodność z ogólnoswiatową tendencją do starzenia się społeczeństw. Literatura przedmiotu i liczne dane statystyczne wskazują dwie charakterystyczne cechy tego procesu. Pierwszą jest jego nieuchronność wynikająca z relatywnego wzrostu odsetka seniorów przy jednoczesnym zmniejszaniu się skłonności do wydawania potomstwa. Ponadto coraz częściej jako istotna wskazywana jest rola starzenia się społeczeństwa jako świadectwa „dojrzałości” demograficznej przy jednoczesnym akcentowaniu potencjału gospodarczego i związanego z nim spadku umieralności. Podobne tendencje oddziałują na sytuację demograficzną Gminy Opoczno.

Liczba ludności w Gminie od wielu lat systematycznie spada. Większy spadek liczby mieszkańców zaobserwować można na terenie miejskim. Na obszarze wiejskim liczba mieszkańców utrzymuje się na stosunkowo stabilnym poziomie. Stanowi to niepokojący prognostyk dla struktury miejskiej

Gminy - spadek liczby ludności w mieście, przy utrzymującej się na stabilnym poziomie liczby mieszkańców terenów wiejskich. Spada również gęstość zaludnienia.

Analiza migracji na terenie Gminy Opoczno wykazała utrzymujący się od kilka lat ujemny stan. Liczba osób wymeldowujących się poza teren Gminy jest wyższa niż liczba nowych zameldowań. Zarówno, jeśli chodzi o migracje wewnętrzne (miasto-wieś) jak i zagraniczne dokonywane są one głównie przez młodych ludzi. Wyzwaniem dla Gminy Opoczno w aspekcie demograficznym pozostaje ich zatrzymanie.

Nie najlepiej oceniana jest również sytuacja na rynku pracy. Pomimo nieznacznego bezrobocia, nie ma dużej różnorodności ofert pracy, a zarobki mieszkańców są niższe od średniej w kraju. Uwarunkowania te opisane szerzej w ramach wymiaru gospodarczego, mają również bezpośredni wpływ na pogarszanie się sytuacji demograficznej – stanowią czynnik oddziałujący na odpływ lokalnej ludności, a także na ograniczoną migrację nowych mieszkańców do Opoczna. Na niekorzystną sytuację materialną mieszkańców wpływa niewielka liczba atrakcyjnych ofert pracy. Przed Gminą Opoczno stoi więc wiele wyzwań związanych z zapobieganiu eskapizmowi społecznemu młodych osób i zaoferowania im atrakcyjnych miejsc pracy. Analogicznie, obok atrakcyjności gospodarczej, wpływ na sytuację demograficzną ma komfort życia w gminie, który wynika również z jakości infrastruktury społecznej, przestrzennej i technicznej.

3.2. WYMIAR SPOŁECZNY

Komponent społeczny stanowi ważny element zrównoważonego rozwoju, który wyróżniają dwie charakterystyczne cechy: sprawiedliwość międzypokoleniowa oraz współzależność rozwoju gospodarczego, ochrony środowiska i rozwoju społecznego. Stabilny rozwój obejmuje możliwość zaspokajania potrzeb przez obecne pokolenie, nie pozbawiając tej możliwości przyszłego pokolenia. Rozwój społeczny dąży do poprawy warunków życia oraz redukcji procesów marginalizacji i wykluczenia społecznego. Jego istotną cechą jest usuwanie dysproporcji prowadzących do dezintegracji zbiorowości społecznych poprzez skuteczne przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i patologii społecznych. Na komponent społeczny składają się zasoby społeczne, w tym aktywność ekonomiczna i społeczna ludności, warunki materialne, dostęp do kultury, poziom bezpieczeństwa. Istotnym aspektem jest również struktura społeczna ludności wg płci, wieku, wykształcenia i pozostałych procesów demograficznych. Rozdział ten prezentuje rozwój społeczny Gminy Opoczno w oparciu o dostępne dane statyczne z perspektywy występującego poziomu jakości życia.

Na dość dobrym poziomie sytuuje się oferta edukacyjna. Szkoły w gminie są na wysokim poziomie. Poprawy wymagać może sytuacja związana z dostępnością do jednostek oświatowych na terenach wiejskich. Zauważalny jest ciągły spadek liczby uczniów związany z tendencjami demograficznymi. Z tego względu oferta oświatowa musi być optymalizowana względem aktualnych potrzeb. Brakuje natomiast szerszej oferty w zakresie dodatkowego rozwijania kompetencji. Lokalni liderzy gospodarczy w nieznacznym stopniu angażują się w proces edukacji.

W ogólnej ocenie zadowalająco wygląda opieka zdrowotna. Dostępność do opieki podstawowej wypada dobrze. Niepokojące mogą być natomiast trendy związane ze zmniejszeniem dostępności opieki szpitalnej. Dla gminy Opoczno istotne będzie rozwijanie i poprawa dostępności do usług me-

dycznych, w szczególności na terenach wiejskich. W tym obszarze konieczna będzie jednak komunikacja potrzeb we współpracy z Powiatem Opoczyńskim, odpowiedzialnym za usługi medyczne w regionie.

Partycypacyjność, w tym integracja społeczna, jest celem dobrego rozwoju lokalnego i oznacza uczestnictwo mieszkańców w kształtowaniu rzeczywistości społeczno-gospodarczej Gminy. Immanentnym aspektem działań integracyjnych jest zapewnienie większej partycypacji jednostek zagrożonych wykluczeniem społecznym w procesach decyzyjnych Gminy, które wpływają na ich życie i dostęp do dóbr społecznie cenionych. Integracja społeczna została scharakteryzowana ze względu na korzystanie z pomocy społecznej oraz ze świadczeń rodzinnych przez mieszkańców Gminy Opoczno.

Świadczone przez gminę usługi związane ze świadczeniem pomocy społecznej w oparciu o diagnozę prezentują się pozytywnie. Jako dobrze rokujący trend określić trzeba również malejące zapotrzebowanie na tego rodzaju pomoc. Pozostaje ona jednak istotnym aspektem, ponieważ wiąże się bezpośrednio z aktywizacją społeczeństwa i skutecznym przeciwdziałaniem wykluczeniu.

Poczucie bezpieczeństwa jest jednym z kluczowych elementów determinujących percepcję jakości życia. Należy do podstawowych praw i potrzeb człowieka, określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej. Utrzymanie wysokiego poczucia bezpieczeństwa umożliwia człowiekowi rozwój i egzystencję. Bezpieczeństwo może dotyczyć zarówno jednostki, jak i całych społeczności i obywateli państwa. Zapewnienie bezpieczeństwa polega na eliminowaniu zjawisk zagrażających zdrowiu i życiu obywateli. W gminie działają odpowiednie jednostki zajmujące się monitorowaniem i egzekwowaniem bezpieczeństwa. Konieczne jest ciągle ich rozwijanie i wsparcie w działaniu. Istotne dla poprawy w tym obszarze mogą być również zmiany związane z zagospodarowaniem i organizacją funkcjonowania przestrzeni publicznych w gminie.

W gminie Opoczno w nieznanym tempie rozwijała się infrastruktura sportowa i rekreacyjna. Brakuje różnego rodzaju obiektów dostępnych dla mieszkańców. W przestrzeni gminy dominuje infrastruktura w postaci boisk piłkarskich. Nie ma alternatywnej infrastruktury. Jednocześnie odnotowuje się wzrost zainteresowania mieszkańców sportem i rosnące zapotrzebowanie na odpowiednie zagospodarowanie i usługi. Bardzo istotne są działania w tym obszarze.

Infrastruktura kulturalna jest ważnym czynnikiem zrównoważonego rozwoju regionalnego. Zachowanie dziedzictwa kulturowego powinno odnosić się nie tylko do ochrony zabytków, ale również poszerzania zbiorów bibliotecznych, muzealnych, czy wreszcie organizacji masowych imprez. Wzbogacanie infrastruktury kulturalnej jest niezbędnym elementem do prawidłowego funkcjonowania społeczności lokalnej oraz bezpośrednio zaspokajającym ich potrzeby społeczne w dziedzinie kultury.

Z przeprowadzonej analizy danych dotyczących uczestnictwa mieszkańców Gminy Opoczno w kulturze wynika, iż pomimo dość bogatej oferty wydarzeń kulturalno-oświatowo-sportowych organizowanych przez opoczyńskie instytucje kultury i Urząd Miejski, maleje poziom uczestnictwa mieszkańców w tego typu imprezach. Jest to wynikiem bardzo słabo prowadzonej promocji tych uroczystości skierowanej do adekwatnych grup docelowych. Wraz z malejącym zainteresowaniem mieszkańców partycypowaniem w kulturze, spadają wydatki budżetu Gminy na rozwój infrastruktury kulturalnej. Zatem, wyzwaniem dla Gminy Opoczno na najbliższe lata będzie podniesienie kapitału kulturowego mieszkańców poprzez większą promocję wydarzeń kulturalnych skierowanych do odpowiednich grup docelowych.

W gminie nie funkcjonuje wiele organizacji i stowarzyszeń. Dominują tutaj koła gospodyń wiejskich oraz kluby sportowe. Ich aktywność nie jest jednak znacząca – działania nie trafiają do szerokiego grona odbiorców (nie są atrakcyjne dla wszystkich grup wiekowych). Konieczne są działania aktywizujące lokalną społeczność i angażujące organizacje pozarządowe.

Aktywność ekonomiczną, inaczej można też ująć jako zawodową. Jest immanentną cechą ludności. Poziom aktywności ekonomicznej w dużej mierze zależy od funkcjonowania sytuacji rynku pracy, w którym zderzają się ze sobą siły związane z popytem na pracę i podażą pracy. Niski stopień bezrobocia mógłby świadczyć o dość dużej aktywności ekonomicznej mieszkańców. Pomimo dużego odsetka osób pracujących niewielu mieszkańców gminy decyduje się na aktywny rozwój ekonomiczny i gospodarczy. Nie powstaje wiele nowych podmiotów gospodarczych, a nieliczni mieszkańcy decydują się na zakładanie własnej działalności.

Niski stopień bezrobocia mógłby świadczyć o dość dużej aktywności ekonomicznej mieszkańców. Pomimo dużego odsetka osób pracujących niewielu mieszkańców gminy decyduje się na aktywny rozwój ekonomiczny i gospodarczy. Nie powstaje wiele nowych podmiotów gospodarczych, a nieliczni mieszkańcy decydują się na zakładanie własnej działalności.

Aktywność społeczna mieszkańców sprowadzana jest głównie do angażowania się w działalność różnych organizacji pozarządowych współtworzących jeden z najważniejszych fundamentów sektora społecznego. 35% organizacji pozarządowych w Polsce to podmioty działające tylko lokalnie. Ich członkowie są bardziej zainteresowani na rozwiązywaniu lokalnych problemów. Tego typu organizacje, o wyłącznie lokalnej skali działania, spotykamy zarówno w środowisku wiejskim, jak i miejskim. W przypadku Opoczna mieszkańcy w nieznacznym stopniu angażują się w działalność NGO's. Jednocześnie jednak zauważalne jest coraz częstsze uczestnictwo w procesach partycypacyjnych związanych z rozwojem jednostki. Duża jest zwykle frekwencja na wyborach, a udostępniane narzędzia partycypacji, jak np. budżet obywatelski, przyczyniają się do rozwijania postaw obywatelskich. Konieczne jest utrzymanie tych trendów i rozwijanie partycypacji przy okazji prowadzenia działań rozwojowych we wszystkich obszarach.

Gmina Opoczno stanowi część regionu o charakterystycznych, swoistych cechach. Stanowi ciekawy przypadek regionu historycznego o walorach etnicznych i antropogenicznych. Ludność zamieszkująca region opoczyński różni się od innych polskich grup etnicznych gwarą, strojem oraz specyfiką wielu elementów folkloru. Wyróżnione cechy kultury ludowej składają się na odrębność regionu opoczyńskiego. Literatura etnograficzna z okresu międzywojennego i późniejszego tak charakteryzuje społeczność opoczyńską: „*chłop opoczyński charakter silny i oporny, z natury jest wesoły i ma dobre serce*”, „*lud opoczyński jest ruchliwy, porywczy, zadzierzysty, w rozmowie żywo gestykulujący, Opocznianie skorzy są do zabawy, śpiewu i tańca*”⁹. Ziemia opoczyńska jest bardzo silnie związana ze swoimi korzeniami, na które składają się m.in. twórczość ludowa, rzemiosła, rękodzieło, obrzędy, a także odchodzące w zapomnienie zawody (np. garncarstwo, młynarstwo, kamieniarstwo, bednarstwo i kołodziejstwo, krawiectwo, szewstwo) oraz pospolite niegdyś czynności domowe i gospodarskie. Mieszkańcy Ziemi Opoczyńskiej to ludzie nie tylko bardzo pracowici i zapobiegliwi, ale również gospodarni i w większości kultywujący zwyczaje swoich przodków. Nadal przy okazji różnych świąt noszone są regionalne stroje ludowe. Wiele uroczystości i świąt kościelnych sprzyja kultywowaniu obrzędów i zwyczajów rodzinnych i dorocznych. W opoczyńskim stroju ludowym zagna-

⁹ na podstawie materiałów źródłowych dr Jana Łuczkowskiego, etnografa, opracowała Agata Andrzejewska

cza się szczególnie wpływ Mazowsza. Oryginalność regionu opoczyńskiego podkreślają również zespoły ludowe, funkcjonujące głównie przy kołach gospodyń wiejskich. Zespoły ludowe są znane nie tylko z występów lokalnych, ale także krajowych. Opoczno obecnie pretenduje do bycia centrum życia kulturalnego regionu - słynącego z bogatej tradycji kultury ludowej, aktywności wielu twórców, starającym się o bycie aktywnym uczestnikiem debat w przestrzeni społecznej. Ta różnorodność zarówno kulturowa, jak i społeczna ma znaczenie w kształtowaniu tożsamości mieszkańców współczesnej Gminy Opoczno.

Mieszkańcy Opoczna są świadomi swojej tożsamości. Duża ich część zna lokalną historię, tradycje czy produkty. Grupą w najmniejszym stopniu utożsamiającą się z lokalnym dziedzictwem jest młodzież. Duża część młodych Opoczniaków nie wiąże przyszłości ze swoim obecnym miejscem zamieszkania, co może przyczyniać się do eskalacji ujemnych trendów demograficznych. Konieczne jest rozwijanie infrastruktury społecznej, z uwzględnieniem pielęgnowania lokalnego dziedzictwa, w formie atrakcyjnej dla najmłodszych grup wiekowych. Walory związane z lokalnym dziedzictwem nie są obecnie wystarczająco promowane i wykorzystywane. Mogą one jednak posłużyć do budowania silnej marki Gminy i stanowić jej wyróżnik.

3.3. WYMIAR GOSPODARCZY

Wymiar gospodarczy traktowany jako rozwój sił wytwórczych, zwłaszcza przemysłu oraz infrastruktury ekonomicznej wraz z otaczającym je zapleczem powinien być traktowany jako jeden z kluczowych wymiarów rozwoju lokalnego. Powszechnie przyjmuje się, iż rozwój lokalny to nic innego jak zharmonizowane i systematyczne działanie społeczności lokalnej, władzy samorządowej oraz pozostałych podmiotów funkcjonujących w gminie, zmierzające do kreowania nowych i poprawy istniejących walorów użytkowych gminy, zapewnienia ładu przestrzennego i ekologicznego oraz co niezwykle istotne, tworzenia korzystnych warunków dla lokalnej gospodarki. Tym samym potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki decyduje o sytuacji ekonomicznej mieszkańców oraz wyznacza możliwości rozwojowe gminy. Rozwój gospodarki utożsamia się z rozwojem zbiorowości podmiotów gospodarczych, tzn. przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie danej jednostki terytorialnej, z tworzeniem nowych przedsiębiorstw, doskonaleniem oraz wprowadzaniem nowych produktów i usług, unowocześnianiem technologii wytwarzania, rozszerzaniem rynków zbytu, zwiększaniem efektywności wytwarzania, korzystnymi zmianami formy prawnej działalności oraz korzystnymi zmianami struktury kapitałowej.

Badanie obszaru gospodarczego potwierdza, że duży potencjał drzemie w endogenicznych zasobach gminy. Kluczową rolą jest położenie większego nacisku na wsparcie firm, głównie z sektora produkującego wyroby budowlane. Zwiększenie potencjału gospodarczego w zakresie wsparcia nowych przedsiębiorców jest kluczowe tak dla rozwoju lokalnej społeczności jak i dla polepszenia sytuacji finansowej zarówno miasta jak i całej gminy. Poprawa we wspomnianym zakresie wpłynie bezpośrednio na jakość stanowisk pracy, a co za tym idzie i wysokość wynagrodzeń. Te z kolei czynniki wpłyną na zmniejszenie eskapizmu młodych mieszkańców, którzy widząc możliwości rozwoju w gminie będą tu zostawać w celu realizacji swoich aspiracji i ambicji życiowych.

Długie tradycje¹⁰ i silnie zakorzenienie w świadomości lokalnej społeczności ma działalność przedsiębiorstw sektora zaawansowanych materiałów budowlanych. Perspektywy rozwoju sektora zaawansowanych materiałów budowlanych zależą przede wszystkim od sytuacji w budownictwie. Popyt na materiały wykończeniowe (w tym artykuły ceramiczne) w znacznym stopniu zależy od tempa rozwoju budownictwa mieszkaniowego, jednakże aż 70-80% popytu na płytki ceramiczne oraz ceramikę sanitarną przypada na popyt restytucyjny, który jest generowany poprzez wymianę zużytych lub zniszczonych materiałów na nowe w związku z prowadzonymi pracami remontowymi mieszkań i budynków.¹¹ Ten z kolei w znacznej mierze zależy także od takich czynników jak: wysokość rozporządzalnych dochodów społeczeństwa (i związanych z nimi możliwości prowadzenia indywidualnych prac remontowych), preferencji w wydatkowaniu dochodów oraz stosowanych przez państwo instrumentów podatkowych (np. ulg budowlanych).

Ważnym elementem określającym dynamizm przedsiębiorczy lokalnego rynku jest umiejętność wykorzystywania szans płynących z otoczenia. Stanowi ona fundament jednej z teorii przedsiębiorczości – teorii odkrywania (discovery theory). Obecnie jednym ze źródeł szans płynących z otoczenia jest dostępność zewnętrznych źródeł finansowania działalności w postaci środków z funduszy europejskich. Po stworzeniu właściwych ram dotyczących wykorzystywania funduszy unijnych, ale także tych ze środków centralnych, dynamizm przedsiębiorców, który jest na wysokim poziomie zostałby dodatkowo wzmocniony.

Jednocześnie istotne jest wsparcie wszelkich działań mieszkańców i organizacji społecznych mających na celu budowę silnego, lokalnego społeczeństwa obywatelskiego. Działalność społeczna (szczególnie w zakresie gospodarczym) powinna być samoistną laurką pokazującą zaangażowanie mieszkańców, chcących w sposób merytoryczny wpływać na poprawę swego otoczenia we wszystkich jego aspektach. Instytucjonalne wsparcie skierowane zarówno dla podmiotów gospodarczych jak i inicjatyw społecznych jest kamieniem węgielnym do budowania nowych relacji biznesowych z podmiotami szukającymi przyszłych miejsc lokalizacji dla swojego kapitału.

Należałoby także rozważyć budowę inkubatora, który wspierałby działania i poczynania osób chcących rozwijać się w oparciu o sieć. Dobrych praktyk budowania systemu wsparcia tego sektora jest wiele – od budowy sieci czy miejsc co-workingowych do wsparcia mentoringowego czy pomocy w pozyskaniu funduszy unijnych na realizację swoich projektów.

Z każdym rokiem zwiększa się rola usług rynkowych związanych z nowoczesnymi technologiami informatycznymi i telekomunikacyjnymi. Wpływa to na zmiany w wielu tradycyjnych branżach – począwszy od handlu, a kończąc na produkcji czy usługach. To co jeszcze niedawno wydawało się być fantasmagorią, jak na przykład robienie zakupów „online” nawet w małych miejscowościach czy usługi z zakresu ekonomii współdzielenia, staje się na naszych oczach faktem. Do ogólnej świadomości coraz częściej przebijają się hasła, takie jak: e-commerce, internet rzeczy, big data, machine learning czy sztuczna inteligencja. Kluczowa dla rozwoju małych społeczności jest oczywiście cyfryzacja. To ona będzie wpływała na nowe trendy migracyjne, które zaczną się zmieniać. Cyfryzacja wpłynie na społeczeństwo, które zacznie szukać swojego miejsca w mniejszych miejscowościach kosztem dużych aglomeracji. Z uwagi na powyższe niezmiernie istotnym jest pobudzanie gospodarki lokalnej przez szeroko pojętą cyfryzację.

¹⁰ Początki marki Opoczno sięgają 1883 r.

¹¹ Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, *Sektor wyrobów z surowców niemetalicznych w Polsce Wschodniej - wielkość i struktura, ośrodki rozwoju, success story, potencjał sektora*, Warszawa 2011, s. 16.

Z uwagi na liczbę szkół ponadpodstawowych znajdujących się w gminie oraz ich profil nauczania należy wskazać, iż miejsca pracy dla osób z wyższym wykształceniem zapełniane są albo przez osoby napływowe, albo przez osoby decydujące się na studia w innych częściach kraju i decydujące się na powrót w rodzinne strony. Zauważyć trzeba, iż powrót osób studiujących jest znikomy, a młodzież woli szukać swojej drogi życiowej poza miejscem dorastania. Z uwagi na powyższe, w celu zapewnienia bytu na odpowiednim poziomie osobom z wykształceniem średnim, wskazane jest szukanie inwestorów, dających pracownikom stabilizację i za razem możliwość rozwoju w strukturach firmy. Takie możliwości dają duże firmy produkcyjne mogące wykształcić w swoich zasobach potrzebnych im specjalistów.

W celu harmonijnego rozwoju, Gmina Opoczno powinna skupić swoje działania w najbliższej dziesięcioletniej perspektywie na przynajmniej dwóch i nie więcej niż trzech wybranych branżach. Punktowe wybieranie inwestorów wraz z poprawą infrastruktury, zmianami w nauczaniu, zmianami organizacyjnymi w urzędzie gminy oraz zmianami w podejściu dotyczącym promowania przedsiębiorczości wśród lokalnej społeczności z pewnością da satysfakcjonujące wyniki w średnio i długo okresowej perspektywie.

W celu realizacji w sposób nieprzerwany wszelkich zamierzeń gminy dotyczących wypełniania jej statutowych zadań, Gmina Opoczno musi zachowywać stabilność finansową. W ten sposób zostają zabezpieczone zadania własne wynikające nie tylko z prawnie ustanowionych kompetencji, lecz także zadań zleconych i powierzonych z zakresu administracji rządowej. Z opracowań Wieloletnich prognoz Finansowych dla Gminy Opoczno oraz opinii Regionalnej Izby Obrachunkowej dla WPF na lata 2020-2035, wynika, że poziom wskaźnika indywidualnego zadłużenia JST (zgodnie z ustawą o finansach publicznych) kształtować się będzie na poziomie niższym od maksymalnego ustalonego dla danego roku. Należy mieć także na uwadze fakt, iż poziom zadłużenia do dochodów ogółem jest raczej na stabilnym poziomie.

Analiza danych syntetycznych wykazała, iż Opoczno charakteryzuje się słabą sytuacją finansową i rozwija się dość wolno. Niemniej jednak w wielu pojedynczo rozpatrywanych wskaźnikach Gmina rozwijała się szybciej – np. w aspekcie realizacji projektów dofinansowanych z UE, a ten aspekt może wpłynąć w przyszłości na polepszenie omawianej sytuacji finansowej.

3.4. WYMIAR ŚRODOWISKOWY

Komponent środowiskowy, obok komponentu społecznego i gospodarczego, stanowi trzeci ważny element zrównoważonego rozwoju, którego nadrzędnym celem jest możliwość zaspokajania potrzeb przez obecne pokolenie, nie pozbawiając tej możliwości pokoleń kolejnych. Środowisko miasta i jego otoczenia to jego “kapitał naturalny” - potencjał, który może wspierać lokalny rozwój wielu sektorów miasta, określać jego strukturę przestrzenną miasta i relację z obszarami przyległymi, a także poprawiać jakość życia i zdrowie mieszkańców. Zrozumienie i wykorzystanie procesów środowiskowych w zarządzaniu miastem może także minimalizować skutki zagrożeń naturalnych. Z tego powodu, kapitał naturalny jest podstawą adaptacji miast i regionów do zmian klimatu. Na oceniany w diagnozie komponent środowiskowy składają się klimat, zasoby wodne miasta Opoczna i jego otoczenia (gminy) wraz z infrastrukturą wodno-kanalizacyjną miasta, tereny zielone i obszary przyrodniczo cenne w mieście i jego otoczeniu (gminie), jakość powietrza, oraz gospodarka odpadami. Rozdział ten prezentuje sytuację środowiskową i wynikające z niej zagrożenia i szanse dla miasta i Gminy

Opoczno w oparciu o dostępne opracowania, dane statyczne i analizę własną innych dostępnych materiałów.

W gminie występują liczne złoża surowców naturalnych, wśród których można wyróżnić: kruszywa piaskowo-żwirowe, piaski kwarcowe, kamienie łamane i bloczne, a także surowce ilaste. Część z nich nie jest już eksploatowana ze względów ekonomicznych, jednak ich występowanie przyczyniło się do rozwinięcia branży ceramicznej i ceramiki budowlanej.

Ilość, jakość i rozmieszczenie zasobów wodnych są ważnym elementem wpływającym na rozwój społeczno-gospodarczy miast. Poza zapewnieniem kluczowych potrzeb społeczno-gospodarczych (takich jak dostęp do wody pitnej odpowiedniej jakości, odbiór ścieków, zabezpieczenie wody dla przemysłu i usług, w tym szeregu usług komunalnych), stanowią one kluczowy czynnik określający możliwość funkcjonowania systemu przyrodniczego miasta i terenów zieleni, wpływając na zdrowie i jakość życia mieszkańców i jakość przestrzeni publicznej oraz określają potencjał adaptacyjny miasta do zmian klimatu.

Wody powierzchniowe w miastach, a szczególnie ciek i zbiorniki wodne, pełnią szereg istotnych funkcji, dostarczając mieszkańcom miast wielu korzyści - tzw. usług ekosystemowych. Jednocześnie, ulegają one ciągłej degradacji wskutek szybkich zmian w otoczeniu, zachodzących w wyniku, często nieuporządkowanego, rozwoju przestrzennego. Dochodzi do zabudowywania koryt rzecznych, terenów zalewowych i nadmiernego uszczelniania zlewni, co prowadzi do podtopień, powodzi i strat materialnych, ale także do zmian w szacie roślinnej oraz pogorszenia stanu i jakości wód i powietrza. W gminie szczególnie istotne jest zachowanie i ochrona dolin rzecznych wraz z przyległymi do nich terenami.

Zmiany środowiskowe które następują w wyniku urbanizacji przejawiają się między innymi uszczelnianiem naturalnej powierzchni, usuwaniem roślinności i ograniczeniem udziału obszarów zieleni na terenach zurbanizowanych. Nakładające się na te procesy zmiany klimatyczne, które nasilają nieregularne, intensywne opady deszczu, powodują lokalne powodzie i podtopienia przekładające się na liczne straty, zarówno dla mieszkańców jak i samej gminy jako jednostki samorządowej. W tym przypadku zasoby wodne mogą stanowić zagrożenie. Jednak właściwe zagospodarowanie wód i przestrzeni zielonych w mieście może nie tylko to zagrożenie zminimalizować, lecz również wykorzystać zasoby wodne jako szansę na poprawę atrakcyjności i rozwój miasta, zmniejszenie zużycia wody, nawadnianie terenów zieleni i łagodzenie skutków suszy. Na terenie gminy Opoczno występują lokalne podtopienia. Dotyczy to przede wszystkim obszarów zurbanizowanych, gdzie duża część powierzchni jest uszczelniona. Należy realizować działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu, w tym dążyć do redukcji uszczelniania nawierzchni w przestrzeniach publicznych.

Wody podziemne stanowią jeden z najbardziej istotnych elementów obiegu wody w przyrodzie, zasilając wody powierzchniowe i umożliwiając funkcjonowanie systemów przyrodniczych w zmieniających warunkach klimatycznych (np. w okresie suszy meteorologicznej). Mają również kluczowe znaczenie jako źródło zaopatrzenia ludności w wodę pitną i w wodę niezbędną do działalności gospodarczej.

Monitoring wód podziemnych pozwala na obserwację zmian chemizmu i zasobów ilościowych wód podziemnych oraz sygnalizowanie pojawiających się zagrożeń. Ma to na celu wspomaganie działań, zmierzających do ograniczenia wpływu czynników antropogenicznych na wody podziemne, które ze względu na swą wysoką jakość i potencjalne zasoby, stanowią ważne źródła zaopatrzenia

w wodę. Na obszarze województwa łódzkiego monitoringu wód podziemnych realizowany jest na dwóch poziomach:

- sieci krajowej przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie (na zlecenie GIOŚ),
- sieci regionalnej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi i jego Delegatury w Sieradzu, Piotrkowie Trybunalskim i Skierniewicach¹².

Ogólny stan dla obu wymienionych JCWPd oceniono jako dobry, z dobrym stanem chemicznym (III klasa pod względem wskaźników fizyko-chemicznych) i ilościowym, a co więcej, nie stwierdzono ryzyka niespełnienia celów środowiskowych¹³.

Istotnym zasobem przyrodniczym gminy są lasy. Konieczne jest ograniczanie powstawania zabudowy na gruntach leśnych i ochrona ich razem z wymienionym systemem rzek.

Rozwój cywilizacji w okresie ostatnich 150 lat sprawił, że globalny klimat uległ znacznym zmianom. Poza wzrostem temperatury globalnej, mamy również do czynienia z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, takimi jak susze, powodzie, burze czy wichury. Według Strategii adaptacji obszarów i sektorów wrażliwych¹⁴, miasta są jednym z obszarów szczególnie narażonych na zmiany klimatu, ze względu na duże zagęszczenie ludzi i infrastruktury oraz intensywną działalność gospodarczą.

Na szczęblu Unii Europejskiej¹⁵ zwrócono uwagę na zmiany klimatu, które prowadzą do szeregu niekorzystnych zmian w klimacie globalnym, które wpływają negatywnie nie tylko na środowisko, ale również na życie ludzkie i gospodarkę. W białej księdze¹⁶, czyli dokumencie opublikowanym w 2009 roku określono ramy na rzecz działania w kierunku zmniejszenia wrażliwości UE na oddziaływanie zmian klimatu. Dokument “Zielona infrastruktura - wzmocnienie kapitału naturalnego Europy”¹⁷ podkreśla natomiast znaczenie błękitno-zielonej infrastruktury (BZI), jako czynnika mogącego ograniczyć negatywne konsekwencje zmian klimatu. Pierwszym dokumentem opracowanym na poziomie naszego kraju jest tzw. Strategiczny Plan Adaptacji 2020 (SPA 2020), czyli plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. Jego celem - poprzez działania legislacyjne, organizacyjne, informacyjne czy naukowe – jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu¹⁸. W tym celu Ministerstwo Środowiska przygotowało tzw. Podręcznik adaptacji dla miast, w którym to znajdują się wytyczne do przygotowania Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu. Potrzeba przygotowania Miejskiego Planu Adaptacji wynika z kierunków polityki unijnej i powinny go opracować miasta powyżej 100 tys. mieszkańców. Uzasadnieniem wyboru ośrodków miejskich jako obszarów szczególnych działań jest liczebność osób

¹² Program Ochrony Środowiska dla Gminy Opoczno na lata 2018 – 2021 z perspektywą do roku 2025, Opoczno 2018

¹³ <https://www.apgw.gov.pl/pl/II-cykl-materialy-do-pobrania>

¹⁴ Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, Warszawa 2015

¹⁵ https://ec.europa.eu/clima/policies/adaptation/what_en

¹⁶ Biała księga - Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania

¹⁷ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetów Regionu, Zielona infrastruktura - zwiększanie kapitału naturalnego Europy, Bruksela 2013.

¹⁸ <http://44mpa.pl/spa-2020/>

skupionych w miastach (ponad 60% ludności Polski). W konsekwencji tego, realizacja takich projektów na obszarach zurbanizowanych przyczyni się do objęcia ochroną przed skutkami zmian klimatu ok. 30% ludności Polski¹⁹.

Najbliższe miasto, które opracowało diagnozę w zakresie zmian klimatu jest Radom. Jest to miasto będące partnerem projektu „Wczujmy się w klimat”. Obserwowane wieloletnie (1981-2015) tendencje zmian warunków klimatycznych w okolicach Radomia wskazują, że już w tej chwili na jego terenie odnotowano następujące tendencje:

- coraz częstsze występowanie fal gorąca i dni upalnych, potęgowanych wskutek procesów urbanizacyjnych,
- zwiększenie intensywności i ilości opadów i burz,
- występowanie lokalnych powodzi miejskich, powodujących zalania lub podtopienia wrażliwych terenów miasta,
- potencjalne nasilone negatywne oddziaływanie wysokiego stężenia zanieczyszczeń powietrza na zdrowie mieszkańców²⁰.

Wyniki modelowania zmian klimatycznych wykonane w ramach przygotowania Miejskiego Planu Adaptacji wskazują, że w perspektywie roku 2050 należy się spodziewać pogłębienia powyższych tendencji zmian, które stanowią zagrożenie nie tylko dla sprawnego funkcjonowania gminy, ale również dla zdrowia, a nawet życia jego mieszkańców. Bliskość Radomia i Gminy Opoczno wskazują, że możliwy jest podobny kierunek zmian klimatu w Opocznie. Jednak szczegółowy wpływ i podatności miasta i gminy na zmiany klimatu wymagają oddzielnej analizy i wykonania Miejskiego Planu Adaptacji. Wydaje się, że w przypadku Opoczna należałoby zwrócić szczególną uwagę na słabo rozwinięte tereny zieleni na terenach miejskich i znaczne jego uszczelnienie, które mogą zwiększać narażenie na fale gorąca oraz podtopienia (w wyniku nasilonego spływu powierzchniowego). W konsekwencji powyższego, Opoczno, podobnie jak Radom, planując działania rozwojowe, powinno wziąć pod uwagę prognozowane zmiany klimatu, mając na uwadze prawidłowe funkcjonowanie gminy ze szczególnym zwróceniem uwagi na miasto i bezpieczeństwo jego mieszkańców.

W ostatnich czasach znacząco wzrosła świadomość społeczna w zakresie jakości powietrza i jej wpływu na zdrowie i jakość życia. Państwowy Monitoring Środowiska obejmuje system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku²¹. W gminie Opoczno ogólny stan powietrza jest źle oceniany. Znacząca jest emisja szkodliwych substancji zarówno związana z rozwojem przemysłu jak i pochodząca z zabudowań mieszkaniowych oraz ruchu samochodów. Konieczne są działania na rzecz redukcji emisji szkodliwych substancji do środowiska.

Nieznaczna tylko część gminy objęta jest obszarami prawnie chronionymi. Nie oznacza to jednakże pozostałe tereny nie wymagają działań ochronnych. Gminne zasoby przyrodnicze należy pielęgnować w powiązaniu z wyznaczonymi prawnie obszarami ochrony.

¹⁹ <http://44mpa.pl/miejskie-plany-adaptacji/>

²⁰ Plan Adaptacji do zmian klimatu Miasta Radomia do roku 2030.

²¹ Art. 25 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2017, poz. 519 tj.)

3.5. WYMIAR INFRASTRUKTURALNY

Komunikacja w gminie Opoczno opiera się przede wszystkim o ruch samochodowy. Brakuje alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych, a istniejące są słabo rozwinięte. Za alternatywne rozwiązania komunikacyjne można uznać wszystkie które wpływają na zmniejszenie intensywności ruchu pojazdów oraz poprawę jakości funkcjonowania miasta, stanu środowiska oraz poprawę bezpieczeństwa. Są to wszystkie alternatywne dla samochodów indywidualnych formy środków transportu – przede wszystkim komunikacji publicznej – oraz wszelkie rozwiązania systemowe usprawniające przemieszczanie się po mieście.

Dla poprawy jakości przestrzeni w centrum miasta Opoczna, wygody korzystania z niej i dla odblokowania możliwości zagospodarowania tych przestrzeni ruch tranzytowy powinien zostać całkowicie wyprowadzony z centrum. Nie stanowi to dużego problemu w przypadku wyprowadzenia pojazdów na północ. Samochody ciężarowe kierujące się do Inowłódza mogłyby przejeżdżać przez tereny przemysłowe ul. Przemysłową. Problematiczny jest wyjazd z miasta w kierunku południowym. Droga wojewódzka do Żarnowa prowadzi przez centrum, a południowa obwodnica poprowadzona jest nad nią wiaduktem. Aby wprowadzić ograniczenia w ruchu w centrum Opoczna, ruch w kierunku Żarnowa trzeba by poprowadzić innymi drogami lub wybudować odpowiednie zjazdy w ciągu obwodnicy miejskiej. Kompromisowym, alternatywnym rozwiązaniem byłoby poprowadzenie ruchu tranzytowego ze wszystkich kierunków ulicą Oskara Kolberga do ul. Mieszka Pierwszego z pominięciem odcinka przez centrum miasta.

Obecnie jednym z wiodących trendów w rozwoju alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych jest tworzenie infrastruktury rowerowej. Jest to tani w utrzymaniu, ekologiczny i wykorzystujący znacznie mniej przestrzeni (porównywalnie do transportu samochodowego) środek transportu.

Bezpośrednio przez Gminę Opoczno nie poprowadzono żadnego tematycznego szlaku rowerowego. Jednakże bliskość wielu różnorodnych, atrakcyjnych dróg daje możliwość podłączenia się do nich odpowiednią infrastrukturą i wzbogacenia oferty rekreacyjnej i sportowej Opoczna. Możliwe do wyznaczenia drogi, które połączą już istniejące trasy, też mogą odnosić się do sprecyzowanej tematyki, np. prowadząc przez miejsca związane z folklorem, ludową kulturą i architekturą regionalną.

Kolejnym zaawansowanym etapem wprowadzania spójnego, funkcjonalnego systemu infrastruktury rowerowej (po wprowadzeniu kompleksowej sieci dróg dla rowerów i towarzyszącej infrastruktury) jest uruchomienie sieci rowerów publicznych jako alternatywy dla innych środków komunikacji publicznej. Obecnie Opoczno nie posiada takiego systemu. Ze względu na słabo rozwinięty system infrastruktury rowerowej uruchomienie sieci rowerów miejskich byłoby nieefektywne.

W gminach podobnych do Gminy Opoczno takich jak Jarocin i Wyszaków infrastruktura rowerowa jest regularnie rozbudowywana. Zauważalne jest, że rower jako środek transportu i forma rekreacji przyjął się w tamtych gminach i stanowi popularną alternatywę. Funkcjonują też różnorodne szlaki rowerowe przebiegające przez wskazane miejscowości lub zaczynające się w nich.²² Dzięki rozwojowi infrastruktury powstaje coraz więcej inicjatyw powiązanych z rowerem. W obu wskazanych gminach odbywają się różnego rodzaju rajdy promujące zdrowy tryb życia i jazdę na jednośladach.

²² <https://www.powiat-jarocinski.pl/Rowerowe.html>;

http://www.sroda.wlkp.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=135&strona=1&sub=9;

<https://www.powiatsredzki.pl/powiatsredzki/pl/dla-turystow/szlaki-turystyczne/rowerowe.html>;

<https://tubawyszkowa.pl/aktualnosci/czytaj/1189-rower-i-w-trase!!!>;

Często są to wydarzenia tematyczne mające dodatkowy walor edukacyjny.²³ W Jarocinie wokół infrastruktury rowerowej rozwinęła się niemała społeczność. Funkcjonuje tam grupa "RoweLOVE Jarocin" która zrzesza dużą grupę lokalnych miłośników rowerów. Organizują oni wspólne przejazdy, spotkania, na bieżąco informują się o zmianach w infrastrukturze rowerowej, aktywnie biorą udział w rozwoju infrastruktury. Działanie tego rodzaju stowarzyszeń i inicjatyw społecznych znacząco napędza rozwój sieci infrastruktury rowerowej i wpływa na popularyzację tej formy przemieszczania się po mieście.²⁴

Słabo rozwinięty jest autobusowy transport publiczny. Tabor jest przestarzały, a linie autobusowe i rozkłady nie są zoptymalizowane względem potrzeb mieszkańców. Konieczne są wzmożone działania pozwalające na poprawę jakości świadczonych usług komunikacyjnych. Pozytywnie ocenić można natomiast dostępność transportu kolejowego. Konieczne jest jednak zapewnienie odpowiednich powiązań innych środków komunikacyjnych z koleją.

W Opcznie jako deficytowe ocenia się również zasoby mieszkaniowe. Brakuje lokali, a nie powstają niemal żadne nowe inwestycje. Niesprzyjające są również uwarunkowania planistyczne. Lokalny rynek powinien zapewniać dostęp do odpowiedniej liczby mieszkań, zróżnicowanych pod względem jakości i kosztów utrzymania i spełniających określone standardy techniczne. Popyt na mieszkania może być stymulowany poprzez zwiększanie podaży gruntów pod budownictwo mieszkaniowe, lepszy dostęp do mechanizmów systematycznego oszczędzania, kredytów komercyjnych oraz systemów wsparcia dla grup społecznych znajdujących się w trudniejszej sytuacji (młodzi, niepełnosprawni, osoby o niższych dochodach itp.). Elastyczne dopasowanie dostępnych zasobów do zmieniających się potrzeb mieszkańców powinien zapewniać sprawnie działający rynek nieruchomości oraz system wymiany mieszkań w zasobach komunalnych.

Stan i funkcjonowanie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w jest podstawą dla zapewnienia mieszkańcom oraz podmiotom funkcjonującym na terenie JST bezpieczeństwa wodnego oraz odpowiednich warunków bytowych. Rozwój lub rewitalizacja, wynikające np. ze zmian kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego lub dynamiki demograficznej jest przesłanką do weryfikacji stanu, modernizacji lub rozbudowy infrastruktury technicznej.

Obecnie, w warunkach nasilających się zmian klimatycznych, zwiększającej się ilości terenów miejskich i ich uszczelnieniu oraz wzrastającej świadomości ekologicznej, coraz częściej infrastruktura wodno-kanalizacyjna funkcjonuje w połączeniu z tzw. błękitno-zieloną infrastrukturą (BZI), czyli terenami zieleni i elementami otwartej wody w przestrzeni, współuczestniczącymi w kosztowo efektywnym zarządzaniu zasobami wodnymi. Może też przyczynić się do ograniczenia zużycia wody, pozwalając na odzyskanie wód opadowych do nawadniania lub celów technicznych.

Negatywnie wypada dostępność do infrastruktury kanalizacyjnej na terenach wiejskich. Konieczne jest rozwijanie sieci w celu zapewnienia dostępu dla większości mieszkańców i ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko.

Gotowość miast do recyklingu, poziom segregacji, przygotowania do ponownego użycia i odzysku odpadów jest ważna w realizacji założeń zrównoważonego rozwoju. Wpisuje się również w koncepcję gospodarki o obiegu zamkniętym, gdyż odpady mogą stanowić źródło surowców w rozwoju lokalnym.

²³ <https://wyszkow.home.pl/wyszkow1/index.php?cmd=wypadzenia&opt=pokaz&id=2666>;

²⁴ <https://www.facebook.com/rowelovejarocin>;

Większość gospodarstw domowych korzysta w gminie z indywidualnych źródeł ogrzewania. Nieefektywne instalacje są jednym z głównych źródeł emisji zanieczyszczeń. Szczególnie na terenach wiejskich brakuje rozwiniętej sieci ciepłowniczej czy innych alternatywnych rozwiązań. Miejska ciepłownia w Opcznie jest z kolei zakładem produkującym ciepło na potrzeby mieszkańców Opczna poprzez spalanie węgla, co też przyczynia się w znaczącym stopniu do zwiększonej emisji zanieczyszczeń. Konieczne są działania na rzecz rozwoju i modernizacji sieci ciepłowniczej, a także alternatywnych źródeł ogrzewania.

W gminie Opczno słabo rozwinięta jest infrastruktura turystyczna. Nie ma wielu obiektów noclegowych. Co roku gminę odwiedza też nieznaczna liczba turystów. Wiąże się to z niewielką ilością atrakcji turystycznych i słabo rozwiniętą ich ofertą. Konieczne są zintensyfikowane działania zarówno w obszarze rozwoju infrastruktury, jak i szerokiej promocji zasobów gminy.

3.6. STAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO – ŁAD PRZESTRZENNY

Gmina Opczno w nieznacznym stopniu pokryta jest Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego. Duża część inwestycji rozwijających przestrzeń opiera się o Decyzje o Warunkach Zabudowy oraz o Lokalizacji Inwestycji Celu Publicznego. Stwarza to zagrożenie niekontrolowanego rozwoju tkanki zabudowy i zaburzenia układów urbanistycznych i ruralistycznych. Konieczne są zintensyfikowane działania planistyczne, aby zapewnić zrównoważony i przemyślany rozwój zabudowy – chroniąc przy tym obszary zielone.

Przestrzenie publiczne stanowią kluczowy element struktury funkcjonowania gminy, można wręcz mówić o bezpośrednim przełożeniu stanu przestrzeni publicznych na postrzeganie jakości jednostki. Ich ilość, układ, jakość i sposób zagospodarowania (co za tym idzie – pełnione w strukturze gminy funkcje) są traktowane jako ważny wskaźnik jakości życia. Z punktu widzenia użytkownika (osoby zamieszkującej daną jednostkę, przebywającej w niej z uwagi na pracę czy naukę) dobrze zaprojektowana przestrzeń publiczna to obszar dostępny, zachęcający do przebywania w nim, pozwalający na inicjowanie, rozwijanie i wzmacnianie relacji z innymi, w końcu – wpływający na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.

Znaczenie przestrzeni publicznych (wybrane aspekty):

- znaczenie użytkowe

Przestrzenie publiczne odgrywają ważną rolę w życiu mieszkańców, którzy spędzają w nich czas podejmując codzienne aktywności związane z wypełnianiem obowiązków (droga do pracy, sklepu, szkoły itd.) jak i spędzając czas wolny (wypoczynek bierny, aktywność sportowa itd.)

- znaczenie interakcyjne

Istotną właściwością przestrzeni publicznych jest fakt, iż stanowią kluczową platformę kształtowania relacji międzyludzkich, spotkań aranżowanych (np. spotkania ze znajomymi) jak i przypadkowych (np. przebywanie wśród innych mieszkańców miasta), co wywiera silny wpływ na kształtowanie ogólnej atmosfery miasta.

- znaczenie symboliczne

Najważniejsze z miejskich przestrzeni publicznych (np. rynki, place, główne parki) są często identyfikowane przez mieszkańców jako nierozdzielne elementy, tworzące charakter miasta. Ich stan w znacznym stopniu wpływa również na postrzeganie estetyki miasta.

- znaczenie tożsamościowe

Emocjonalny stosunek do przestrzeni publicznych może mieć wpływ na kształtowanie tożsamości mieszkańców, ta z kolei na stopień poczucia związku z miastem.

Dodatkowo stan obszarów przestrzeni publicznej wpływa na sposób funkcjonowania terenów przyległych. W największym stopniu – ich pozytywny odbiór, udział i jakość zieleni, dostępność odpowiedniej infrastruktury oraz dostępność komunikacyjna tych terenów. Przestrzenie publiczne powinny stanowić niejako „szkielet” struktury miasta a ich forma powinna być adekwatna do roli, jaką pełnią poszczególne strefy tkanki urbanistycznej.

W związku z powyższym – stan przestrzeni publicznych może mieć znaczący wpływ na działanie najważniejszych sfer funkcjonalnych miasta – od społecznej (np. na zdrowie i aktywność mieszkańców), poprzez środowiskową (np. udział terenów zieleni w mieście) jak i gospodarczą (np. decyzje inwestorów dotyczące prowadzenia tu działalności).

Przestrzenie publiczne powinny być rozlokowane równomiernie w całej tkance miasta. Dla poszczególnych stref tkanki zurbanizowanej należy stosować adekwatną formę tych przestrzeni, zapewniającą odpowiednie funkcje zaspokajające potrzeby mieszkańców i innych użytkowników różnych części miasta. W przypadku Opoczna zauważalny jest brak wystarczającej ilości przestrzeni publicznych o odpowiedniej jakości. Nie ma ich wiele, a istniejące przeważnie są w złym stanie i nie oferują wystarczającej infrastruktury i innych form zagospodarowania. Tego rodzaju tereny nie są również równomiernie rozmieszczone, co nie zapewnia takiego samego dostępu do nich wszystkim mieszkańcom.

W gminie Opoczno znaczna część przestrzeni publicznych jest w złym stanie. Ich struktura nie jest w pełni czytelna. Brakuje infrastruktury, a w wielu przypadkach niezachowane są standardy dostępności.

Jednym z kluczowych elementów dla kształtowania jakości środowiska życia w mieście jest powierzchnia terenów zielonych. Większy udział zieleni wpływa na poprawę odbioru wizualnego miasta, ale również, a nawet przede wszystkim na poprawę lokalnych warunków klimatycznych. Duża ilość otwartych terenów zielonych sprzyja przewietrzaniu miasta. Roślinność w przestrzeniach publicznych, w tym przede wszystkim komunikacyjnych znacznie zwiększa komfort korzystania z nich, co w efekcie przyczynia się do tego, iż przestrzenie publiczne mogą pełnić swoje ważne role.

Zieleń miejska sprzyja niwelowaniu miejskiej wyspy ciepła czy poprawie retencji wody w mieście. Sposób zagospodarowania przestrzeni publicznych w mieście ściśle wiąże się z aspektami środowiskowymi jego funkcjonowania. Tereny publiczne, rozpatrywane jako tereny zieleni urządzonej, czy tereny komunikacyjne z dużym udziałem zieleni powinny tworzyć spójny system.

Kluczowe w przypadku przestrzeni publicznych w mieście są tereny zieleni urządzonej oraz tereny komunikacyjne. Ich udział w przestrzeni miasta oraz udział zieleni w tych terenach należy jednak rozpatrywać nie w skali całego miasta, a w obrębie terenów zurbanizowanych, stanowiących rdzeń struktury miasta i realną przestrzeń pełniącą funkcję miejską. Wtedy wartości te dopiero mogą być miarodajne. Na terenach wiejskich obszary takie praktycznie nie występują. Wyjątek stanowi tu dawne założenie przypałacowe w Mroczkowie Gościnnym.

Jako tereny zieleni urządzonej zgodnie z “ustawą o ochronie przyrody” rozpatruje się parki, zieleńce, bulwary, promenady, ogrody zoologiczne, ogrody botaniczne, ogródki jordanowskie, zabytkowe ogrody, cmentarze, a także zieleń towarzysząca budynkom, zabytkowym fortyfikacjom, składowiskom, dworcom, lotniskom, obiektom przemysłowym, placom, oraz drogom na terenie zabudowy. Według zapisów ustawy tereny zieleni to przestrzenie urządzone pokryte roślinnością i pełniące funkcje publiczne, wraz z techniczną infrastrukturą i funkcjonalnie z nimi związanymi budynkami.²⁵

Znikomy zasób terenów zieleni urządzonej powinien zostać rozwinięty o nowe, zróżnicowane typy przestrzeni. Pamiętać należy jednak o systemowym uzupełnianiu terenów publicznych o zieleń urządzonej, tak aby tworzyły strukturę spójną, powiązaną zarówno wewnątrz jak i zewnątrz z zielenią naturalną. Odpowiednio zagospodarowane i pielęgnowane tereny zieleni urządzonej podnoszą atrakcyjność krajobrazu, wpłyną na poprawę klimatu, zwłaszcza obszarów miejskich oraz stworzą nowe miejsca rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców. Odpowiednio duży udział zieleni w przestrzeniach zurbanizowanych miasta – oscylujący w przedziale wartości kilkudziesięciu procent, będzie stanowił zauważalny zasób terenów cennych przyrodniczo oraz w aspektach estetyki i funkcjonalności przestrzeni. Wpłynie to na zwiększenie komfortu życia w mieście oraz możliwość zwiększenia świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.

Ważny zasób terenów zieleni miejskiej stanowią przestrzenie komunikacyjne z dużym udziałem roślinności. Odpowiednio zagospodarowane ulice, ze znaczącym udziałem powierzchni biologicznie czynnych oraz roślinności wysokiej wpływają na poprawę funkcjonowania miasta i zwiększenie walorów estetycznych. Zieleń wysoka oddziałuje na poprawę warunków termicznych w coraz to bardziej zabetonowanych przestrzeniach miejskich, zaś powierzchnie biologicznie czynne pozwalają

²⁵ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r., o ochronie przyrody, Zał. do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 listopada 2019 r., s.7

na lepszą retencję wody i unikanie lokalnych podtopień czy innych negatywnych zjawisk związanych z coraz mniej przewidywalnym klimatem. To właśnie ciągi komunikacyjne łączą ze sobą pozostałe przestrzenie publiczne. Ich odpowiednie zazielenienie pozwala stworzyć spójny system przestrzeni publicznych i zieleni miejskiej.

3.7. OCENA SYTUACJI W GMINIE ORAZ WSKAZANIE ZAPOTRZEBOWANIA W ZAKRESIE ROZWOJU W OPARCIU O PROCES PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ

W trakcie procesu opracowywania Strategii Rozwoju Gminy Opoczno na lata 2021-2030 wraz z załącznikami diagnostycznymi realizowane były spotkania konsultacyjne z lokalnymi interesariuszami. Udział brali w nich zarówno przedstawiciele władz lokalnych, pracownicy urzędu, jak i reprezentanci miejskich spółek, przedsiębiorców, organizacji społecznych czy grup mieszkańców. Działania partycypacyjne miały za zadanie zarówno poszerzenie zakresu wiedzy diagnostycznej, jak i wykazanie zapotrzebowania na działania rozwojowe w poszczególnych obszarach funkcjonowania gminy. W trakcie opracowywania dokumentu odbyły się następujące spotkania:

- Spotkanie z władzami gminy (10.12.2020) – jego celem było przede wszystkim wykazanie najistotniejszych deficytów i potrzeb rozwojowych gminy w oparciu o aktualny stan wiedzy przedstawicieli władz jednostki. Na spotkaniu udało się określić priorytetowe obszary badania i poszukiwania kierunków rozwojowych.
- Spotkanie z przedstawicielami spółek gminnych (16.12.2020) – miało na celu pozyskanie oceny funkcjonowania takich obszarów w gminie jak komunikacja publiczna, mieszkalnictwo, czy dostęp do infrastruktury i mediów. Na spotkaniu udało się określić obecny stan funkcjonowania takich spółek jak MPK, ZGM i PGK. Wskazane zostały również potrzeby rozwojowe i przykładowe możliwości działania dla poprawy sytuacji w obszarze świadczenia usług komunalnych mieszkańcom.
- Spotkanie w celu omówienia Celów Strategicznych dla Gminy Opoczno (08.01.2021) – na spotkaniu ustalono w oparciu o wyniki diagnoz i analizy główne kierunki rozwojowe wraz z celami strategicznymi. Warsztat pozwolił pozyskać rdzeń dla dalszego precyzyjnego opracowywania celów, kierunków i działań na rzecz optymalnego rozwoju gminy.
- Spotkanie warsztatowe metodą focusową (03.02.2021) – dotyczyło dalszego poszukiwania możliwości rozwojowych dla gminy. Przy zastosowaniu warsztatowej formuły lokalni interesariusze mieli okazję w oparciu o przedstawioną sesję inspiracyjną wskazywać pomysły na działania rozwojowe. W ten sposób udało się uzyskać priorytetowe zapotrzebowania, które wymagają odpowiedzi w postaci sformułowania odpowiednich działań rozwojowych.
- Spotkanie warsztatowe z zakresu budowania marki gminy Opoczno (16.02.2021) – w ramach tych warsztatów wykazano istotną rolę funkcjonowania rozpoznawalnej marki jednostki terytorialnej, dla rozwoju we wszystkich obszarach funkcjonowania gminy. Uczestnicy przedstawiali pomysły działań wpływających na kreowanie i wzmacnianie marki Opoczno oraz związanych z rozwojem w obszarach gospodarczym, społecznym czy infrastrukturalnym i przestrzennym.

Z perspektywy wskazania oceny mieszkańców istotne okazały się również zasoby Urzędu Miejskiego w Opocznie zbierające wyniki działań partycypacyjnych w ramach tworzenia dokumentów Programu Rozwoju Lokalnego.

W ocenie lokalnej społeczności gmina Opoczno wypada analogicznie jak w oparciu o diagnostyczne badania. Wskazania mieszkańców potwierdzają wyniki diagnozy jednocześnie pozwalając na stopniowanie wagi poszczególnych deficytów czy zapotrzebowania rozwojowego w różnych obszarach. Jako największe deficyty wskazywane były słaby rozwój gospodarczy i wsparcie przedsiębiorczości, zły stan środowiska naturalnego, brak zasobów mieszkaniowych, zły stan przestrzeni publicznych w obszarach zabudowanych. Lokalni interesariusze zauważali również braki w systemie komunikacji publicznej czy słabo rozwiniętej ofercie rekreacyjno-turystycznej. W oparciu o wskazywane deficyty pojawiały się liczne pomysły działań rozwojowych. Do najistotniejszych należały rozwijanie terenów inwestycyjnych (w szczególności mieszkaniowych), rozwój alternatywnych form komunikacji – w szczególności infrastruktury rowerowej, poprawę stanu komunikacji autobusowej i zwiększenie dostępności (w tym na terenach wiejskich), rozwój oferty turystycznej poprzez promowanie atrakcji i wprowadzanie nowych, poprawę jakości przestrzeni publicznych poprzez rozwój infrastruktury, wsparcie przedsiębiorczości (poprzez doradztwo, rozwój oferty edukacyjnej czy współpracę z biznesem), ograniczanie negatywnego oddziaływania na środowisko poprzez redukcję emisji, ochronę zasobów przyrodniczych i wprowadzanie większej ilości zieleni w przestrzeniach zabudowanych, poprawa dostępności i jakości usług komunalnych i świadczonych przez urząd, aktywizacja mieszkańców i lokalnych organizacji pozarządowych. Liczne pomysły i wskazywane zapotrzebowanie interesariuszy znajdują swoje odzwierciedlenie w diagnozie, a w dalszej kolejności w analizie SWOT i wizji kierunków rozwoju gminy Opoczno. Procesy partycypacyjne wykazały, które obszary wymagają najbardziej intensywnych działań. Jednocześnie ostatnie działania gminy wskazują, że mieszkańcy w coraz większym stopniu chcą angażować się w rozwój jednostki i rośnie zapotrzebowanie na wykorzystanie procesu partycypacji w dalszych działaniach rozwojowych.

3.8. ANALIZA SWOT GMINY OPOCZNO

Analiza SWOT jest metodą, która w oparciu o wiedzę diagnostyczną pozwala wyłonić kluczowe informacje odnoszące się do potrzeb rozwojowych. Wskazując szanse i zagrożenia, oraz mocne i słabe strony gminy SWOT pozwala przekształcić wiedzę diagnostyczną w sprecyzowane wytyczne do dalszych działań rozwojowych jednostki. W przypadku Strategii Rozwoju Jednostki Samorządowej SWOT wskazuje na istotne obszary funkcjonowania JST, dla których konieczne są działania na rzecz poprawy sytuacji (w oparciu o słabe strony i zagrożenia) oraz te, które wymagają kontynuacji rozwoju (wynikające z mocnych stron i szans).

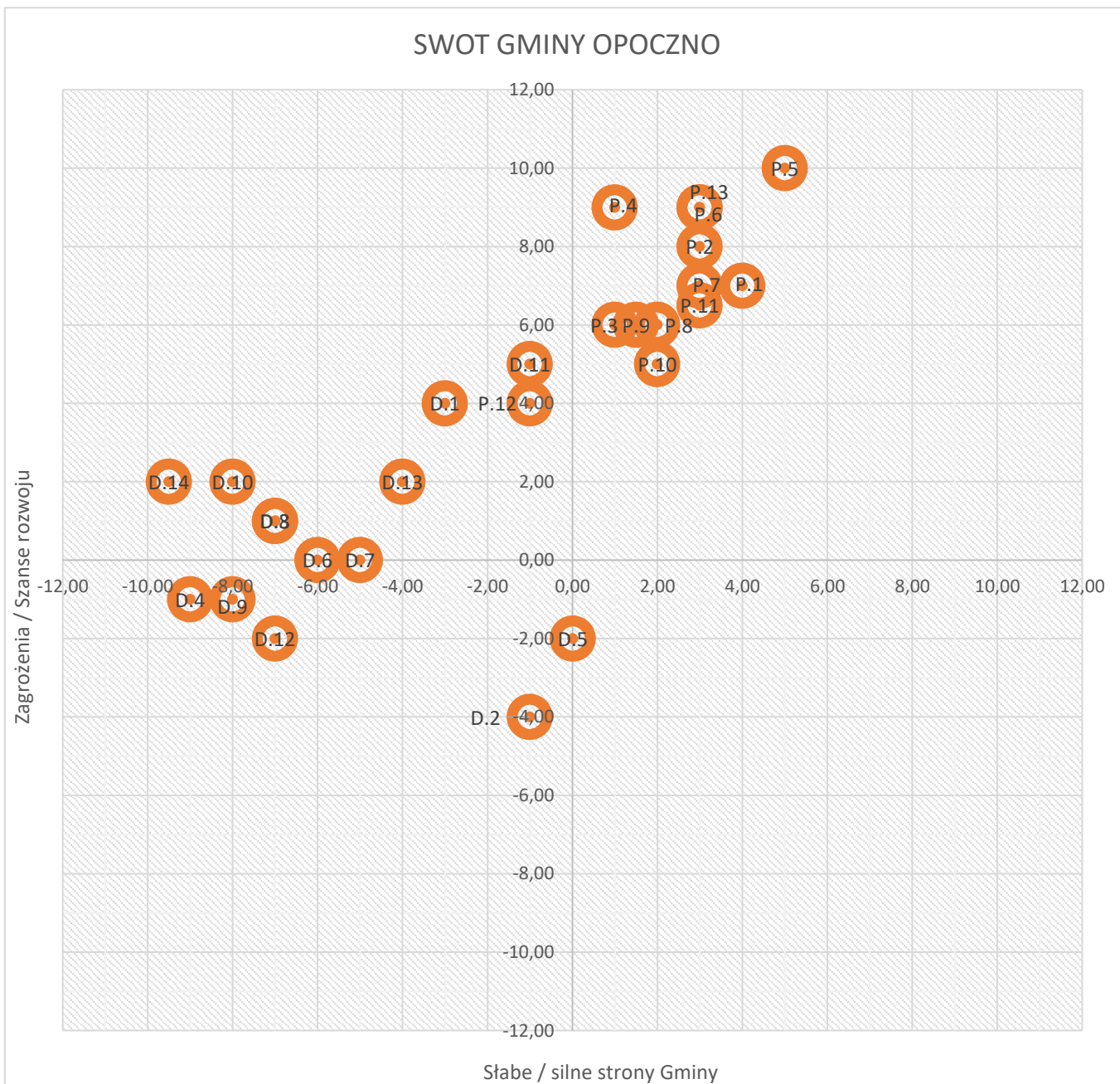
W przypadku gminy Opoczno, w oparciu i jej diagnozę przeprowadzono analizę SWOT wyłaniającą słabe i mocne strony oraz deficyty i szanse, jakie oddziałują na dalszy rozwój jednostki. Analizy nie przeprowadzono jednak w typowy sposób wskazując bezpośrednio poszczególne szanse i zagrożenia oraz słabe i mocne strony. W pierwszej kolejności wyłonione zostały kluczowe czynniki rozwojowe gminy, podzielone na Potencjały i Deficyty rozwojowe gminy. W dalszym etapie, zespół składający się z ekspertów z konsorcjum firm zajmujących się opracowaniem strategii, oraz przedstawiciele Urzędu Miejskiego w Opocznie ocenił stopień oddziaływania poszczególnych czynników rozwojowych w oparciu o wiedzę z procesu diagnostycznego. Ocenie poddano też przewidywany poziom rozwoju poszczególnych czynników w perspektywie 10 lat obowiązywania opracowywanej strategii. Taki sposób pozwala na umieszczenie ocenianych czynników w 4 obszarach odpowiednich dla tradycyjnej metody SWOT – mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Przy wykorzystaniu tego sposobu, w zależności od przewidywanej intensyfikacji działań rozwojowych oraz przyszłych uwarunkowań, poszczególne mocne i słabe strony mogą stać się zarówno szansami, jak zagrożeniami dla rozwoju gminy. Oznacza to, że dzięki tej metodzie z większą precyzją można ocenić poszczególne czynniki. Ponadto ważnym atutem metody jest wskazanie wagi i gradacyjne określenie poszczególnych priorytetów rozwojowych.

W analizie obrana została skala od -12 do +12, co pozwala rozdzielić czynniki najistotniejsze od tych z mniejszym priorytetem. Skalę taką obrano zarówno dla oceny obecnego stanu czynników jak i przyszłych przewidywań. W ocenie aktualnej sytuacji, wartości ujemne oznaczają, że dany czynnik jest słabą stroną, natomiast wartości dodatnie wskazują na przynależność czynnika do mocnych stron w rozwoju gminy. Wartości zbliżone do 0 są neutralne. Analogicznie wygląda sytuacja przy ocenie przewidywanego stanu rozwoju czynników. Zmiana w kierunku dodatnim oznacza wzrost szans rozwojowych w danym czynniku. Uzyskane wartości ujemne wskazują, że dane obszary rozwojowe mogą w przyszłości stanowić zagrożenie w funkcjonowaniu JST.

Tabela 3. Kluczowe czynniki rozwoju gminy Opoczno w podziale na deficyty i potencjały, wraz z oceną aktualnej i przewidywanej pozycji (opracowanie własne).

Kluczowe czynniki rozwoju (potencjały i deficyty)		Ocena aktualnej pozycji (słaba/ silna strona)	Ocena szans i zagrożeń w kolejnych 10 latach
P.1	Potencjał: Tradycja produkcji ceramicznej elementem tożsamości gminy	4,00	7,00
P.2	Potencjał: Tereny inwestycyjne	3,00	8,00
P.3	Potencjał: Potencjał gospodarczy i warunki rozwoju lokalnego biznesu	1,00	6,00
P.4	Potencjał: Działania skierowane do młodych mieszkańców miasta wspierające przedsiębiorczość oraz nowe miejsca pracy.	1,00	9,00
P.5	Potencjał: Kapitał społeczny i polityka społeczna.	5,00	10,00
P.6	Potencjał: Rzeki oraz tereny o wysokich walorach przyrodniczych	3,00	9,00
P.7	Potencjał: Dostępność wysokiej jakości oferty edukacyjnej dla różnych grup społecznych.	3,00	7,00
P.8	Potencjał: Dostęp do szlaków komunikacyjnych (kolejowych i drogowych)	2,00	6,00
P.9	Potencjał: Tożsamość lokalna w oparciu o tradycje folklorystyczne i ludowe.	1,50	6,00
P.10	Potencjał: Dziedzictwo historyczne ziemi opoczyńskiej	2,00	5,00
P.11	Potencjał: Działania kulturalne oddziałujące regionalnie	3,00	6,50
P.12	Potencjał: Infrastruktura rekreacyjno-sportowa	-1,00	4,00
P.13	Potencjał: Część Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz OSI Województwa Łódzkiego	3,00	9,00
D.1	Deficyt: Stan środowiska naturalnego	-3,00	4,00
D.2	Deficyt: Rosnące koszty utrzymania szkolnictwa	-1,00	-4,00
D.3	Deficyt: Brak ustrukturyzowanej i łatwo dostępnej oferty doradczej i rozwojowej dla przedsiębiorstw w oparciu o np. Instytucje Otoczenia Biznesu	-7,00	1,00
D.4	Deficyt: Zmiana procesów w instytucji urzędu oraz spółkach gminy wraz z podnoszenia kompetencji pracowników	-9,00	-1,00
D.5	Deficyt: Spadek liczby ludności	0,01	-2,00
D.6	Deficyt: Jakość przestrzeni publicznych i terenów zieleni urządzonej	-6,00	0,00
D.7	Deficyt: brak dostępności do e-usług	-5,00	0,00
D.8	Deficyt: Oferta turystyczna gminy Opoczno.	-7,00	1,00
D.9	Deficyt: Dostępność komunikacyjna obszaru całej gminy oraz organizacja ruchu terenów zurbanizowanych	-8,00	-1,00
D.10	Deficyt: Partnerstwa międzynarodowe i projekty międzynarodowe	-8,00	2,00
D.11	Deficyt: wykorzystanie środków zewnętrznych	-1,00	5,00
D.12	Deficyt: Gospodarka energetyczna oparta o odnawialne źródła.	-7,00	-2,00
D.13	Deficyt: Lokalizacja Urzędu Gminy: jedno miejsce dla wszystkich wydziałów z dobrą dostępnością dla interesariuszy)	-4,00	2,00
D.14	Deficyt: Zasób mieszkaniowy	-9,50	2,00

Wykres 1. Wykres analizy SWOT czynników rozwoju gminy Opoczno (opracowanie własne).

CZĘŚĆ III

4. ELEMENTY STRATEGICZNE

4.1. MISJA

Misją Gminy Opoczno jest równy rozwój we wszystkich obszarach oraz budowanie silnej, osadzonej lokalnie marki, w oparciu o endogeniczne potencjały historyczne, kulturowe, gospodarcze i społeczne z poszanowaniem i ochroną zasobów przyrodniczych regionu.

Misja dla Gminy Opoczno na najbliższe 10 lat została sformułowana tak, aby wskazywać kierunki rozwojowe będące odpowiedzią na zastane deficyty i potencjały jednostki. Uwzględnia zarówno najmocniejsze jej strony jak i obszary wymagające szczególnej interwencji w celu poprawy sytuacji. Zredagowana w ten sposób misja, daje możliwość wyznaczenia celów i kierunków rozwoju, które odpowiedzą na potrzeby we wszystkich obszarach funkcjonowania gminy. Misja uwzględnia potrzebę zrównoważonego rozwoju z zachowaniem poszanowania środowiska oraz jednoczesnym wzmocnieniem sytuacji gospodarczej, społecznej, przestrzennej, infrastrukturalnej i instytucjonalnej samorządu. Szczególnie istotne jest wykorzystanie cennych lokalnych potencjałów w postaci dziedzictwa historycznego, kultury ludowej, czy produkcji ceramicznej. Wskazywana jest rola budowania marki jednostki, w celu zwiększenia szans rozwojowych w obszarach takich jak przedsiębiorczość czy turystyka i rekreacja.

4.2. WIZJA

Gmina Opoczno jest dobrze rozwijającym się centrum lokalnym, miejscem przyjaznym dla mieszkańców i przyjezdnych z rozpoznawalną marką opartą o potencjały lokalnego dziedzictwa kultury ludowej, produkcji ceramicznej, gdzie dobry stan środowiska naturalnego stanowi cenną wartość w rozwoju we wszystkich obszarach.

Wizja Gminy Opoczno wskazuje na stan w jakim optymalnie powinna funkcjonować jednostka po upływie okresu realizacji Strategii Rozwoju Gminy Opoczno na lata 2021-2030. Uwzględnia ona pomyślną realizację działań w obszarach, na których rozwój kierunkuje Misja gminy. Przy tak sformułowanej wizji widoczna jest zakładana poprawa w obszarach społecznym, gospodarczym, środowiskowym jak i przestrzennym. Istotnym elementem zawartym w wizji jest pokazanie roli lokalnego dziedzictwa i potencjałów, które należy rozwijać.

4.3. CEL GŁÓWNY, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

W oparciu o szeroko zakrojoną diagnozę i analizę SWOT sformułowane zostały Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań do nich powiązane. Wskazane cele i kierunki wpisują się w przedstawioną misję i wizję. Wykreowane zostały 3 główne cele strategiczne obejmujące działania rozwojowe we wszystkich obszarach funkcjonowania gminy. Brzmia one następująco:

4. ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU: cel ten obejmuje działania z obszaru rozwoju gospodarczego oraz infrastrukturalnego. Wiąże się z przedsięwzięciami w zakresie pobudzania przedsiębiorczości, aktywizacji gospodarczej lokalnej społeczności oraz stosowaniem rozwiązań innowacyjnych.

5. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE: Obejmuje przede wszystkim działania w obszarach społecznym, przestrzennym czy instytucjonalnym. W celu tym zawarte są kierunki rozwojowe związane z rozwojem infrastruktury i usług świadczonych mieszkańcom.

6. WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW: Ten cel skupia się głównie na rozwoju społecznym, infrastrukturalnym i środowiskowym. Obejmuje działania wiążące się z budowaniem marki gminy, rozwijaniem oferty turystycznej i rekreacyjnej z wykorzystaniem potencjałów historycznych, kulturowych i środowiskowych. W związku z tym w zakresie celu trzeciego mieszczą się również działania aktywizujące lokalną społeczność oraz wskazujące na ochronę środowiska i adaptację do zmian klimatycznych.

Tabela 3. Cele Strategiczne z przypisanymi do nich Celami Operacyjnymi i Kierunkami Działania (opracowanie własne).

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁANIA
ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU	1. POBUDZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I STWORZENIE PERSPEKTYW DLA ROZWOJU MIESZKAŃCÓW	1) Aktywowanie Gminy w pozyskaniu nowych inwestycji 2) Zbudowanie stałej relacji z kapitałem prywatnym w gminie w celu uzyskania efektów synergii 3) Wspierania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. 4) Promocja gospodarcza gminy
	2. ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI GOSPODARZEJ MIESZKAŃCÓW GMINY ORAZ AKTYWIZACJA PRZEDSIĘBIORSTW.	1) Podejmowanie działań mających na celu naukę, szkolenie i doradztwo tak przyszłych, jak i obecnych przedsiębiorców 2) Realizacja inicjatyw mających wspierać przedsiębiorców 3) Zwiększenie świadomości „biznesowej” poprzez promocję działań gospodarczych

		4) Tworzenie rozwiązań, regulacji czy strategii wpływających na rozwój przedsiębiorczości
	3. PRZEPROWADZENIE INNOWACYJNYCH DZIAŁAŃ Z WYKORZYSTANIEM ZASAD CYRKULARNEJ EKONOMII W OBSZARZE ZBUDOWANIA PRZEWAG KONKURENCYJNYCH OPOCZNA	1) Podejmowanie inicjatyw związanych z cyrkularną ekonomią, z pozyskiwanie energii 2) Wprowadzanie zmian mających na celu „odzyskanie” tkanki miejskiej przez mieszkańców (nowy układ funkcjonalno-przestrzenny). 3) Realizacja działań mających na celu wspólną pracę na rzecz Gminy trzech kluczowych sektorów: publicznego, prywatnego i naukowego (eksperymentalnego)
POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	1. POPRAWA FUNKCJONOWANIA TRANSPORTU ZBIOROWEGO	1) Rozwój infrastruktury dla transportu zbiorowego 2) Współpraca z innymi JST, szczególnie z obszaru MOF 3) Wdrażanie rozwiązań obniżających koszty i zwiększających efektywność transportu zbiorowego
	2. POPRAWA STANDARDU I DOSTĘPNOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH - W TYM CIĄGÓW PIESZYCH I ROWEROWYCH	1) Opracowanie planów i strategii działań oraz realizacja przedsięwzięć mających na celu zagospodarowanie przestrzeni publicznych m.in.: rewitalizacja i tworzenie terenów BZI 2) Rozwój infrastruktury uzupełniającej transport zbiorowy i promującej zdrowy tryb życia oraz zeroemisyjny transport osób – 3) Rozwój infrastruktury rowerowej 4) Poprawa infrastruktury okołodrogowej w mieście
	3. CEL OPERACYJNY – POPRAWA JAKOŚCI ŚWIADCZONYCH MIESZKAŃCOM USŁUG	1) Rozwój e-usług np.: cyfryzacja cmentarzy komunalnych, cyfryzacja obsługi klienta w Urzędzie Gminy i spółkach komunalnych 2) Rozwój oferty edukacyjnej i oświatowej oraz optymalizacja działań placówek na terenie gminy 3) Poprawa dostępności do usług medycznych, szczególnie na terenach wiejskich 4) Wsparcie społeczne i aktywizacja mieszkańców – przeciwdziałanie procesom wykluczenia społecznego 5) Niwelowanie barier dostępności poprzez projektowanie uniwersalne obiektów użyteczności publicznej 6) Współpraca z innymi JST 7) Optymalizacja kosztów usług komunalnych
WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW	1. ZBUDOWANIE ROZPOZNAWALNEJ W SKALI KRAJU MARKI GMINY MIASTA OPOCZNO	1) Podejmowanie działań w celu wzmocnienia tożsamości lokalnej 2) Realizacja projektów mających na celu budowę marki Opoczno zgodnie z przyjętymi wytycznymi 3) Wspieranie współpracy z partnerami takimi jak: NGO'sy, inne organizacje non profit (np. Ochotnicza Straż Pożarna), przedsiębiorstwami 4) Podejmowanie działań mających na celu promocję gminy i zasobów 5) Pozyskanie partnerów zagranicznych do współpracy przy promocji marki
	2. CEL OPERACYJNY – ROZWÓJ OFERTY TURYSTYCZNO-REKREACYJNEJ GMINY	1) Działania w obrębie MOF z sąsiadującymi gminami w celu zwiększenia znaczenia gminnych terenów rekreacyjnych dla mieszkańców regionu. 2) Poprawa stanu i budowanie nowej infrastruktury turystycznej i sportowej. 3) Promocja potencjału turystycznego gminy. 4) Tworzenie nowych szlaków turystycznych i rekreacyjnych wraz z niezbędną infrastrukturą

	3. MITYGACJA NEGATYWNEGO ODDZIAŁYWANIA TKANKI MIEJSKIEJ I OBSZARÓW ZABUDOWY NA TERENACH WIEJSKICH NA ŚRODOWISKO	<p>5) Promocja potencjału rekreacyjnego</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Wprowadzanie rozwiązań mających na celu redukcję kosztów budowy i utrzymania mieszkań komunalnych 2) Przygotowywanie i realizacja planów, strategii i projektów gminnego zasobu mieszkaniowego 3) Sporządzanie koncepcji, planów, strategii, szkoleń i innych działań mających na celu przygotowanie Gminy (adaptację) do zmian klimatu w tym m. in.: zagospodarowanie wód opadowych czy przeciwdziałania powodziom 4) Realizacja przedsięwzięć mających na celu przywrócenia rzek mieszkańcom 5) Realizacja przedsięwzięć mających na celu eliminację ruchu kołowego z rejonu Starego Miasta 6) Reorganizacja ruchu tranzytowego
--	---	---

Dla poszczególnych celów operacyjnych wskazane zostały ogólne założenia wskazujące w jakich kierunkach należy realizować działania, aby wypełnić założenia poszczególnych celów. Ponadto opracowano listy sugerowanych działań, które w najlepszy sposób pozwoliłyby na realizację celów i wypełnienie misji oraz wizji gminy. Poniższa tabela wskazuje zestawienie indykatywnych działań dla wszystkich celów operacyjnych wraz z opisami kierunków rozwojowych, do których prowadzi ich realizacja.

Tabela 5. Opisy kierunków działań dla poszczególnych celów i indykatywne listy działań (opracowanie własne).

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE
1. ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU	<p>1. POBUDZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I STWORZENIE PERSPEKTYW DLA ROZWOJU MIESZKAŃCÓW</p> <p>OPIS KIERUNKÓW DZIAŁAŃ</p> <p>Opoczno w celu pobudzenia przedsiębiorczości w pierwszej kolejności powinno zadbać o stworzenie warunków przestrzennych w formie oferty zawierającej wytypowane tereny inwestycyjne pozwalające na lokowanie własnej działalności przez przedsiębiorstwa lokalne oraz na przyciąganie nowych, zewnętrznych inwestorów chcących wykorzystać walory gminy Opoczno do prowadzenia działalności gospodarczej. Zmiany w Studium Uwarunkowań Przestrzennych Gminy oraz stworzenie oferty inwestycyjnej dla inwestorów lokalnych, krajowych i zagranicznych, stają się koniecznością do osiągnięcia tak zdefiniowanego celu operacyjnego. Niezwykle istotne są również działania zmierzające do zbudowania stałej relacji z kapitałem prywatnym w gminie w celu uzyskania efektów synergii i wielopłaszczyznowej współpracy. Do jednej z głównych przyczyn realizacji prezentowanego przedsięwzięcia zaliczyć należy potrzebę rozpoczęcia dialogu na linii przedsiębiorcy, jednostka samorządu terytorialnego oraz inni uczestnicy życia społeczno-gospodarczego w Opocznie, którego celem będzie zacieśnienie współpracy, bieżące konsultacje, wypracowywanie synergicznych rozwiązań i konkretnych działań dla rozwoju gospodarczego miasta i jego bezpośrednich interesariuszy. Brak komunikacji pomiędzy w/w podmiotami, brak funkcjonujących w Opocznie instytucji otoczenia biznesu, wpływa na słabość całego ekosystemu gospodarczego, co nie sprzyja do tworzenia wspólnych wartości, wykorzystywania posiadanych potencjałów i zasobów. Indywidualizm rynkowego funkcjonowania firm w Opocznie skutkuje zamknięciem się na podejmowanie wspólnych kooperacji co pozbawia szans na rozwój, wspólne pokonywanie wyzwań, wspólne inicjowanie ważnych lokalnie rozwiązań, które są istotne i mogłyby wymiernie, pozytywnie wpływać na wzmocnienie wszystkich „graczy” sektora przedsiębiorstw w Opocznie, a tym samym pozytywnie wpływać na ogół społeczeństwa (ostatecznych klientów, rynek pracy)</p>

i poprawę warunków życia w gminie. Należy także podjąć wszelkie starania aby powstrzymać młodych ludzi przed zdiagnozowanym odpływem do innych regionów w poszukiwaniu stabilnej pracy i lepszego miejsca do osiedlania i życia. Realizacja działań szkoleniowo-informacyjnych w obszarze przedsiębiorczości dla ogółu społeczeństwa w tym młodzieży, organizacja warsztatów z kreatywności i rozwoju własnego potencjału, realizacja programów mentoringowych dla przyszłych liderów przedsiębiorczości mają stać się odpowiedzią na brak dostępu do wykwalifikowanych zasobów ludzkich, niski poziom tożsamości lokalnej, brak komunikacji na linii JST-sektor przedsiębiorstw – osoby wchodzące na rynek pracy, brak nakreślonych kierunków rozwojowych, dla których należałoby poszukiwać zewnętrznego wsparcia, szkoleniowego, doradczego i finansowego, brak polityki zarządzania talentami na poziomie lokalnym. Należy ponadto podjąć działania w celu wzmocnienia lokalnych firm i rozwój przedsiębiorczości jako katalizatora dającego nową jakość w obszarze zarówno gospodarczym jak i poprawiającego jakość życia mieszkańców Opoczna. Jednym z czynników mogących poprawić sytuację gospodarczą w Opocznie jest zwiększenie poziomu handlu zagranicznego sektora przedsiębiorstw np. poprzez wzrost powiązań gospodarczych i kreowanie korzystnych warunków dla napływu inwestycji zagranicznych. Działania promocyjne w obszarze gospodarki i przedsiębiorczości mają przyczynić się zrównoważonego rozwoju miasta i gminy, poprzez zwiększenie ich międzynarodowej rangi, zwiększenie ekspansji lokalnych przedsiębiorców na rynki zagraniczne, rozpoczęcie i/lub intensyfikację działalności eksportowej. Należy więc zaplanować zadania skoncentrowane na promocji gospodarczej gminy wraz z funkcjonującymi na jej terenie przedsiębiorstwami a także ich internacjonalizacji, zdobywaniu nowych rynków zbytu, wspieraniu inicjowania powiązań kooperacyjnych w celu podniesienia konkurencyjności i promocji gospodarczej firm ze szczególnym uwzględnieniem wysokich technologii, usług wiedzochłonnych i gospodarki cyrkularnej. Ważnym elementem w budowaniu powiązań i relacji z partnerami zewn. powinno być wykorzystywanie silnej charakterystyki i dotychczasowej spuścizny przemysłu ceramicznego w Opocznie wraz z podkreśleniem unikalności i silnego zakorzenienia opoczyńskiego folkloru i rzemiosła.

INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ

1. Aktywowanie terenów inwestycyjnych wraz z przygotowaną ofertą inwestycyjną dla wewn. i zewn. interesariuszy.
2. Powołanie Społecznej Rady Biznesu.
3. Realizacja programu działań szkoleniowo-informacyjnych w formie Opoczyńskiego Banku Kadr i Rozwoju Przedsiębiorczości.
4. Przeprowadzenie cyklu warsztatów z przedsiębiorczości i kreatywności dla osób młodych.
5. Stworzenie i realizacja programu mentoringowego dla przyszłych liderów przedsiębiorczości.
6. Realizacja Programu Promocji Gospodarczej Gminy.

2. ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW GMINY ORAZ AKTYWIZACJA PRZEDSIĘBIORSTW, W TYM LOKALNYCH CZEMPIONÓW (WIODĄCYCH FIRM) W CELU ZAINICJOWANIA KOOPERACJI ORAZ WSPARCIA DLA TWORZENIA STARTUPÓW

OPIS KIERUNKÓW DZIAŁAŃ

W obliczu zdiagnozowanych w Opocznie deficytów należałoby podjąć działania w celu opracowania kompleksowej strategii rozwoju przedsiębiorczości w gminie ze szczególnym uwzględnieniem środowiska startupowego. Strategia w perspektywie co najmniej 10 letniej, wyznaczyłaby kluczowe kierunki rozwojowe dla sektora przedsiębiorstw w Opocznie. Stanowiłaby swoistą “mapę drogową”, a zaplanowane działania, nakierowane byłyby na długofalowe wzmocnienie miasta i gminy pod kątem gospodarczym, maksymalnego wykorzystania endogenicznych zasobów (uwzględnienie kluczowych produktów), wyzwolenia potencjałów wśród firm i lokalnego społeczeństwa, nadania/przywrócenia miastu konkretnej gospodarczej

tożsamości, na której zarówno gmina jak i przedsiębiorcy mogliby z powodzeniem budować swoje przewagi konkurencyjne. Aby zbliżyć się do zakładanych w celu operacyjnym efektów, powinno się także podjąć działania instytucjonalne, m.in. przygotowanie zaplecza kadrowego, rozważyć zaangażowanie zewn. kadry eksperckiej i doradczej przy wykorzystaniu dedykowanych narzędzi, w tym ICT, pozwalających na stały monitoring sytuacji sektora lokalnych przedsiębiorstw, przeprowadzanie diagnoz, analiz, dostarczających gminie najbardziej aktualnych informacji w aspekcie bieżących problemów i potrzeb rozwojowych w obszarze gospodarczym. Tak opisane przedsięwzięcie mogłoby stanowić swego rodzaju remedium na brak funkcjonujących w gminie instytucji otoczenia biznesu świadczących profesjonalne usługi dla sektora przedsiębiorstw m.in. w obszarze zakładania i prowadzenia działalności, monitorowania rynku pracy, w obszarze finansowym, planowania strategicznego, wdrażania innowacji i budowania przewag konkurencyjnych z wykorzystaniem posiadanych potencjałów, know-how. Działania w tym obszarze pozwoliłyby dostarczać szczegółowych informacji dotyczących sytuacji przedsiębiorstw lokalnych, usprawniałyby komunikację na linii Urząd Miasta Gminy Opoczno - sektor przedsiębiorstw, uzupełniałyby potrzebną wiedzę po stronie samorządu co do najbardziej palących problemów, wyzwań, potrzeb przedsiębiorców działających na jego terenie. Kolejnym działaniem jakie powinna zainicjować gmina są praktyki zawodowe u wiodących przedsiębiorców, pozwalające również na promowanie miejsc pracy związanych z wysokimi technologiami i usługami wiedzochłonnymi, które dają największy gospodarczo potencjał do wzrostu, przyciągają innowacje, wdrażanie nowych technologii, pozwalają firmom na budowanie przewag konkurencyjnych. Powyższe działania miałyby także wyzwolić większą motywację i chęć wśród uczestników do zmiany swojej sytuacji społeczno-zawodowej, zdobycie lub zmianę kwalifikacji, zdobycie cennego doświadczenia zawodowego. W celu wyzwolenia pomysłowości, kreatywności i przedsiębiorczego potencjału wśród ogółu społeczeństwa wartościowe byłoby uruchomienie inicjatyw wspierających środowisko startupowe w postaci np. programów inkubacji i akceleracji, konkursów pomysłów startupowych, programów łączący młodych kreatywnych ludzi z lokalnymi czempionami w celu rozwoju innowacyjnych produktów, usług, rozwiązań i procesów stanowiących odpowiedź na konkretne zapotrzebowanie sektora przedsiębiorstw. Działania w tym obszarze byłyby doskonałą platformą do promocji gospodarki cyrkularnej, inicjowania powstawania nowoczesnych rozwiązań produktowych, usługowych i procesowych w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju, standardami dostępności. Przy każdej z tych inicjatyw kierowanych do podmiotów na wczesnym etapie rozwoju, z powodzeniem można by wykorzystywać endogeniczny potencjał Opoczno min. w zakresie kultury czy opoczyńskiego folkloru.

INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ

1. Opracowanie kompleksowej strategii w formie Masterplanu Rozwoju Przedsiębiorczości.
2. Uruchomienie Opoczyńskiego Obserwatorium Gospodarczego.
3. Uruchomienie dla młodych osób programu praktyk zawodowych u lokalnych czempionów.
4. Realizacja programów inkubacji/akceleracji dla nowych pomysłów startupowych w celu rozwoju innowacyjnych produktów/usług/technologii.
5. Zorganizowanie cyklicznego konkursu na najlepszy opoczyński startup.
6. Realizacja programu doradztwa i konsultacji dla przedsiębiorców i ogółu społeczeństwa.

3. PRZEPROWADZENIE INNOWACYJNYCH DZIAŁAŃ Z WYKORZYSTANIEM ZASAD CYRKULARNEJ EKONOMII W OBSZARZE ZBUDOWANIA PRZEWAG KONKURENCYJNYCH OPOCZNA

OPIS KIERUNKÓW DZIAŁAŃ

W obliczu zdiagnozowanych w gminie deficytów należy podjąć konkretne działania stawiające czoła takim wyzwaniom jak np. adaptacja do zmian klimatu, zmiany demograficzne, transformacja gospodarki z gospodarki linearnej na GOZ (Gospodarki Obiegu Zamkniętego).

Działania w tym obszarze pozwolą gminie na efektywne nawiązywanie partnerstw, skuteczny dobór inicjatyw europejskich finansujących rozwiązania najbardziej palących w gminie problemów, do których zaliczyć można np. złą jakość powietrza, konieczność optymalizacji procesów inwestycyjnych miasta w zakresie mieszkalnictwa. W ramach niniejszego celu istotne, aby podjąć również działania w kierunku wykorzystania potencjału historycznej części Opoczna (Starego Miasta). Wyodrębnienie obszaru Starego Miasta od reszty przestrzeni miejskiej, pozwoliłoby na pełnienie przez niego wielu typowych, potrzebnych dla centrum miasta funkcji jak np. dostępność dla pieszych, rozwój funkcji gastronomicznych, rozwój drobnego handlu, usług, funkcje kulturalno-rozrywkowe itp. Jednocześnie w strefie tej drzemie duży potencjał turystyczny wynikający zarówno z dziedzictwa historycznego jak i związany z dziedzictwem kulturowym i przestrzennym. Zachowany średniowieczny układ Starego Miasta daje możliwość stworzenia atrakcyjnych przestrzeni pieszych z dużym udziałem zieleni, miejscem do lokalizacji usług w parterach zabudowań, przestrzeniami na ogródki gastronomiczne itp. Starówka może stać się reprezentatywną przestrzenią Opoczna świadcząca o jego marce i wysokiej jakości.

Ponadto, niezwykle potrzebne są wszelkie działania inicjujące współpracę między samorządem, sektorem prywatnym oraz światem nauki w obszarach najważniejszych wyzwań stojących przed gminą. Należy wykorzystywać wysokiej jakości potencjał społeczny gminy, połączyć go ze środowiskami naukowymi, dopełnić zasobami i potencjałem przedsiębiorstw, co ma pozwolić w ramach obecnych trendów synergii współdziałania, na budowanie potencjału Opoczna. Tak zainicjowana współpraca ma koncentrować się na rozwiązywaniu lokalnych problemów, przeciwdziałaniu wieloletnim zaniedbaniom, bezpośrednio wskazywanym przez mieszkańców. Połączenie wspólnych sił wymienionych środowisk ma także wzmocnić pozycję Opoczna w kontaktach z zewnętrznymi interesariuszami instytucjonalnymi, zarówno ze sfery publicznej jak i prywatnej, szczególnie regionalnego, krajowego i europejskiego.

INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ

1. Uruchomienie Miejskiego Laboratorium Cyrkularnej Ekonomii.
2. Stworzenie nowego układu funkcjonalnego przestrzeni Opoczna (wyłączenie z ruchu Starówki).
3. Uruchomienie innowacyjnej współpracy między miastem, sektorem prywatnym, a sektorem nauki w obszarach wyzwań dla Opoczna.

1. POPRAWA FUNKCJONOWANIA TRANSPORTU ZBIOROWEGO

OPIS KIERUNKÓW DZIAŁAŃ

W gminie Opoczno, pomimo dość niewielkich rozmiarów jednostki dominuje prywatny transport samochodowy. Niezachęcający, słabo rozwinięty transport publiczny wymaga intensyfikacji działań rozwojowych. Konieczne jest zwiększenie roli komunikacji zbiorowej i przekonanie mieszkańców do korzystania z alternatywnych środków transportu ograniczając przy tym wykorzystanie samochodów prywatnych. Istotne będzie tutaj rozwijanie taboru w myśl idei rozwoju elektromobilności. Pojazdy, powinny być jednocześnie dostosowane do potrzeb komunikacyjnych gminy, a więc z odpowiednią ilością miejsc – w przypadku tego rodzaju jednostki efektywniejsze będzie wykorzystanie większej ilości, mniejszych pojazdów. Równoległe z rozwojem taboru konieczne jest unowocześnianie zaplecza komunikacyjnego. Konieczne jest dostosowanie bazy do potrzeb autobusów elektrycznych i rozwój infrastruktury usprawniającej ogólne funkcjonowanie (administracyjnej, technicznej). Dla pełnego wykorzystania potencjału rozwijanej infrastruktury istotna będzie odpowiednia analiza i rozplanowanie optymalnych wariantów świadczenia usług transportowych (rozplanowanie tras, częstotliwości i sposobu obsługi komunikacyjnej gminy). Mieszkańcom należy zapewnić najwyższy stopień dostępności i komfort korzystania z komunikacji autobusowej. Z tego względu potrzebna będzie modernizacja i rozwój sieci przystanków w gminie. Te powinny być rozlokowane równomiernie we wszystkich sołectwach gminy oraz szczególnie zagęszczone i odpowiednio roz-

2. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE

planowane w mieście Opocznie. Wszystkie przystanki należy projektować w sposób zapewniający dostęp dla niepełnosprawnych. Istotne jest wprowadzanie nowoczesnych systemów informacyjnych (zintegrowanych rozkładów różnych środków komunikacji zbiorowej wewnętrznej i zewnętrznej) a także infrastruktury towarzyszącej zwiększającej funkcjonalność przestrzeni publicznej w rejonie węzłów komunikacyjnych (np. infrastruktura dla rowerów, udogodnienia dla pieszych itp.). Rozwijany system komunikacji publicznej powinien być stale monitorowany – należy na bieżąco weryfikować potrzeby i dostosowywać do nich sposób świadczenia usług komunikacyjnych.

INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ

1. Poprawa stanu taboru MPK – elektryfikacja
2. Modernizacja bazy MPK – w tym budowa stacji ładowania pojazdów elektrycznych
3. Rozwój rozwiązań fotowoltaicznych – wykorzystanie OZE do zasilania taboru i bazy MPK
4. Rozplanowanie optymalnej sieci połączeń na terenie gminy z zachowaniem możliwości współpracy z sąsiednimi jednostkami
5. Modernizacja i rozwój sieci funkcjonalnych przystanków komunikacji publicznej
6. Analiza możliwości optymalizacji organizacji transportu zbiorowego poprzez wykorzystanie innowacyjnych działań, jak np. autobusy na żądanie, modyfikowalne, obszarowe trasy kursowania autobusów

2. POPRAWA STANDARDU I DOSTĘPNOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH - W TYM CIĄGÓW PIESZYCH I ROWEROWYCH

OPIS KIERUNKÓW DZIAŁAŃ

Odpowiedni komfort korzystania z przestrzeni publicznych i możliwość optymalizacji funkcjonowania komunikacji publicznej, i innych komponentów przestrzeni osiągnąć można przy realizacji działań na rzecz poprawy standardu i zwiększania dostępności tych przestrzeni. Szczególnie istotne jest priorytetowe traktowanie komunikacji pieszej i rozwijanie infrastruktury rowerowej. Rozwijając sieć dróg publicznych, przy modernizacji i podobnych działaniach należy projektować przestrzenie bez barier architektonicznych i z zachowaniem odpowiedniej ilości miejsca dla pieszych i rowerzystów. W powiązaniu z tym istotne są rozwiązania wpływające na uspokajanie ruchu samochodowego na terenach zabudowanych w gminie – w szczególności w granicach miasta Opoczna i innych miejscowości na terenach wiejskich. Niezmiernie ważne jest tworzenie spójnego systemu przestrzeni publicznych, a więc z taką samą infrastrukturą, nawierzchniami, oznakowaniem i innymi parametrami. W tym celu konieczne jest w pierwszej kolejności opracowywanie planów dla całych sieci poszczególnych rodzajów przestrzeni, ciągów komunikacyjnych itp. oraz wytycznych dla ich zagospodarowania. W procesie rozwijania przestrzeni publicznych i określania sposobu ich zagospodarowania należy konsultować z mieszkańcami zapotrzebowanie i możliwości rozwoju infrastruktury. Dzięki temu w największym stopniu będzie można spełnić oczekiwania użytkowników i stworzyć najbardziej funkcjonalne przestrzenie. W gminie nieznacznie rozwinięta jest infrastruktura rowerowa. Konieczne jest rozplanowanie spójnego systemu dróg rowerowych – w mieście Opocznie i w układzie promienistym w taki sposób, aby rozprzodzać ten ruch we wszystkich kierunkach w powiązaniu z kierunkami ruchu turystycznego i w taki sposób, aby tworzyć optymalne możliwości dojazdu do istotnych miejsc w gminie. Bardzo ważnym aspektem rozwoju przestrzeni publicznych jest wprowadzanie i zachowanie odpowiedniej ilości zieleni. Konieczne jest tworzenie powierzchni przepuszczalnych, które przyczynią się do lepszego gospodarowania wodą w gminie. Jednocześnie wprowadzanie znaczącej ilości zieleni przyczyni się do zwiększenia estetyki i komfortu korzystania z przestrzeni publicznych.

INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ

1. Modernizacja ciągów pieszych w przestrzeni miasta Opoczna i na terenach zabudowanych w gminie

2. Rozwój sieci ścieżek rowerowych na terenie gminy
3. Opracowanie mapy dostępności komunikacyjnej gminy
4. Opracowanie Masterplanu dla sieci dróg rowerowych
5. Opracowanie Masterplanu dla sieci zielonych i dostępnych przestrzeni publicznych
6. Opracowanie katalogu form zagospodarowania przestrzeni publicznych
7. Przekształcanie istniejących przestrzeni publicznych w funkcjonalne, wielofunkcyjne i dobrze dostępne przestrzenie
8. Rozwój infrastruktury towarzyszącej drogom rowerowym
9. Wprowadzanie w przestrzeniach komunikacyjnych infrastruktury usprawniającej ruch pieszy
10. Zagospodarowanie terenów starego miasta jako funkcjonalnych przestrzeni

3. POPRAWA JAKOŚCI ŚWIADCZONYCH MIESZKAŃCOM USŁUG

OPIS KIERUNKÓW DZIAŁAŃ

Niezmiernie ważnym aspektem funkcjonowania gminy jest komunikacja z mieszkańcami i wszelkie świadczone przez gminę usługi. Bez rozwijania odpowiednich standardów świadczenia usług instytucjonalnych, poprawie nie będzie ulegała jakość życia w gminie. Należy ciągle unowocześniać kanały świadczenia usług i komunikacji z mieszkańcami, wykorzystując dostępne technologie. W okresie obowiązywania strategii istotne jest zarówno rozwijanie internetowych zasobów i systemów – stron www, profili społecznościowych gminy i podległych jednostek, systemów wymiany informacji, archiwizacji, komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej – oraz infrastruktury obiektów użyteczności publicznej. Dla lepszego rozwijania i realizacji poszczególnych projektów konieczne jest rozwijanie zasobów i kompetencji w Urzędzie Miejskim w Opocznie oraz w jednostkach podległych. Ważne jest rozwijanie i kreowanie oferty oświatowej dostosowanej do potrzeb mieszkańców i rynku pracy. Nie można zapominać o świadczeniu usług związanych z pomocą społeczną odpowiadających potrzebom mieszkańców. Poprawa jakości usług wiąże się również z wprowadzaniem udogodnień w opisanych powyżej przestrzeniach publicznych. Jednym z filarów świadczących o dobrej jakości życia jest odpowiedni dostęp do usług medycznych. Szczególnie w dobie pandemii konieczne jest usprawnianie systemu telemedycyny. Jednocześnie jednak należy rozwijać dostęp do specjalistycznych i doraźnych usług medycznych na terenie całej gminy. Istotną rolę w poprawie komunikacji z mieszkańcami i lepszym dostosowaniu usług do potrzeb pełnią konsultacje społeczne. Nieustannie trzeba rozwijać i intensyfikować procesy partycypacyjne dla mieszkańców. Przyśpieszeniu rozwoju sprzyja również współpraca z sąsiednimi JST i wymiana doświadczeń. Należy dążyć do realizacji wspólnych projektów które pozwolą na wzmocnienie powiązań i rozwój spójnej, funkcjonalnej infrastruktury.

INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ

1. Wprowadzanie e- usług dostępnych dla wszystkich mieszkańców w strukturach urzędu i podległych mu jednostek
2. Poprawa jakości, czytelności i funkcjonalności gminnych stron www
3. Rozwijanie i wykorzystywanie działań partycypacyjnych w rozwoju gminy
4. Wprowadzanie rozwiązań teleinformatycznych w przestrzeniach publicznych – w tym na przystankach, placach, skwerach, terenach zielonych, cmentarzach itp.
5. Rozwijanie wysokiej jakości oferty oświatowej świadczonej przez jednostki podległe gminie
6. Wprowadzanie oferty edukacyjnej rozwijającej podstawowe usługi o szkolenia, kursy zawodowe itp.
7. Poprawa dostępności do usług medycznych wysokiej jakości
8. Rozwój wsparcia społecznego i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
9. Aktywizacja mieszkańców w działania rozwojowe i partycypacyjne
10. Rozwój i poprawa dostępności budżetu obywatelskiego

	<p>11. Wykorzystanie projektowania uniwersalnego przy działaniach modernizacyjnych w obiektach użyteczności publicznej i przestrzeniach publicznych – likwidacja barier architektonicznych i przestrzennych</p> <p>12. Współpraca z sąsiednimi JST</p> <p>13. Wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań w spółkach komunalnych w celu poprawy jakości świadczonych usług i optymalizacji kosztów</p>
<p>3. WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW</p>	<p>1. ZBUDOWANIE ROZPOZNAWALNEJ W SKALI KRAJU MARKI GMINY MIASTA OPOCZNO</p>
	<p>OPIS KIERUNKÓW DZIAŁAŃ</p>
	<p>Odpowiedni rozwój we wszystkich obszarach zapewnia funkcjonowanie rozpoznawalnej marki Jednostki Samorządowej. Rozpoznawalność gminy ze względu atrakcyjne uwarunkowania związane z przedsiębiorczością, turystyką czy kulturą przyczyniają się do przyciągania większej ilości inwestorów czy turystów spoza regionu. W przypadku gminy Opoczno kluczowe w budowaniu marki są lokalne uwarunkowania związane z historią regionu, kulturą ludową, folklorem i dziedzictwem związanym z produkcją ceramiki w gminie. Potrzebne są działania promujące ofertę gminy we wszystkich obszarach, ale też rozwijanie tej oferty poprzez organizację wydarzeń, przedsięwzięć i rozwijanie infrastruktury. Cenne może być powołanie odpowiednich instytucji które będą skupiały się na rozwijaniu oferty kulturowej i turystycznej. Również potrzebne są instytucje z zakresu wsparcia przedsiębiorczości i inwestorów. Wykorzystując do budowania marki lokalne zasoby, nie można zapomnieć o aktywności społeczności gminy. Liczne organizacje pozarządowe związane z lokalną kulturą czy dziedzictwem historycznym prężnie działając i udzielając się w przedsięwzięciach gminy przyczyniają się do budowania silnej marki opartej na promowanych przez NGO's wartościach. Aktywność społeczna przyczynia się także do ugruntowania silnej tożsamości lokalnej i przywiązania mieszkańców do dziedzictwa opoczyńskiego. Aspekt ten również pozwala umacniać markę regionu. Dla pozyskania szerszego grona odbiorców marki gmina musi udzielać się we wszelkiego rodzaju wydarzeniach i przedsięwzięciach ponadlokalnych promujących lokalne gospodarki, atrakcje turystyczne oraz kulturę. Są to wszelkiego rodzaju targi, konferencje itp. o skali krajowej i międzynarodowej.</p>
	<p>INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Powołanie Opoczyńskiego Ośrodka Kultury Regionalnej w celu budowania tożsamości lokalnej i promocji gminy 2. Organizacja wydarzeń promujących tradycję folklor i kulturę opoczyńską 3. Powołanie Centrum współpracy opoczyńskich NGO's 4. Wsparcie instytucjonalne i aktywizacja lokalnych NGO's 5. Działania promocyjne z wykorzystaniem dostępnych platform - w tym z wykorzystaniem stron www, mediów społecznościowych, wprowadzanych nowych rozwiązań (promowanie lokalnego folkloru, historii, itp.) 6. Udział w wydarzeniach krajowych i zagranicznych pozwalających na promocję marki i wymianę doświadczeń 	
<p>2. ROZWÓJ OFERTY TURYSTYCZNO-REKREACYJNEJ GMINY</p>	
<p>OPIS KIERUNKÓW DZIAŁAŃ</p>	
<p>W ramach wykorzystywania i rozwijania lokalnych zasobów istotny jest też rozwój turystyki i rekreacji w gminie. Działania w tym kierunku ściśle wiążą się z budowaniem marki jednostki. Aby Opoczno było miejscem atrakcyjnym dla przyjezdnych konieczne jest rozwijanie i poprawa stanu infrastruktury turystycznej. Ta powinna opierać się o zasoby w postaci dziedzictwa historycznego, kulturowego i środowiskowego. Obecnie atrakcje turystyczne w gminie są szeroko znane i nie wykorzystuje się w pełni ich potencjału. Ważne jest tworzenie powiązań pomiędzy infrastrukturą, poszczególnymi atrakcjami tak aby tworzyły spójny system. Pozwoli</p>	

to zwiększyć znaczenie poszczególnych elementów systemu. W ofercie turystyczno-rekreacyjnej istotny jest rozwój sieci szlaków turystycznych. Te same w sobie stanowią atut, a jednocześnie tworzą wspomniane powiązania. Powinno dążyć się do powiązania wewnętrznego systemu z atrakcjami i szlakami w regionie. Potrzebna jest do tego współpraca z sąsiednimi jednostkami samorządowymi. W celu znalezienia odbiorców, rozwijane zasoby należy odpowiednio promować. To również działania, które można realizować we współpracy z innymi JST. W rozwój oferty turystyczno-rekreacyjnej włączać powinno się lokalną społeczność. Obok atrakcji stricte turystycznych, przeznaczonych głównie dla przyjezdnych, konieczna jest rozbudowana oferta dla mieszkańców. W tym zakresie szczególnie istotne są wszelkiego rodzaju obiekty i infrastruktura sportowa. Konieczne są działania na rzecz modernizacji istniejących obiektów i rozwój nowej infrastruktury. Ważne jest rozwijanie dostępności do obiektów sportowych i rekreacyjnych na terenach wiejskich.

INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ

1. Współpraca z jednostkami w obrębie MOF w celu rozwoju i popularyzacji terenów rekreacyjnych w regionie
2. Działania na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
3. Działania na rzecz poprawy stanu istniejącej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
4. Działania promujące rozwijany w gminie potencjał turystyczny
5. Rozwój szlaków turystycznych z potrzebną infrastrukturą, w powiązaniu z infrastrukturą pieszą, rowerową i istniejącą zewnętrzną siecią dróg turystycznych

3. MITYGACJA NEGATYWNEGO ODDZIAŁYWANIA TKANKI MIEJSKIEJ I OBSZARÓW ZABUDOWY NA TERENACH WIEJSKICH NA ŚRODOWISKO

OPIS KIERUNKÓW DZIAŁAŃ

Jednym z kluczowych współcześnie wyzwań w rozwoju jednostek samorządu terytorialnego jest niwelowanie negatywnego wpływu działań człowieka na środowisko przyrodnicze. W tym celu we wszystkich obszarach funkcjonowania gminy konieczne jest realizowanie działań z uwzględnieniem adaptacji do zmian klimatycznych. Biorąc pod uwagę zapotrzebowanie w gminie na rozwój mieszkalnictwa, należy dążyć do rozwoju zabudowy mieszkaniowej w duchu cyrkularnej ekonomii z wykorzystaniem technologii nieszkodliwych i uwzględniających użycie odnawialnych zasobów (w tym energii). Ważne jest też rozwijanie zagospodarowania przestrzeni w sposób spójny, zagęszczając istniejącą zabudowę i minimalizując ingerencję w tereny przyrodnicze. Kluczowe jest również wprowadzanie zieleni na terenach zabudowy. Dla wypracowania odpowiednich zachowań i rozwiązań proekologicznych potrzebne jest opracowanie odpowiednich dokumentów wskazujących długofalowe plany rozwoju infrastruktury, ochrony zasobów przyrodniczych i adaptowania tkanki miejskiej do zmian klimatycznych (odpowiednie gospodarowanie zasobami wodnymi, zielenią, działania na rzecz poprawy jakości powietrza oraz zagospodarowania odpadów). Dla optymalizacji zagospodarowania przestrzeni w gminie konieczne są zmiany i regularne aktualizacje dokumentów planistycznych. Kierunkiem który przyczynia się zarówno do ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko, jak i do poprawy komfortu mieszkańców w gminie jest ograniczenie ruchu samochodowego na terenach zabudowanych – w szczególności w rejonie najsilniej zurbanizowanego centrum miasta Opoczna. Część obszarów, które mogą stać się najbardziej reprezentatywne ruch kołowy powinien zostać zupełnie wyeliminowany. Sto to tereny Starego Miasta w Opocznie. Działania takie pozwolą stworzyć przyjazną dla pieszych przestrzeń i wydzielić funkcjonalne centrum miasta. Dla redukcji emisji liniowej, hałasu i poprawy komfortu przemieszczania się po głównym ośrodku gminy dożyć powinno się do wyprowadzenia ruchu tranzytowego poza centrum miasta i tereny mieszkaniowe. Dążenie w tym kierunku przyczyni się również do umożliwienia wprowadzania innych rozwiązań (jak np. wprowadzanie większej ilości zieleni i nawierzchni przepuszczalnych w przestrzeniach publicznych, w szczególności w ciągach ulic).

INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ

1. Promowanie metod budownictwa cyrkularnego
2. Opracowanie katalogu wytycznych dla cyrkularnego budownictwa (optymalne wykorzystanie wody, energii, powietrza i stosowanie zieleni)
3. Promowanie OZE dla inwestycji budownictwa mieszkaniowego
4. Opracowanie mapy terenów inwestycyjnych z uwzględnieniem stref pod zabudowę mieszkaniową w strefie zurbanizowanej miasta Opoczna
5. Zmiany w SUiKZPG i działania planistyczne na rzecz optymalizacji terenów pod zabudowę – scalania i podziały działek
6. Przygotowanie programu SECAP dla termomodernizacji istniejącej tkanki miasta
7. Realizacja spotkań branżowo/ekspertkich z zakresu inwestycji mieszkaniowych
8. Opracowanie gminnego planu adaptacji do zmian klimatu wraz ze szkoleniami, warsztatami i konsultacjami społecznymi
9. Opracowanie koncepcji zachowania naturalnego charakteru rzek i powiązania ich z tkanką zabudowaną
10. Opracowanie koncepcji zintegrowanego zagospodarowania wód opadowych i roztopowych w systemie partycypacji społecznej
11. Opracowania i realizacja planu eliminacji ruchu kołowego z rejonu Starego Miasta w Opocznie
12. Wprowadzenie ruchu tranzytowego z centrum miasta Opoczna

5. WYTYCZNE STRATEGICZNE W ZAKRESIE POLITYKI FUNKCJONALNO PRZESTRZENNEJ GMINY OPOCZNO

5.1. WPROWADZENIE

Poniższe *Wytyczne strategiczne* opracowane zostały jako element **Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030** a ich sformułowanie ma zapewnić koordynację przestrzenną planowanych działań z uwzględnieniem zagadnień środowiskowych i ładu przestrzennego.

Cele opracowania Wytycznych wraz z Modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy to w szczególności:

- sformułowanie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej, czyli zasad wynikających z przyjętego modelu,
- ukierunkowanie działań do konkretnych obszarów i dopasowanie ich do potrzeb i możliwości tych obszarów, czyli wskazanie w ramach strategii obszarów strategicznej interwencji.

Punktem wyjścia do sformułowania *Wytycznych* jest obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy przyjęte Uchwałą Nr X/73/2011 Rady Miejskiej w Opocznie z dnia 26 sierpnia 2011 r. ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY OPOCZNO. Uwzględniono również kierunki zmian będące przedmiotem opracowania w ramach procedowanej zmiany suikzpz.

Załącznik graficzny sporządzono w podziale na dwa arkusze mapowe:

- ZAŁ 4A: Model Struktury Funkcjonalno-Przestrzennej Gminy Opoczno - część I - miasto
- ZAŁ 4B: Model Struktury Funkcjonalno-Przestrzennej Gminy Opoczno - część II – obszar wiejski

5.2. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY OPOCZNO

UWAGA: Integralną częścią dokumentu Strategii są Załączniki 4A oraz 4B zawierające zobrazowanie treści niniejszego rozdziału.

Model docelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Opoczno stanowi zobrazowanie spodziewanych i zaplanowanych w strategii gminy procesów rozwoju i ich wpływu na kształtowanie się struktur przestrzennych. Stanowi punkt wyjścia do stworzenia formalnych warunków zagospodarowania obszarów gminy, zgodnie z procedurami wynikającymi z aktualnie obowiązujących przepisów. Oznacza to, że za dopuszczalne uznaje się podejście alternatywne - korekty modelu a także odstępstwa od wytycznych stanowiących przedmiot niniejszego rozdziału, w przypadku, kiedy będą wspierać rozwój gminy Opoczno zgodnie z przyjętymi w niniejszym dokumencie kierunkami.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonej diagnozy stanu przestrzeni miasta i wynikami analiz zachodzących tu procesów można stwierdzić, że Opoczno nie jest nacechowane czytelną strukturą przestrzenno-funkcjonalną. Głównym wyzwaniem przestrzennym jest tu tworzenie warunków harmonijnego rozwoju - zgodnie z możliwościami gospodarczymi rozwoju miasta i potrzebami społeczności lokalnej. Ważne jest także zachowanie cech historycznego centrum i funkcjonalne podejście do walorów przyrodniczych.

Główne założenia modelu przestrzennego rozwoju Opoczna przedstawiono w kolejnym rozdziale.

5.3. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE

KSZTAŁTOWANIE POLITYKI PRZESTRZENNEJ

1. Miasto Opoczno – obszar Starego Miasta

Charakterystyka

Wpisany częściowo do rejestru zabytków obszar położony w jest centralnej części miasta, skupia główne funkcje usługowe i administracyjne gminy. Zlokalizowane są tu główne historyczne przestrzenie publiczne miasta (np. Plac Zamkowy, Plac Kościuszki, Plac Strażacki). Ważne jest znaczenie obszaru jako stanowiącego początek rozwoju miasta Opoczno i zlokalizowane tu istotne z punktu widzenia całej gminy obiekty historyczne (np. zamek, dom „Esterki”, kościoły). To definiuje potencjał Starego Miasta jako głównego ośrodka funkcjonalnego gminy i obszaru atrakcyjnego turystycznie.

Obszar Starego Miasta objęty jest obszarem rewitalizacji (główne wyzwania: ograniczona dostępność obszaru - np. niedostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych, niska dostępność komunikacyjna połączona ze wzmożonym ruchem samochodowym ograniczającym bezpieczeństwo funkcjonowania przestrzeni publicznych, zaburzenia ładu przestrzennego - w tym estetyczne, degradacja techniczna obiektów, niedostateczne wykorzystanie obiektów zabytkowych). Dodatkowo na etapie prowadzenia prac strategicznych zdefiniowano m.in. brak czytelnego wyodrębnienia tego ważnego obszaru w strukturze miasta, brak wysokiej jakości przestrzeni publicznych z udziałem zieleni, brak elementów przestrzeni decydujących o unikalności tego miejsca.

Założenia polityki rozwoju

- Zachowanie historycznej tkanki i struktury przestrzennej z podkreśleniem ich funkcji i roli w kształtowaniu miasta,
- Kształtowanie „żyjącego”, atrakcyjnego centrum miasta,
- Realizacja wysokiej jakości bezpiecznych przestrzeni publicznych z udziałem zieleni,
- Realizacja działań w obszarze w otwartości na aktualne trendy kształtowania zabudowy przestrzeni miejskiej (np. *eco-buildings*, *circular economy*),
- Poprawa układu przestrzennego mająca na celu stworzenie nowych przestrzeni na potrzeby mieszkańców,
- Zapewnienie możliwości uzupełnienia funkcji obszaru o funkcje centrotwórcze,
- Podkreślenie unikalności obszaru jako wpływającego na kształtowanie wizerunku miasta i gminy, podejmowanie działań w celu wzmacniania tożsamości lokalnej,
- Zapewnienie dostępu do obszaru - komunikacja piesza, rowerowa, transport zbiorowy z ograniczeniem ruchu kołowego;
- Niwelowanie ograniczeń w dostępności do obszaru i obiektów (zapewnienie dostępności);

Założenia polityki przestrzennej

- Umożliwienie prowadzenia działań w ramach istniejących struktur przestrzennych (w tym zabytkowych) mających na celu poprawę funkcjonowania obszaru (np. wprowadzenie nowych funkcji usługowych) i uzupełnienie staromiejskiej zabudowy pierzejowej z zachowaniem zasad ochrony konserwatorskiej,
- Umożliwienie wprowadzania nowej zabudowy wkomponowanej w zabytkowe układy zabudowy historycznej (dogęszczanie zabudowy), w tym wykorzystującej nowe technologie (np. w zakresie użytych materiałów),
- Uzupełnienie zieleni w przestrzeniach publicznych,
- Stworzenie czytelnego systemu wnętrz urbanistycznych z elementami wyposażenia (np. obiekty małej architektury) nawiązującymi do lokalnej tradycji budowlanej i lokalnego folkloru,
- Stworzenie infrastruktury pozwalającej na nadanie priorytetu komunikacji pieszej, rowerowej i zbiorowej z ograniczaniem ruchu samochodowego.

2. Przestrzenie publiczne miasta Opoczna

Charakterystyka

Przestrzenie publiczne w mieście Opoczno to przede wszystkim place miejskie, parki, skwery, targowiska oraz ciągi komunikacyjne (ulice). Aby w pełni spełniały swoją funkcję wymagają interwencji w zakresie poprawy dostępności, wzajemnych powiązań a także estetyki. Ważnym zagadnieniem jest również struktura i funkcja zabudowy otaczającej przestrzenie publiczne miasta - funkcje tej zabudowy wymagają analizy pod kątem zapewnienia przestrzeniom publicznym odpowiedniej funkcji. Na etapie analizy możliwości poprawy funkcjonowania przestrzeni publicznych szczególnej analizie powinna być poddana zieleń jaka w nich występuje a także możliwość jej poprawy i uzupełnienia w ramach tworzenia systemu zielonych przestrzeni publicznych miasta.

Na obszarach wiejskich funkcje tych przestrzeni pełnią ciągi komunikacyjne o mniejszym znaczeniu dla integracji społecznej niż przestrzenie publiczne miasta. Potencjał dla kreowania przestrzeni publicznych na obszarach wiejskich przedstawiają place przykościelne i przed remizami OSP. Wyjątek stanowi centrum miejscowości Mroczków Gościny, gdzie wokół zlokalizowanego niewielkiego placu - parkingu funkcjonują budynki usługowe.

Założenia polityki rozwoju

- Kształtowanie przestrzeni publicznych jako ważnych obszarów integracji społecznej wzajemnie ze sobą powiązanych - dostępnych i bezpiecznych,
- Włączenie do systemu przestrzeni publicznych miasta terenów zielonych i rozważenie możliwości zagospodarowania nabrzeży rzek,
- Nadanie przestrzeniom publicznym centralnej części miasta znaczenia - „salonu miasta”,
- Nadanie przestrzeniom publicznym osiedli mieszkaniowych roli - przestrzeni wpływających na dobrą jakość środowiska zamieszkania,

- Umożliwienie zagospodarowania w sposób wspierający rozwój proekologicznych form transportu miejskiego,
- Urządzenie przestrzeni publicznych Opoczna w sposób wspierający budowanie marki miasta oraz wspierający budowanie marki turystycznej gminy,
- Wykorzystanie wybranych przestrzeni publicznych na cele rekreacyjne;

Założenia polityki przestrzennej

- Umożliwienie zwiększenia udziału zieleni i powierzchni biologicznie czynnej w przestrzeniach publicznych,
- Umożliwienie projektowania przestrzeni publicznych w sposób partycypacyjny, przy udziale mieszkańców - w szczególności w zakresie funkcji i estetyki przestrzeni,
- W ramach zagospodarowania przestrzeni publicznych - umożliwienie stosowania rozwiązań wykorzystujących nowe podejścia i technologie (np. w zakresie użytych materiałów),
- Stworzenie infrastruktury pozwalającej na nadanie priorytetu komunikacji pieszej, rowerowej i zbiorowej,
- W mieście - stworzenie czytelnego systemu wewnątrz urbanistycznych wzajemnie ze sobą powiązanych (funkcjonalnie i kompozycyjnie).

3. Tereny zieleni urządzonej w mieście Opocznie

Charakterystyka

Opoczno jest miastem o znacznym udziale zieleni (ponad 72% powierzchni miasta), nie jest to jednak dobrze wyczuwalne dla użytkowników przestrzeni, z uwagi na fakt, iż w większości nie jest to zieleń zorganizowana (pierwszy park miejski jest w realizacji, występują nieliczne skwery, zielonce a także zieleń uliczna, osiedlowa czy zieleń ogródków działkowych). Do zieleni w granicach miasta zalicza się też powierzchnię cmentarzy i lasów w granicach administracyjnych miasta. Tym samym na jednego mieszkańca przypada ok 8 m² zieleni w ogóle (czyli więcej niż wskazywane przez naukowców minimum), jednak przez fakt, iż z uwagi na swoją specyfikę nie wszystkie obszary są ogólnodostępne i mogą być wykorzystane na cele rekreacji, polityka rozwoju przestrzennego powinna przewidywać interwencje w tym zakresie. Dodatkowo należy precyzyjnie przeanalizować możliwość uzupełnienia zieleni występującej w strukturach zurbanizowanych miasta - takich jak place, ulice a także wykorzystanie naturalnych zielonych korytarzy, jakie występują w graniach miasta - dolin rzecznych i terenu nad zalewem - jako elementu uzupełniającego system przestrzeni publicznych miasta.

Założenia polityki rozwoju

- Opracowanie planów i strategii działań oraz realizacja przedsięwzięć mających na celu realizację w przestrzeniach miasta systemów błękitno-zielonej infrastruktury (BZI) oraz adaptację miasta do zmian klimatu,
- Poprawa funkcjonalności obszarów zieleni miasta wraz z poprawą ich dostępności,
- Wykorzystanie potencjału przyrodniczego miasta (np. lasów, dolin rzecznych) do stworzenia atrakcyjnych warunków rekreacji codziennej dla mieszkańców a także na cele: sport, rekreacja, wypoczynek, turystyka,

- Poprawa jakości obszarów zamieszkania poprzez tworzenia terenów zieleni na osiedlach,
- Poprawa jakości powietrza poprzez realizację inwestycji z udziałem zieleni,
- Wykorzystanie obszarów zielonych miasta jako wspierających promocję proekologicznych form transportu (np. realizacja tras rowerowych w terenów zielonych),
- Realizacja terenów zielonych jako budujących potencjał turystyczny miasta (w powiązaniu z zielenią gminy)
- Realizacja terenów zielonych jako wspomagających tworzenie nowych szlaków turystycznych i rekreacyjnych - w tym z zapewnieniem powiązań zewnętrznych (np. z Green Velo);

Założenia polityki przestrzennej

- Ochrona istniejących obszarów zieleni (w tym chronionych na podstawie przepisów odrębnych),
- Zachowanie i ochrona dolin rzecznych jako naturalnych korytarzy ekologicznych miasta,
- Zapewnienie możliwości dostępu do wód, o ile to możliwe - zachowanie i wzmacnianie bioróżnorodności (flory i fauny) w dolinach rzecznych,
- Zapewnienie możliwości wykorzystania walorów przyrodniczych miasta na cele edukacyjne i wzmacniające zdrowe nawyki mieszkańców (np. umożliwienie częstego przebywania na łonie natury),
- Zapewnienie znacznego udziału powierzchni biologicznie czynnej na terenach nowych inwestycji (w tym na obszarach centrum miasta - z dopuszczeniem form alternatywnych takich jak zielone dachy),
- Zakaz realizacji obiektów mogących negatywnie wpływać na stan systemu przyrodniczego miasta - w szczególności w obszarach zamieszkania,
- Zachowanie i tworzenie nowych terenów zieleni, terenów rekreacyjno-wypoczynkowych, terenów sportowych i na cele turystyczne z dużym udziałem terenów aktywnych przyrodniczo,
- Porządkowanie istniejących i tworzenie nowych zespołów zieleni wzajemnie ze sobą powiązanych a także powiązanych z systemem terenów zielonych gminy,
- Zapewnienie możliwości realizacji terenów zieleni z udziałem ciągów komunikacyjnych takich jak ciągi piesze, rowerowe,
- W terenach zielonych przeznaczonych na cele rekreacyjne umożliwienie sytuowania obiektów związanych z funkcją obszarów.

4. Tereny zieleni poza obszarem

Charakterystyka

Gmina Opoczno to obszar dość interesujący pod kątem występującej tu zieleni - mamy tu do czynienia z pozostałościami dawnej puszczy (tzw. „Puszcza Pilicka”). Większość drzewostanu stanowi tu sosna.

Lasy występują najbardziej intensywnie w północnej części gminy (rejony sołectw Antoniów i Kraśnica) a także w południowej części gminy (sołectwo Sitowa). Obszary leśne kluczowe dla kształtowania systemu przyrodniczego gminy, wpływają na kształtowanie jej klimatu a także posiadają ogromny potencjał do zapewnienia funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej.

Założenia polityki rozwoju

- Zachowanie, ochrona i funkcjonalne podejście do walorów przyrodniczych gminy,
- Poprawa dostępności terenów zieleni, wzmocnienie znaczenia terenów zieleni dla kształtowania środowiska życia w gminie,
- Przeciwdziałanie degradacji środowiska i zapewnienie jego bioróżnorodności,
- Wykorzystanie obszarów zielonych dla realizacji sieci powiązań w zakresie promocji rekreacji na świeżym powietrzu - w tym w powiązaniu z obszarami sąsiednimi;

Założenia polityki przestrzennej

- Zachowanie i ochrona kompleksów leśnych, łąk i innych naturalnych terenów otwartych w dotychczasowym użytkowaniu, z zakazem zabudowy,
- Ochrona zbiorników i cieków wodnych zlokalizowanych w terenach zieleni,
- Umożliwienie realizacji na terenach zielonych obiektów małej architektury służących rekreacji i edukacji, bez ingerencji w cenne zasoby przyrody,
- zachowanie i ochrona zielonych dolin rzecznych jako ważnych elementów kształtowania ekosystemu gminy.

5. Tereny zabudowy mieszkaniowej na obszarze miasta

Charakterystyka

Tereny zabudowy mieszkaniowej w na obszarze miasta Opoczno to tereny w centralnej miasta - zabudowa wielorodzinna niejednokrotnie uzupełniona funkcją usługową, osiedla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (rejon ul. Partyzantów) oraz obszar zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej zlokalizowane po obu stronach linii kolejowej i kompleks zabudowy w rejonie ul. Świerkowej.

Założenia polityki rozwoju

- poprawa jakości środowiska zamieszkania poprzez poprawę powiązań funkcjonalnych obszarów,
- uzupełnianie funkcji terenów mieszkaniowych (np. poprzez mini centra usługowe, osiedlowe, zielone przestrzenie publiczne),
- harmonijny rozwój funkcji mieszkaniowych zgodnie z potrzebami społecznymi,
- poprawa jakości otoczenia zabudowy mieszkalnej,
- umożliwienie realizacji budownictwa mieszkalnego w innowacyjnych formach (np. kooperatywa),
- zapewnienie zaopatrzenia w media - zgodnie z potrzebami rozwoju terenów mieszkaniowych.

Założenia polityki przestrzennej

- Realizacja czytelnej, zwartej struktury przestrzennej - zagęszczanie zabudowy i uzupełnianie struktur w oparciu o rozwój i uzupełnianie układów urbanistycznych,

- Zapewnienie funkcjonalnych powiązań obszarów mieszkalnych z układem zewnętrznym (wewnętrzne węzły komunikacji zbiorowej),
- Zapewnienie dostępu do zielonych przestrzeni publicznych w osiedlach,
- Zapewnienie dostępu do zielonych kompleksów na obszarze gminy (powiązania komunikacyjne),
- Zapewnienie dostępu do usług pierwszej potrzeby w miejscu zamieszkania (nieuciążliwe funkcje usługowe w terenach mieszkaniowych),
- Przygotowanie warunków lokalizacji nowych terenów mieszkaniowych.

6. Tereny o funkcjach produkcyjno-usługowych

Charakterystyka

Tereny zabudowy produkcyjnej, produkcyjno-usługowej, składowej i zabudowy towarzyszącej tym funkcjom stanowią ważnym obszar warunkujący rozwój miasta. Zlokalizowane są w północno-zachodniej części miasta, są dość dobrze skomunikowane. Dokumenty planistyczne gminy rezerwują tereny na rozwój i uzupełnienie tej funkcji.

Założenia polityki rozwoju

- Zwiększanie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej gminy, wspieranie lokalnej przedsiębiorczości,
- Umożliwienie budowania przewag konkurencyjnych Opoczna w oparciu o innowacyjne inwestycje w zakresie produkcji i usług,
- Zapewnienie możliwości rozwoju funkcji produkcyjno-usługowych w ramach istniejących struktur przestrzennych,
- ograniczenie wpływu funkcjonowania tych obiektów na jakość środowiska zamieszkania

Założenia polityki przestrzennej

- Umożliwienie rozwoju zabudowy produkcyjno-usługowej z zachowaniem wysokich standardów środowiska (np. udział powierzchni biologicznie czynnej),
- Ograniczenie negatywnego wpływu terenów aktywności gospodarczej na sąsiadującą zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz (np. zielone strefy buforowe),
- Zapewnienie możliwości ograniczenia negatywnego wpływu funkcjonowania obiektów na środowisko (dostęp do infrastruktury technicznej),
- Zapewnienie harmonijnej kompozycji zabudowy w strukturze miasta (wysokość, forma zabudowy, materiały użyte do realizacji zabudowy).

KIERUNKI ROZWOJU UKŁADU KOMUNIKACYJNEGO I SYSTEMU TRANSPORTOWEGO GMINY

- Powiązanie infrastruktury kolejowej w kierunkach północ-południe i wschód-zachód
- Wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza tereny zurbanizowane miasta Opoczno
- Rozwój sieci autobusowej komunikacji publicznej
- Rozwój infrastruktury rowerowej w gminie i budowanie powiązań z terenami zewnętrznymi
- Budowanie powiązań węzłowych punktów komunikacyjnych (kolei, międzymiastowej komunikacji autobusowej, gminnej komunikacji autobusowej)

PROWADZENIE POLITYKI PRZESTRZENNEJ

Rekomendacje dotyczące prowadzenia polityki przestrzennej na obszarze Gminy Opoczno:

- Oparcie decyzji planistycznych o szczegółowe analizy dotyczące realnego zapotrzebowania na dostępność terenów (z uwzględnieniem aktualnych trendów),
- Oparcie decyzji planistycznych o długoterminowe potrzeby (nie w nawiązaniu do konkretnych potrzeb inwestycyjnych),
- Prowadzenie polityki przestrzennej w sposób transparentny, z szerokim zaangażowaniem interesariuszy,
- Prowadzenie polityki przestrzennej w porozumieniu z gminami sąsiednimi,
- Rozważenie powołania w strukturach urzędu zespołów celowych na potrzeby podejmowania kluczowych wyzwań z zakresu planowania przestrzennego gminy (konieczność przygotowania procedur scalania i podziału nieruchomości, poprawy stanu przestrzeni publicznych miasta itd.),
- Rozważenie wykorzystania nieobligatoryjnych narzędzi zarządzania przestrzenią (np. uchwała krajobrazowa),
- Bieżące monitorowanie procesów planistycznych i inwestycyjnych na obszarze gminy.

1. Inwestycje wskazane w strategii rozwoju województwa - w tym obszary strategicznej interwencji

UWAGA: Integralną częścią dokumentu Strategii są Załączniki 4A oraz 4B zawierające zobrazowanie treści niniejszego rozdziału.

Miasto Opoczno wskazywane jest w tworzonej Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 jako jeden z ośrodków rdzeniowych MOF (Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego). MOF wg założeń strategii ma być typem Obszaru Strategicznej Interwencji i rozwijać się ma w oparciu o dwa ośrodki

rdzeniowe (miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze): Opoczno oraz Tomaszów Mazowiecki. W skład MOF, według wstępnych założeń, wejdą gminy: Opoczno (obszar wiejski), Rokiciny, Ujazd, Tomaszów Mazowiecki, Sławno (źródło informacji - materiały Zarządu Województwa Łódzkiego - Konsultacje projektu Strategii (...) - Miejskie Obszary Funkcjonalne, Obszary Strategicznej Interwencji). Ten (potencjalny) MOF wskazywany jest jako jeden z ważnych układów osadniczych województwa.

Główne cele rozwojowe MOF to nawiązanie współpracy opartej na miastach - ośrodkach rdzeniowych - jako ogniskach rozwoju społeczno-gospodarczego a także budowanie trwałych relacji funkcjonalno-przestrzennych o oddziaływaniu regionalnym, a jednocześnie silnym wpływie na spójność lokalną ośrodków.

Wskazanie Opoczna (obszar miasta i gminy) jako ważnych składowych MOF daje możliwość sformułowania i sformalizowania wspólnych celów rozwojowych (np. tworzenie porozumień, opracowywania strategii i koncepcji rozwoju - w tym przestrzennego). Cele i kierunki rozwoju MOF zostaną zdefiniowane w oparciu o lokalne potencjały rozwojowe ośrodków, w oparciu o wytyczne zawarte w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego.

W Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 ten obszar współpracy wskazywany był jako bazujący na realizacji celu strategicznego pn. OBSZAR NOWOCZESNEGO PRZEMYSŁU MATERIAŁÓW BUDOWLANYCH OPARTEGO NA ZASOBACH SUROWCOWYCH I WYKORZYSTUJĄCEGO INNOWACYJNE TECHNOLOGIE ORAZ KREATYWNE ROZWIĄZANIA W ZAKRESIE PROJEKTOWANIA I WZORNICTWA (Zagłębie Ceramiczno-Budowlane Opoczno - Tomaszów Mazowiecki). W bieżącym planowaniu strategicznym należy rozważyć kontynuację rozwoju obszaru m.in. pod kątem realizacji powyższego celu (lub celów zbieżnych).

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY

UWAGA: Integralną częścią dokumentu Strategii są Załączniki 4A oraz 4B zawierające zobrazowanie treści niniejszego rozdziału.

Na etapie prac strategicznych wskazano następujące Obszary Strategicznej Interwencji na obszarze Gminy Opoczno:

OSI Opoczno Starówka

Zakres planowanych działań:

- działania rewitalizacyjne w obrębie Starego Miasta (kontynuacja rozpoczętych procesów - zgodnie z GPR),
- uzupełnienie funkcji centralnej części miasta (nowy układ funkcjonalno-przestrzenny),
- wzmacnianie reprezentacyjnej roli obszaru i jego znaczenia w skali gminy,

- ograniczenie udziału funkcji wpływających destrukcyjnie na jakość funkcjonowania przestrzeni,
- poprawa jakości przestrzeni publicznych,
- zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni (elementy BZI),
- poprawa estetyki obszaru, z nawiązaniem do tradycji lokalnej,
- ograniczenie ruchu kołowego w zabytkowej części miasta z zapewnieniem możliwości dostarcia pieszo lub rowerem,
- opracowanie kompleksowego programu ochrony konserwatorskiej Starego Miasta

OSI Opczno Południe

Zakres planowanych działań:

- działania mające na celu zapewnienie dostępności do niskoemisyjnego transportu zbiorowego,
- rozwój sieci gminnej komunikacji publicznej w powiązaniu z komunikacją kolejową,
- promowanie zdrowego trybu życia poprzez rozwój zintegrowanej infrastruktury rowerowej,
- rozwój spójnego systemu informacji w przestrzeni gminy i cyfrowo;

OSI Dzielnica Przemysłowa +

Zakres planowanych działań:

- działania wspierające rozwój gospodarczy miasta,
- działania wspierające promocję obszarów inwestycyjnych miasta,
- działania ograniczające potencjalny negatywny wpływ funkcjonowania obiektów na obszary sąsiednie (tworzenie stref buforowych, rozwój infrastruktury).

Realizacja działań w tych obszarach jest kluczowa z punktu widzenia tworzenia silnych powiązań funkcjonalnych w ramach Gminy Opczno i może bezpośrednio wpływać na realizację pozostałych celów strategicznych.

6. OKREŚLENIE SPÓJNOŚCI STRATEGII ROZWOJU GMINY ZE STRATEGIAMI NA SZCZEBLU KRAJOWYM I REGIONALNYM

Do oceny spójności STRATEGII ROZWOJU GMINY OPOCZNO NA LATA 2021 – 2030 z celami rozwojowymi zawartymi w dokumentach wyższego rzędu wybrano najważniejsze dokumenty krajowe, regionalne i powiatowe. Niektóre z nich są w końcowej fazie przygotowania, dlatego przedstawiono również projekty nowych dokumentów. W tabeli poniżej przedstawiono schemat zgodności celów strategicznych z celami dokumentów wyższego rzędu, które opisano w dalszych rozdziałach strategii.

Tabela 4. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Opczno 2030 z dokumentami strategicznymi na szczeblu krajowym, wojewódzkim i powiatowym (opracowanie własne).

KRAJOWE WOJEWÓDZKIE POWIATOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) SOR			Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (uchylona)		Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r		Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020		Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030		Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi 2030		Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego 2020		Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego 2021-2027 (projekt)		Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030(projekt)		„Plan gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2019-2025 z uwzględnieniem lat 2026-2031” (projekt)		Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023		Strategia Rozwoju Powiatu Opczyńskiego na lata 2014-2020		Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opczyńskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027.	
	SOR 2030	KPZK 2030 (uchylona)	SZRT 2030	SRWL 2020	SRWL 2030 (proj.)	PZPW 2020	PZPW 2030 (proj.)	RPTWL 2020	RPTWL 2021-2027 (proj.)	LORIS 2030 (proj.)	PGOWL (proj.)	WPonZ	SRPO	POŚPO													
CELE STRATEGICZNE	MACIERZ ZGODNOŚCI																										
ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU	+			+		+		+		+		+		+		+		+		+		+		+		+	
POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	+			+		+		+		+		+		+		+		+		+		+		+		+	
WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW	+			+		+		+		+		+		+		+		+		+		+		+		+	

W Strategii Rozwoju Gminy wyróżniono trzy cele strategiczne, do których przypisano cele operacyjne wraz z opisem kierunków i indykatywną listą działań. **Cele operacyjne** w poszczególnych obszarach strategicznych wymieniono poniżej. Przypisaną numerację wykorzystano następnie do oceny porównawczej celów operacyjnych Strategii Gminy z celami dokumentów wyższego rzędu.

ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU – Cel Strategiczny I

1. POBUDZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I STWORZENIE PERSPEKTYW DLA ROZWOJU MIESZKAŃCÓW
2. ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW GMINY ORAZ AKTYWIZACJA PRZEDSIĘBIORSTW, W TYM LOKALNYCH CZEMPIONÓW (WIODĄCYCH FIRM) W CELU ZAINICJOWANIA KOOPERACJI ORAZ WSPARCIA DLA TWORZENIA STARTUPÓW
3. PRZEPROWADZENIE INNOWACYJNYCH DZIAŁAŃ Z WYKORZYSTANIEM ZASAD CYRKULARNEJ EKONOMII W OBSZARZE ZBUDOWANIA PRZEWAG KONKURENCYJNYCH OPOCZNA

POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE - Cel Strategiczny II

1. POPRAWA FUNKCJONOWANIA TRANSPORTU ZBIOROWEGO
2. POPRAWA STANDARDU I DOSTĘPNOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH - W TYM CIĄGÓW PIESZYCH I ROWEROWYCH
3. POPRAWA JAKOŚCI ŚWIADCZONYCH MIESZKAŃCOM USŁUG

WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW - Cel Strategiczny III

1. ZBUDOWANIE ROZPOZNAWALNEJ W SKALI KRAJU MARKI GMINY MIASTA OPOCZNO
2. ROZWÓJ OFERTY TURYSTYCZNO-REKREACYJNEJ GMINY
3. MITYGACJA NEGATYWNEGO ODDZIAŁYWANIA TKANKI MIEJSKIEJ I TERENÓW ZABUDOWY NA TERENACH WIEJSKICH NA ŚRODOWISKO

6.1. STRATEGIA ROZWOJU GMINY, A STRATEGIE KRAJOWE

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR), przyjęta przez Radę Ministrów dnia 14 lutego 2017 r., w której jako cel główny wskazano: „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”. Realizację celu głównego wspierają trzy cele szczegółowe, z kolei podzielone na obszary i cele realizacji działań.

Tabela 5. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (opracowanie własne).

SOR – cele szczegółowe	Strategia Rozwoju – CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	ZBUDOWA- NIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWA- NIA XXI WIEKU	POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	WYKORZY- STANIE PO- TENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW
	I	II	III
1.Trwały wzrost gospodarczy oparty o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną. Obszary-cele realizacji działań			
Reindustrializacja- Wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji	1,2,3		
Rozwój innowacyjnych firm- Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych	1,2,3		
Małe i średnie przedsiębiorstwa- Przemiany strukturalne sektora Nowe formy działania i współpracy Nowoczesne instrumenty wsparcia	1,2,3		
Kapitał dla rozwoju- Trwałe zwiększenie stopy inwestycji i ich jakości w dłuższej perspektywie, przy większym wykorzystaniu środków krajowych	1,2,3		
Ekspansja zagraniczna- Zwiększenie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki Zwiększenie eksportu towarów zaawansowanych technologicznie	1,2,3		
2.Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Obszary-cele realizacji działań			
Spójność społeczna- Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy		2,3	3
Rozwój zrównoważony terytorialnie- Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania	1,2,3		1,2
3.Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu. Obszary-cele realizacji działań			
Prawo w służbie obywatelom i gospodarce- Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli	2	3	
Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem- Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego	1,3	3	3
E-państwo- Cyfrowe państwo usługowe		3	
Finanse publiczne- Stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne		3	
Efektywność wykorzystania środków UE- Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe		3	

Strategia Gminy Opoczno wypełnia cele przedstawione w SOR poprzez wprowadzenie działań na rzecz odpowiedzialnego i zrównoważonego rozwoju opartego na współpracy gminy z innymi jednostkami samorządowymi i sektorem przedsiębiorstw m.in. poprzez stworzenie oferty inwestycyjnej dla inwestorów lokalnych, krajowych i zagranicznych oraz wykorzystanie endogenicznego potencjału gminy.

W strategii gminy położono nacisk na działania prowadzące do ograniczenia zmian klimatu oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Dokument ten wypełnia również założenia projektu strategicznego SOR, mianowicie „Mapy drogowej w zakresie transformacji w kierunku gospodarki o zamkniętym obiegu”, poprzez wprowadzanie działań mających na celu rozwój zabudowy mieszkaniowej w duchu cyrkularnej ekonomii, a także ochrony zasobów przyrodniczych i adaptowania tkanki miejskiej do zmian klimatycznych.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, przyjęta przez Radę Ministrów, uchylona dnia 13 grudnia 2011 r. 13.11.2020 r. (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378). Była istotnym dokumentem szczebla krajowego odnoszącym się do zagospodarowania przestrzennego. W przyszłości zostanie zastąpiona koncepcją rozwoju kraju.

Tabela 6. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (opracowanie własne).

KPZK – cele	Strategia Rozwoju– CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU	POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW
	I	II	III
1.Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającego spójności.	1,2,3	3	1,2
2.Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez m.in. wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.	1,3	1	1,2
3.Poprawa dostępności terytorialnej kraju poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.		1,2	
4.Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.	3	1,2	1,2,3
5.Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego.			3
6.Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego, m.in. poprzez: budowę zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego.			2,3

Jako cel strategiczny przedstawiano efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych. Określono sześć głównych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju. Strategia Rozwoju Gminy wpisuje się w główne założenia koncepcji poprzez propozycję działań ochrony środowiska i minimalizację zmian klimatu, nie pomijając kwestii gospodarczych obszaru i przedstawienie starań o wzrost przedsiębiorczości na terenie gminy poprzez wykorzystywanie potencjałów endogenicznych. W celu optymalizacji zagospodarowania przestrzeni w gminie strategia proponuje zmiany i regularne aktualizacje dokumentów planistycznych.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. przyjęta przez Radę Ministrów 24 września 2019 r., gdzie jako główny cel krajowej polityki transportowej wskazano zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawę bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego.

Tabela 7. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. (opracowanie własne).

SZRT – kierunki interwencji	Strategia Rozwoju – CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	ZBUDOWANIE GMINY OTWAR- TEJ NA WYZWA- NIA XXI WIEKU	POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW
	I	II	III
Budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce	1	1,2	
Poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym		1,2	
Zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności		1,2	
Poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów		1,2	
Ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko		1,2	3
Poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.		1,2	

Realizację Strategii krajowej ujęto w ramach sześciu kierunków interwencji obejmujących wszystkie gałęzie transportu. Strategia rozwoju gminy wpisuje się w proponowane kierunki głównie poprzez poprawę funkcjonowania środków przewozu zbiorowego i wdrażanie działań m.in. w zakresie rozplanowania optymalnych wariantów świadczenia usług transportowych, czy modernizacji bazy MPK poprzez wprowadzenie udogodnień dla pojazdów elektrycznych, w celu minimalizacji presji na środowisko.

6.2. STRATEGIA ROZWOJU GMINY, A STRATEGIE REGIONALNE

STRATEGIE WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi 2030+ (PZPWŁ) - dokument przyjęty przez Sejmik Województwa Łódzkiego 28 sierpnia 2018 r., w którym jako wizję do 2030 r. określono „Region spójny terytorialnie i wizerunkowo, kreatywny i konkurencyjny w skali kraju Europy, o najlepszej dostępności komunikacyjnej, wyróżniający się atrakcyjnością inwestycyjną i wysoką jakością życia”.

Tabela 8. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz planu zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi 2030+ (PZPWŁ) (opracowanie własne).

PZPWŁ – cele szczegółowe	Strategia Rozwoju – CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU	POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	WYKORZY- STANIE PO- TENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW
	I	II	III
I. Region spójny, o zrównoważonym systemie osadniczym		2,3	1,2,3
II. Region o wysokiej jakości i dostępności infrastruktury transportowej		1	
III. Region o wysokiej jakości i dostępności infrastruktury technicznej			3
IV. Region o wysokiej jakości środowiska przyrodniczego			3
V. Region o dobrze zachowanym dziedzictwie kulturowym			1,2,3
VI. Region o wysokiej atrakcyjności turystycznej			1,2
VII. Region o krajobrazie wysokiej jakości			1,2,3
VIII. Region o wysokim poziomie bezpieczeństwa publicznego		1,2,3	
IX. Region efektywnie wykorzystujący endogeniczny potencjał rozwojowy na rzecz zrównoważonego rozwoju przestrzennego	1,2,3		1,2,3

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego miasto Opoczno zaliczono do ośrodków o znaczeniu ponadlokalnym, pełniącym funkcje miasta powiatowego, o dosyć zróżnicowanej atrakcyjności osadniczej, wykazującym znaczne zróżnicowanie pod względem struktury funkcjonalnej (z przewagą funkcji przemysłowo – turystycznej). Opoczno zaliczono również do ośrodków o randze regionalnej w sieci unikatowych ośrodków historycznych o zróżnicowanym krajobrazie kulturowym.

Strategia rozwoju gminy proponuje działania z zakresu polepszenia usług publicznych, dodatkowo podkreśla istotność ponoszenia inwestycji na rzecz przestrzeni publicznych, turystycznych i zachowania dziedzictwa kulturowego, a także promuje rozbudowę komunikacji i infrastruktury z wykorzystaniem nowoczesnych technologii z poszanowaniem zasad adaptacji do zmian klimatu.

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020. Uchwała Nr XXXIII/644/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 lutego 2013 r.

Tabela 9. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 (Uchwała Nr XXXIII/644/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 lutego 2013 r.) (opracowanie własne).

SRWL 2020 – cele operacyjne	Strategia Rozwoju– CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU	POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	WYKORZYSTA- NIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW
	I	II	III
Zaawansowana gospodarka wiedzy i innowacji	1,2,3		
Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy		3	
Zintegrowane środowisko przedsiębiorczości dla rozwoju gospodarki	1,2,3		
Wysoki poziom kapitału społecznego i silne społeczeństwo obywatelskie		3	1
Wysoki standard i dostęp do usług publicznych		3	
Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym		2,3	1
Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej		1,2	
Wysoka jakość środowiska przyrodniczego			3
Zrównoważony system osadniczy			3

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030

Tabela 10. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (opracowanie własne).

SRWL 2030 – cele operacyjne	Strategia Rozwoju– CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	ZBUDOWANIE GMINY OTWAR- TEJ NA WYZWA- NIA XXI WIEKU	POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	WYKORZY- STANIE PO- TENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW
	I	II	III
Zwiększenie potencjału badawczego i innowacyjnego	1,2,3		
Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego		3	
Wsparcie rozwoju MŚP i sektora rolnego	1,2,3		1,2
Wzmacnianie gospodarczych przewag w sektorze wytwórczym i usługowym	1,2,3	3	1,2
Rozwój kapitału społecznego			1
Poprawa stanu zdrowia mieszkańców		3	

Ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego		3	
Adaptacja do zmian klimatu i poprawa jakości zasobów środowiska			3
Ochrona i kształtowanie krajobrazu			1,2,3
Zwiększenie dostępności transportowej		1,2	
Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego			
Racjonalizacja gospodarki odpadami			3
Zwiększenie dostępności do usług teleinformatycznych		3	

Strategia Rozwoju Gminy uwzględnia cele operacyjne przewidziane w Strategii województwa. Najistotniejsze z nich to poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępności do usług medycznych, oświatowych, pomocy społecznej. Drugą ważną kwestią podnoszoną w Strategii gminy jest zwiększenie komunikacji z mieszkańcami oraz lepszym dostosowaniu usług do potrzeb poprzez wprowadzanie konsultacji społecznych. Z kolei aktywność podmiotów gospodarczych, będzie pobudzana poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty inwestycyjnej oraz uruchomienie inicjatyw wspierających środowisko startup-ów. Dodatkowo proponuje się poprawę sprawności zarządzania, zacieśnienie współpracy z innymi jednostkami samorządowymi, co umożliwi osiągnięcie efektu synergii w rozwoju gminy.

Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego spełniający kryteria warunku ex ante dla celu tematycznego 7 do RPO WŁ na lata 2014-2020

W dniu 5 lipca 2016 r. Zarząd Województwa Łódzkiego przyjął Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego spełniający kryteria warunku ex ante dla celu tematycznego 7 do RPO WŁ na lata 2014-2020. Przygotowywana jest aktualizacja tego dokumentu na lata 2021-2027.

Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego dla realizacji warunku podstawowego Celu Polityki 3 (w zakresie transportu) w perspektywie finansowej 2021 – 2027 (projekt)

Tabela 11. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opczno 2030 z założeniami Regionalnego Planu Transportowego Województwa Łódzkiego dla realizacji warunku podstawowego Celu Polityki 3 (w zakresie transportu) w perspektywie finansowej 2021 – 2027 (projekt) (opracowanie własne).

RPTWŁ 2021-2027– cele strategiczne (projekt)	Strategia Rozwoju– CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU	POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	WYKORZY- STANIE PO- TENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW
	I	II	III
Budowa nowoczesnej i zintegrowanej sieci transportowej zwiększającej dostępność i atrakcyjność województwa		1,2	
Wzrost popytu na multimodalny transport pasażerski i ekologizacja transportu w regionie		1,2	

Poprawa bezpieczeństwa systemu transportowego		1,2	
Podniesienie efektywności zarządzania i organizacji systemu transportowego regionu		3	3

Strategia rozwoju gminy wypełnia cele Planu transportowego poprzez określenie wielu działań z zakresu zwiększenia dostępności gminy poprzez zrównoważony rozwój sieci transportu zbiorowego oraz współpracy z innymi jednostkami samorządowymi w tym zakresie, mającej na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu, czy promocję transportu zbiorowego.

Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030 (projekt)

Tabela 12. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030 (projekt) (opracowanie własne).

RSI LORIS 2030– cele operacyjne (projekt)	Strategia Rozwoju– CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU	POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW
	I	II	III
Zbudowanie przewag konkurencyjnych – lokomotywy rozwoju gospodarczego, które będą wyróżnikiem regionu	1,2,3		1
Wykorzystanie wewnętrznych potencjałów regionu dla poprawy innowacyjności gospodarki	1,2,3		1
Poprawa zarządzania innowacjami w regionie	1,2,3		

Wskazane w RSI LORIS 2030 kierunki rozwoju koncentrują się przede wszystkim na zwiększeniu społeczno-gospodarczego potencjału zarówno do tworzenia jak i chłonięcia innowacji. Strategia rozwoju gminy proponuje działania z zakresu rozwoju przedsiębiorczości lokalnej, np. zwiększenie poziomu handlu zagranicznego sektora przedsiębiorstw, wsparcie lokalnych liderów, budowanie instytucji otoczenia biznesu, czy promocja gospodarcza firm ze szczególnym uwzględnieniem wysokich technologii.

Plan gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2019 – 2025 z uwzględnieniem lat 2026 – 2031 (projekt) stanowi aktualizację Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Łódzkiego na lata 2016 – 2022 z uwzględnieniem lat 2023 – 2028 przyjętego Uchwałą Nr XL/502/17 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 20 czerwca 2016 r.

Tabela 13. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Planu gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2019 – 2025 z uwzględnieniem lat 2026 – 2031 (projekt) (opracowanie własne).

PGOWL (projekt) – najważniejsze cele w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi	Strategia Rozwoju– CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	ZBUDOWANIE GMINY OTWAR- TEJ NA WYZWA- NIA XXI WIEKU	POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	WYKORZY- STANIE PO- TENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW
	I	II	III
Zmniejszenie ilości powstających odpadów	3		3
Zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi	3		3
Doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami	3		3
Zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie	3		3
Zaprzestanie składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez przetworzenia	3		3
Zmniejszenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych	3		3
Utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi	3		3

Zarówno Plan jak i jego aktualizacja zawiera kierunki działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, zbierania i transportu odpadów, recyklingu i przygotowania do ponownego użycia oraz metod ograniczania składowania. W Strategii Rozwoju Gminy temu zagadnieniu poświęcono uwagę w celach operacyjnych związanych z minimalizacją zmian klimatu oraz gospodarką cyrkularną. Na pierwszym miejscu stawiane są tam działania mające na celu wspieranie działań w celu zamykania obiegu, m.in. Uruchomienie Miejskiego Laboratorium Cyrkularnej Ekonomii czy kreowanie zabudowy mieszkaniowej w duchu cyrkularnej ekonomii.

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023”.
Uchwała Sejmiku Województwa Łódzkiego Nr XXI/352/20 z dnia 23.12.2020.

Tabela 14. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023 (opracowanie własne).

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023 - cele operacyjne	Strategia Rozwoju– CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	ZBUDOWANIE GMINY OTWAR- TEJ NA WYZWA- NIA XXI WIEKU	POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	WYKORZY- STANIE PO- TENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW
	I	II	III

Atrakcyjność krajobrazu kulturowego			1,2,3
Zintegrowany system zarządzania dziedzictwem kulturowym			1,2,3
Tożsamość wielokulturowa regionu			1,2

Strategia rozwoju gminy bierze pod uwagę sferę dziedzictwa kulturowego i proponuje działania gwarantujące ochronę zabytkowej tkanki miasta i unikalnych obszarów kulturowych, m.in. poprzez wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza centrum. Promuje również kształtowanie nowych struktur przestrzennych w sposób harmonijny i umożliwiający ochronę dziedzictwa i krajobrazu kulturowego przy jednoczesnym promowaniu i upowszechnianiu tożsamości kulturowej obszaru.

STRATEGIE POWIATU OPOCZYŃSKIEGO

Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014-2020

Uchwała Nr XXXV/306/14 Rady Powiatu w Opocznie z dnia 29 maja 2014 r. zmieniająca uchwałę w sprawie strategii rozwoju powiatu opoczyńskiego oraz Uchwała Nr XIX/146/16 Rady Powiatu Opoczyńskiego z dnia 27 czerwca 2016r. zmieniająca uchwałę w sprawie strategii rozwoju powiatu opoczyńskiego na lata 2014-2020

Tabela 15. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014-2020 (opracowanie własne).

Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014-2020 Cel strategiczny: Cele operacyjne	Strategia Rozwoju – CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU	POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW
	I	II	III
Wzmacnianie potencjału gospodarczego wokół zasobów posiadanych przez Powiat:			
Jednolita polityka (oferta) inwestycyjna	1,2,3		1
Wyspecjalizowana gospodarka rolna		2	
Zaplecze B +R	1,2,3		
Dostępność komunikacyjna i transportowa		1	
Infrastruktura wodno – kanalizacyjna,			3
Rozwój turystyki i rekreacji:			
Dostępność przestrzeni do celów turystycznych (sportowych, rekreacyjnych)		2	2
Oferta turystyczna regionu			1,2
Turystyczno- Kulturalny Obszar Funkcjonalny			1,2
Poprawa jakości życia mieszkańców:			

Polityka społeczna i służba zdrowia		3	
Podniesienie atrakcyjności osadniczej powiatu i ograniczenie procesu migracji			3
Oferta edukacyjna odpowiadająca na zapotrzebowanie rynku pracy		3	
Komunikacja oraz informacja		1,3	

Strategia powiatu proponuje wzmocnienie potencjału gospodarczego opierając się na zasobach wewnętrznych posiadanych przez Powiat. Dlatego strategia gminy Opoczno podkreśla zwiększenie aktywności gospodarczej mieszkańców gminy, lokalnych wiodących firm poprzez budowanie przewag konkurencyjnych, wykorzystując wyjątkowy charakter obszaru, jego cenne zasoby oparte na historii regionu, kulturze ludowej, folklorze i dziedzictwie związanym z produkcją ceramiki.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027. Uchwała Nr XXIII/184/20 Rady Powiatu Opoczyńskiego z dnia 24 sierpnia 2020 r.

Tabela 16. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z celami Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2020-2023 (opracowanie własne).

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2020-2023 -cele długoterminowe do 2027 roku	Strategia Rozwoju– CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU	POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE	WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW
	I	II	III
Poprawa jakości powietrza			3
Podniesienie komfortu akustycznego mieszkańców powiatu		1,2	3
Minimalizacja oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego			3
Zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego			3
Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych			3
Ochrona gleb			3
Usprawnienie systemu gospodarki odpadami			3
Usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu			3
Zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy		2	1,2,3

Program ochrony środowiska ma za zadanie umożliwienie kompleksowego i efektywnego zarządzania ochroną środowiska oraz zapewnienie niezbędnej koordynacji działań proekologicznych w powiecie. Strategia Rozwoju Gminy wprowadza zapisy dotyczące ochrony środowiska poprzez przystosowanie się do zmian klimatu, ochronę istniejących zasobów, efektywną gospodarkę mieszkaniową czy rozwiązania z zakresu gospodarki o obiegu zamkniętym.

Podsumowując, analiza dokumentów wykazała, że opracowana Strategia Rozwoju Gminy Opoczno na lata 2021-2030 jest spójna z celami wskazanymi w dokumentach krajowych, regionalnych oraz powiatowych.

7. FINANSOWANIE STRATEGII

W momencie opracowywania końcowych wersji dokumentu niniejszej Strategii Rozwoju, nie opublikowano ostatecznej wersji uwzględniającej np. uwagi zgłoszone w wyniku konsultacji społecznych Umowy Partnerstwa, najważniejszego dokumentu określającego cele i kierunki na jakie Polska przeznaczy środki z funduszy europejskich na lata 2021-2027, tym samym nie były znane ostateczne nazwy poszczególnych Programów Operacyjnych. Przy wskazaniu potencjalnych źródeł finansowania, w oparciu o wiedzę ekspercką oraz doświadczenia zarówno z minionego okresu programowania UE na lata 2014-2020, jak i orientacji w zakresie funkcjonującego w Polsce i dostępnego w Unii Europejskiej systemu finansowania przedsięwzięć dla podmiotów instytucjonalnych, wskazano szeroki katalog możliwych źródeł zawierający m.in. programy operacyjne, programy rządowe, programy dystrybuowane bezpośrednio z poziomu UE.

Tabela 17. Zestawienie potencjalnych źródeł finansowania z działaniami i celami Strategii (opracowanie własne).

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	FINANSOWANIE DZIAŁAŃ
2. ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU	1. POBUDZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I STWORZENIE PERSPEKTYW DLA ROZWOJU MIESZKAŃCÓW	
	INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ
	1. Aktywowanie terenów inwestycyjnych wraz z przygotowaną ofertą inwestycyjną dla wewn. i zewn. interesariuszy. 2. Powołanie Społecznej Rady Biznesu. 3. Realizacja programu działań szkoleniowo-informacyjnych w formie Opoczyńskiego Banku Kadr i Rozwoju Przedsiębiorczości. 4. Przeprowadzenie cyklu warsztatów z przedsiębiorczości i kreatywności dla osób młodych. 5. Stworzenie i realizacja programu mentoringowego dla przyszłych liderów przedsiębiorczości. 6. Realizacja Programu Promocji Gospodarczej Gminy.	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego – Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych – Programy Operacyjne na poziomie krajowym – Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji – React EU – Program HORYZONT EUROPA – Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA) – Invest EU
	2. ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW GMINY ORAZ AKTYWIZACJA PRZEDSIĘBIORSTW, W TYM LOKALNYCH CZEMPIONÓW (WIODĄCYCH FIRM) W CELU ZAINICJOWANIA KOOPERACJI ORAZ WSPARCIA DLA TWORZENIA STARTUPÓW	
INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ	
1. Opracowanie kompleksowej strategii w formie Masterplanu Rozwoju Przedsiębiorczości. 2. Uruchomienie Opoczyńskiego Obserwatorium Gospodarczego. 3. Uruchomienie dla młodych osób programu praktyk zawodowych u lokalnych czempionów.	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego – Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych – Programy Operacyjne na poziomie krajowym – Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji – Program HORYZONT EUROPA	

	<p>4. Realizacja programów inkubacji/akceleracji dla nowych pomysłów startupowych w celu rozwoju innowacyjnych produktów/usług/technologii.</p> <p>5. Zorganizowanie cyklicznego konkursu na najlepszy opoczyński startup.</p> <p>6. Realizacja programu doradztwa i konsultacji dla przedsiębiorców i ogółu społeczeństwa.</p>	<p>– Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA)</p>
<p>3. PRZEPROWADZENIE INNOWACYJNYCH DZIAŁAŃ Z WYKORZYSTANIEM ZASAD CYRKULARNEJ EKONOMII W OBSZARZE ZBUDOWANIA PRZEWAG KONKURENCYJNYCH OPOCZNA</p>		
	<p>INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ</p>	<p>POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ</p>
	<p>1. Uruchomienie Miejskiego Laboratorium Cyrkularnej Ekonomii.</p> <p>2. Stworzenie nowego układu funkcjonalnego przestrzeni Opoczna (wyłączenie z ruchu Starówki).</p> <p>3. Uruchomienie innowacyjnej współpracy między miastem, sektorem prywatnym, a sektorem nauki w obszarach wyzwań dla Opoczna.</p>	<p>– Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego</p> <p>– Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych</p> <p>– Programy Operacyjne na poziomie krajowym</p> <p>– Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji</p> <p>– Program HORYZONT EUROPA</p> <p>– Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA)</p>
<p>4. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE</p>	<p>1. POPRAWA FUNKCJONOWANIA TRANSPORTU ZBIOROWEGO</p>	
	<p>INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ</p>	<p>POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ</p>
	<p>1. Poprawa stanu taboru MPK – elektryfikacja</p> <p>2. Modernizacja bazy MPK – w tym budowa stacji ładowana pojazdów elektrycznych</p> <p>3. Rozwój rozwiązań fotowoltaicznych – wykorzystanie OZE do zasilania taboru i bazy MPK</p> <p>4. Rozplanowanie optymalnej sieci połączeń na terenie gminy z zachowaniem możliwości współpracy z sąsiednimi jednostkami</p> <p>5. Modernizacja i rozwój sieci funkcjonalnych przystanków komunikacji publicznej</p> <p>6. Analiza możliwości optymalizacji organizacji transportu zbiorowego poprzez wykorzystanie innowacyjnych działań, jak np. autobusy na żądanie, modyfikowalne, obszarowe trasy kursowania autobusów</p>	<p>– Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego</p> <p>– Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności</p> <p>– Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji</p> <p>– Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL)</p> <p>– Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy</p> <p>– Program HORYZONT EUROPA</p> <p>– NFOŚiGW</p> <p>– Programy Operacyjne na poziomie krajowym</p> <p>– Celowe programy rządowe</p>
	<p>2. POPRAWA STANDARDU I DOSTĘPNOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH - W TYM CIĄGÓW PIESZYCH I ROWEROWYCH</p>	
<p>INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ</p>	<p>POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ</p>	
<p>1. Modernizacja ciągów pieszych w przestrzeni miasta Opoczna i na terenach zabudowanych w gminie</p> <p>2. Rozwój sieci ścieżek rowerowych na terenie gminy</p> <p>3. Opracowanie mapy dostępności komunikacyjnej gminy</p>	<p>– Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego</p> <p>– Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności</p>	

<ol style="list-style-type: none"> 4. Opracowanie Masterplanu dla sieci dróg rowerowych 5. Opracowanie Masterplanu dla sieci zielonych i dostępnych przestrzeni publicznych 6. Opracowanie katalogu form zagospodarowania przestrzeni publicznych 7. Przekształcanie istniejących przestrzeni publicznych w funkcjonalne, wielofunkcyjne i dobrze dostępne przestrzenie 8. Rozwój infrastruktury towarzyszącej drogom rowerowym 9. Wprowadzanie w przestrzeniach komunikacyjnych infrastruktury usprawniającej ruch pieszy 10. Zagospodarowanie terenów starego miasta jako funkcjonalnych przestrzeni 	<ul style="list-style-type: none"> – Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji – Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL) – Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy – Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA) – InvestEU
<p>3. POPRAWA JAKOŚCI ŚWIADCZONYCH MIESZKAŃCOM USŁUG</p>	
<p>INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ</p>	<p>POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wprowadzanie e- usług dostępnych dla wszystkich mieszkańców w strukturach urzędu i podległych mu jednostek 2. Poprawa jakości, czytelności i funkcjonalności gminnych stron www – w tym BIP. 3. Rozwijanie i wykorzystywanie działań partycypacyjnych w rozwoju gminy 4. Wprowadzanie rozwiązań teleinformatycznych w przestrzeniach publicznych – w tym na przystankach, placach, skwerach, terenach zielonych, cmentarzach itp. 5. Rozwijanie wysokiej jakości oferty oświatowej świadczonej przez jednostki podległe gminie 6. Wprowadzanie oferty edukacyjnej rozwijającej podstawowe usługi o szkolenia, kursy zawodowe itp. 7. Rozwój telemedycyny 8. Poprawa dostępności do usług medycznych wysokiej jakości 9. Rozwój wsparcia społecznego i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu 10. Aktywizacja mieszkańców w działania rozwojowe i partycypacyjne 11. Rozwój i poprawa dostępności budżetu obywatelskiego 12. Wykorzystanie projektowania uniwersalnego przy działaniach modernizacyjnych w obiektach użyteczności publicznej i przestrzeniach publicznych – likwidacja barier architektonicznych i przestrzennych 13. Analiza możliwości rozwijania współpracy z sąsiednimi JST 14. Wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań w spółkach komunalnych w celu poprawy jakości świadczonych usług i optymalizacji kosztów 	<ul style="list-style-type: none"> – Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego – Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności – Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL) – Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy – Programy Operacyjne na poziomie krajowym – InvestEU

5. WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW	1. ZBUDOWANIE ROZPOZNAWALNEJ W SKALI KRAJU MARKI GMINY MIASTA OPOCZNO	
	INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powołanie Opoczyńskiego Ośrodka Kultury Regionalnej w celu budowania tożsamości lokalnej i promocji gminy 2. Organizacja wydarzeń promujących tradycję folkloru i kulturę opoczyńską 3. Powołanie Centrum współpracy opoczyńskich NGO's 4. Wsparcie instytucjonalne i aktywizacja lokalnych NGO's 5. Działania promocyjne z wykorzystaniem dostępnych platform - w tym z wykorzystaniem stron www, mediów społecznościowych, wprowadzanych nowych rozwiązań (promowanie lokalnego folkloru, historii, itp.) 6. Udział w wydarzeniach krajowych i zagranicznych pozwalających na promocję marki i wymianę doświadczeń 	<ul style="list-style-type: none"> - Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego - Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych - Programy Operacyjne na poziomie krajowym - Dedykowane programy ministerialne - Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy
	2. ROZWÓJ OFERTY TURYSTYCZNO-REKREACYJNEJ GMINY	
	INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Współpraca z jednostkami w obrębie MOF w celu rozwoju i popularyzacji terenów rekreacyjnych w regionie 2. Działania na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej 3. Działania na rzecz poprawy stanu istniejącej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej 4. Działania promujące rozwijany w gminie potencjał turystyczny 5. Rozwój szlaków turystycznych z potrzebną infrastrukturą, w powiązaniu z infrastrukturą pieszą, rowerową i istniejącą zewnętrzną siecią dróg turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego - Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych - Programy Operacyjne na poziomie krajowym - WFOŚiGW/NFOŚiGW - Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy - Program HORYZONT EUROPA - Program LIFE - Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA)
	3. MITYGACJA NEGATYWNEGO ODDZIAŁYWANIA TKANKI MIEJSKIEJ I OBSZARÓW ZABUDOWY NA TERENACH WIEJSKICH NA ŚRODOWISKO	
	INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Promowanie metod budownictwa cyrkularnego 2. Opracowanie katalogu wytycznych dla cyrkularnego budownictwa (optymalne wykorzystanie wody, energii, powietrza i stosowanie zieleni) 3. Promowanie OZE dla inwestycji budownictwa mieszkaniowego 4. Opracowanie mapy terenów inwestycyjnych z uwzględnieniem stref pod zabudowę mieszkaniową w strefie zurbanizowanej miasta Opoczna 	<ul style="list-style-type: none"> - Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego - Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji - Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych - WFOŚiGW/NFOŚiGW - Programy Operacyjne na poziomie krajowym - ReactEU - RescEU

5. Zmiany w SUiKZPG i działania planistyczne na rzecz optymalizacji terenów pod zabudowę – scalania i podziały działek
6. Przygotowanie programu SECAP dla termomodernizacji istniejącej tkanki miasta
7. Realizacja spotkań branżowo/eksperckich z zakresu inwestycji mieszkaniowych
8. Opracowanie gminnego planu adaptacji do zmian klimatu wraz ze szkoleniami, warsztatami i konsultacjami społecznymi
9. Opracowanie koncepcji zachowania naturalnego charakteru rzek i powiązania ich z tkanką zabudowaną
10. Opracowanie koncepcji zintegrowanego zagospodarowania wód opadowych i roztopowych w systemie partycypacji społecznej
11. Opracowania i realizacja planu eliminacji ruchu kołowego z rejonu Starego Miasta w Opcznie
12. Wyrowadzenie ruchu tranzytowego z centrum miasta Opczna

- Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA)
- Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy
- Program HORYZONT EUROPA
- InvestEU
- Program LIFE

8. WDRAŻANIE STRATEGII

SYSTEM WDRAŻANIA

System wdrażania Strategii w sposób bezpośredni łączy się z procesem zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym, który możemy scharakteryzować jako proces pozyskiwania, przetwarzania i generowania informacji przez władze gminy, którego finalnym efektem są ich własne decyzje oraz decyzje podmiotów od nich niezależnych, skutkujące rozwojem właściwego im układu lokalnego w długim okresie czasu.

Zarządzanie procesem wdrożeniowym będzie niczym innym jak procesem zarządzania projektowego, w którym kluczowe elementy takie jak: integracja zasobów, kompetencje realizatorów, metody zarządzania kapitałem ludzkim i poszczególnymi działaniami oraz wykorzystanie narzędzi wsparcia informatycznego, wpłynię na skuteczność osiągnięcia założonych celów strategicznych i operacyjnych. W celu wypracowania optymalnego systemu wdrażania zdecydowano się włączyć w zaplanowany model nurt organizacji i zarządzania oparty na stosunkach międzyludzkich (nazywany również szkołą behawioralną). Podstawowe założenia jakie wykorzystano do przyjętego systemu wdrażania:

- należy zaspokajać potrzeby społeczne pracowników urzędu gminy i jednostek podległych, a w szczególności potrzeby przynależności i uznania.
- należy zwiększać satysfakcję pracowników poprzez pielęgnowanie stosunków nieformalnych.
- wysokie morale i wysoki poziom zadowolenia pracowników można osiągnąć dzięki stosowaniu określonych technik zarządzania, których wspólną cechą jest okazywanie życzliwego zainteresowania sprawami podwładnych.

- należy kłaść nacisk na dobrą atmosferę w pracy i zespole, która może być źródłem poprawy wydajności i wysokiej efektywności pracy.
- ramy proceduralne procesu wdrażania są na równi istotne jak obszar relacji i zaspakajania potrzeb zespołu pracowniczego.
- istotną wartością jest otwartość zespołu ludzkiego, która będzie pomocna zwłaszcza w sytuacji pojawienia się okoliczności problemowych na etapie wdrażania Strategii.
- efektywność, wiarygodność i komunikacja - będą stanowiły bazę do działania multidyscyplinarnych, otwartych zespołów realizujących poszczególne działania zaplanowane w Strategii.

Powyższy nurt zarządzania zdecydowano połączyć się z uniwersalną metodą, przydatną do realizacji zadań projektowych, mianowicie Zarządzaniem Cyklem Projektu (Project Cycle Management - PCM).

Opracowanie Strategii Rozwoju, samo z siebie nie zapewni rozwoju gminy, nie gwarantuje także sukcesu jednostki jako organizacji. Gmina miasto Opoczno nie może pozwolić sobie na brak profesjonalnego podejścia do procesu wdrażania, które będzie złożonym procesem zarządzania poszczególnymi działaniami – „mikro projektami”. W celu uniknięcia podejmowania ad hoc działań adaptacyjnych do zmian zachodzących w otoczeniu, jak i realizacji przedsięwzięć w sposób doraźny i niesystemowy, czego skutkiem mogłoby być obniżenie poziomu skuteczności realizowanych zamierzeń oraz ograniczenie kreowanego przez gminę efektu synergicznego, konieczne staje się wprowadzenie instrumentów planistycznych, analitycznych i kontrolnych, a odpowiedni podział pracy, będzie stanowił kolejnie niezwykle istotny element w procesie decyzyjnym wdrażania Strategii.

OPIS SYSTEMU WDRAŻANIA STRATEGII ORAZ PROCEDURA JEGO MODYFIKACJI

System wdrażania Strategii w sposób bezpośredni łączy się z procesem zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym, który możemy scharakteryzować jako proces pozyskiwania, przetwarzania i generowania informacji przez władze gminy, którego finalnym efektem są ich własne decyzje oraz decyzje podmiotów od nich niezależnych, skutkujące rozwojem właściwego im układu lokalnego w długim okresie czasu.

Zarządzanie procesem wdrożeniowym będzie niczym innym jak procesem zarządzania projektowego, w którym kluczowe elementy takie jak: integracja zasobów, kompetencje realizatorów, metody zarządzania kapitałem ludzkim i poszczególnymi działaniami oraz wykorzystanie narzędzi wsparcia informatycznego, wpłynię na skuteczność osiągnięcia założonych celów strategicznych i operacyjnych. W celu wypracowania optymalnego systemu wdrażania zdecydowano się włączyć w zaplanowany model nurt organizacji i zarządzania oparty na stosunkach międzyludzkich (nazywany również szkołą behawioralną). Podstawowe założenia jakie wykorzystano do przyjętego systemu wdrażania:

- należy zaspokajać potrzeby społeczne pracowników urzędu gminy i jednostek podległych, a w szczególności potrzeby przynależności i uznania.
- należy zwiększać satysfakcję pracowników poprzez pielęgnowanie stosunków nieformalnych.
- wysokie morale i wysoki poziom zadowolenia pracowników można osiągnąć dzięki stosowaniu określonych technik zarządzania, których wspólną cechą jest okazywanie życzliwego zainteresowania sprawami podwładnych.
- należy kłaść nacisk na dobrą atmosferę w pracy i zespole, która może być źródłem poprawy wydajności i wysokiej efektywności pracy.

- ramy proceduralne procesu wdrażania są na równi istotne jak obszar relacji i zaspakajania potrzeb zespołu pracowniczego.
- istotną wartością jest otwartość zespołu ludzkiego, która będzie pomocna zwłaszcza w sytuacji pojawienia się okoliczności problemowych na etapie wdrażania Strategii.
- efektywność, wiarygodność i komunikacja - będą stanowiły bazę do działania multidyscyplinarnych, otwartych zespołów realizujących poszczególne działania zaplanowane w Strategii.

Powyższy nurt zarządzania zdecydowano połączyć się z uniwersalną metodą, przydatną do realizacji zadań projektowych, mianowicie Zarządzaniem Cyklem Projektu (Project Cycle Management - PCM).

Opracowanie Strategii Rozwoju, samo z siebie nie zapewni rozwoju gminy, nie gwarantuje także sukcesu jednostki jako organizacji. Gmina miasto Opoczno nie może pozwolić sobie na brak profesjonalnego podejścia do procesu wdrażania, które będzie złożonym procesem zarządzania poszczególnymi działaniami – „mikro projektami”. W celu uniknięcia podejmowania ad hoc działań adaptacyjnych do zmian zachodzących w otoczeniu, jak i realizacji przedsięwzięć w sposób doraźny i niesystemowy, czego skutkiem mogłoby być obniżenie poziomu skuteczności realizowanych zamierzeń oraz ograniczenie kreowanego przez gminę efektu synergicznego, konieczne staje się wprowadzenie instrumentów planistycznych, analitycznych i kontrolnych, a odpowiedni podział pracy, będzie stanowił kolejny niezwykle istotny element w procesie decyzyjnym wdrażania Strategii.

Tabela 18. Główne elementy fazy wdrażania Strategii (źródło: Opracowanie własne na podstawie Podręcznik - Zarządzanie Cyklem Projektu, MGiP, Warszawa, 2004).

Lp.	Wyszczególnienie głównych elementów fazy wdrażania Strategii
1	Wskazanie kompetentnego lidera/kierownika Zespołu zadaniowego ds. wdrażania Strategii
2	Wypracowanie zakresów obowiązków dla członków zespołu
3	Ustalenie struktury organizacyjnej przedsięwzięcia
4	Posiadanie jasno wytyczonych celów
5	Ustalenie reguł i procedur komunikowania się w zespole
6	Przyjęcie zasady obiegu i archiwizowania dokumentacji

Tabela 19. Główne elementy fazy zamykania procesu wdrażania Strategii (źródło: Opracowanie własne na podstawie Podręcznik - Zarządzanie Cyklem Projektu, MGiP, Warszawa, 2004).

Lp.	Wyszczególnienie głównych elementów fazy zamykania procesu wdrażania Strategii
1	Przeprowadzenie odbiorów realizowanych zadań
2	Dokonywanie działań korygujących
3	Przekazywanie produktów i rezultatów projektu podmiotom odpowiedzialnym za zapewnienie ich utrzymania
4	Wykonywanie działań związanych z zamykaniem Strategii: ocena rezultatów, przygotowanie sprawozdań, archiwizacja dokumentacji
5	Ewaluacja procesu wdrażania Strategii
6	Rozwiązanie zespołu zadaniowego ds. wdrażania Strategii (opcjonalnie)

Planowana struktura zarządzania będzie zgodna ze standardami PMI. Przyjęto: poziom sterujący, który będzie wyznaczał Burmistrz (powołanie Komitetu Sterującego -w zależności od potrzeb), poziom zarządczy (lider/kierownik Zespołu zadaniowego ds. wdrażania, asystenci, specjaliści w tym zewn.) a także wykonawczy (personel realizujący zadania, zaangażowani wykonawcy). Zespół zadaniowy będzie dbał o bliską współpracę z zaangażowanymi podmiotami, reagowanie na zmiany w otoczeniu, korzystanie z narzędzi informatycznych wspomagających proces wdrażania. Zaplanowano cykliczne spotkania Zespołu i władz gminy (średnio 1 x w m-cu), podczas których omawiane będą najważniejsze sprawy dotyczące realizacji działań, w tym m.in. stopień osiągnięcia wskaźników, problemy i ryzyka, postęp w realizacji harmonogramów rzeczowo-finansowych, przepływy i zabezpieczenie finansów. Spotkania będą główną platformą, gdzie na podstawie analizy postępów w realizacji Strategii (weryfikacja danych bieżących z systemu monitorowania), analizy bieżących zdarzeń wdrożeniowych, weryfikacji aktualnych ryzyk w realizacji, będą przygotowywane rekomendacje w zakresie konieczności modyfikacji, podejmowania kolejnych kroków i inne wnioski i spostrzeżenia przedkładane Burmistrzowi. Władze gminy we współpracy ze służbami finansowymi, prawno-administracyjnymi, poszczególnymi liderami działań (w tym zarządzającymi podległymi jednostkami), przy udziale procesu konsultacji społecznych (o ile będzie to uzasadnione) będą wnikliwie analizować zaistniałe okoliczności i na tej podstawie wypracowywać formalne wnioski do ewentualnych donatorów w zakresie konieczności wprowadzania ewentualnych modyfikacji w realizowane przedsięwzięcia (głównie projekty realizowane ze środków zewnętrznych). Ewentualne zmiany i korekty w działaniach nie będą wiązały się z koniecznością modyfikacji Strategii w czasie jej realizacji.

Zespół będzie także analizował możliwości poprawy swojej wydajności, a następnie dostrajał i dostosowywał swoje działania do wyciągniętych wniosków. Decyzje będą podejmowane większością głosów, w przypadku braku porozumienia głos decydujący będzie miał Burmistrz.

9. MONITORING I EWALUACJA REALIZACJI STRATEGII

9.1. ZAPROJEKTOWANIE SYSTEMU MONITORINGU I EWALUACJI STRATEGII

Planowana realizacja planów strategicznych gminy stała się determinantem do stworzenia zinstytucjonalizowanego systemu monitorowania, który będzie zdolny do obsługi działań, ale także do stałego wykorzystywania. System monitorowania jest kompletny, kompleksowy i rzetelny. Obejmuje wszystkie wymiary monitorowania i opiera się na adekwatnych dla Strategii i zaplanowanych w niej działaniach wskaźnikach.

Monitorowanie i ewaluacja Strategii będą jednymi z elementów procesów zarządzania strategicznego. Będzie to badanie postępu realizacji jej wdrażania. Planuje się systematyczne obserwowanie zmian jakościowych i ilościowych wskaźników określonych w Strategii. Jest to warunek konieczny przy aktywnej realizacji polityki rozwoju samorządu.

Podstawą skutecznego wdrażania jest możliwość reagowania na pojawiające się problemy w osiągnięciu założonych rezultatów. Wymaga to z jednej strony zbudowania sprawnego systemu monitorowania, pozwalającego na bieżącą ocenę postępów prowadzonych działań, z drugiej zaś - systemu obiektywnej oceny efektów realizowanych działań. Sprawnie działający system monitorowania pozwoli wprowadzać stosowne korekty. W przypadku gdy postęp realizacji odbiega od założonego, można reagować na zmiany sytuacji w bezpośrednim otoczeniu oraz przedstawiać władzom gminy i ogółowi społeczeństwa informację dotyczącą wykorzystania publicznych środków finansowych przeznaczonych na realizację polityki rozwoju samorządu.

Skutecznie działający monitoring pozwala na prawidłowe wykorzystanie środków finansowych kierowanych na poszczególne działania i projekty, co ma istotne znaczenie w sytuacji wykorzystywania środków zewnętrznych pochodzących z różnych zewnętrznych źródeł.

Monitorowanie będzie obejmować takie działania jak:

- systematyczne zbieranie danych liczbowych dotyczących realizacji celów strategicznych i operacyjnych, przeprowadzenie analiz porównawczych i tematycznych;
- przygotowanie cyklicznych raportów (nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy) ukazujących stopień realizacji Strategii (system obligatoryjnie będzie generował niezbędne informacje na potrzeby składania raportów rocznych i raportu końcowego);
- ocena osiągniętych rezultatów oraz określenie stopnia wykonania przyjętych celów i działań;
- ocena rozbieżności między przyjętymi celami, działaniami a osiągniętymi rezultatami;
- analiza przyczyn rozbieżności oraz identyfikacja obszarów wymagających podjęcia działań interwencyjnych;
- wydawanie rekomendacji odnośnie zmian (aktualizacji) przyjętych Działań.

Przedmiotem monitorowania będą wszystkie procesy składające się na realizowane Przedsięwzięcia. W szerszym rozumieniu, system monitorowania obejmie również następujące elementy:

- sytuację społeczno-gospodarczą, w tym uwarunkowania wpływające na politykę rozwoju samorządu;
- sytuację wewnątrz organizacji, przemiany, zachodzące procesy, potencjały i deficyty;
- realizację obszarów kluczowych i celów strategicznych określonych w Strategii;
- realizację konkretnych działań.

Zakres systemu monitorowania Strategii nie powinien być zbyt obszerny. Odpowiedzialny za monitorowanie realizacji Strategii będzie Burmistrz, który zadanie wykonywał będzie za pośrednictwem Zespołu ds. wdrażania Strategii, w którym zostaną wskazane co najmniej 2 osoby, do prowadzenia bieżącego monitoringu, gromadzenia danych i informacji, współpracy z poszczególnymi komórkami organizacyjnymi i realizatorami działań (jednostkami podległymi, innymi partnerami). W procesie monitorowania uczestniczyć będzie także Rada gminy, jako ciało nadzorcze, do którego kompetencji należeć będzie: zapoznawanie się z postępami realizacji Strategii, ocena efektywności i skuteczności realizacji, wydawanie rekomendacji odnośnie zmian, aktualizacji, nowych kierunków, ewentualnie podejmowania działań zaradczych w przypadku rozbieżności osiągniętych a planowanych rezultatów.

Wyżej opisany system monitorowania oraz raportowania służyć będzie kontrolowaniu postępów realizacji Strategii. Ma zapewnić zgodność realizacji Strategii z uprzednio przyjętymi założeniami, w szczególności poprzez dbałość o realizację zamierzonych celów strategicznych. Istotnym zadaniem

tak zaprojektowanego systemu monitorowania będzie również identyfikacja ewentualnych problemów, jakie mogą wystąpić w trakcie realizacji Strategii oraz odpowiednio wczesne reagowanie na występujące trudności poprzez podjęcie stosownych działań zaradczych lub naprawczych.

9.2. PLAN MONITORINGU

Przyjęcie hierarchicznej struktury celów (cele strategiczne – cele operacyjne), działań z przypisanymi im wskaźnikami, charakteryzuje się wieloma zaletami. Po pierwsze, w podstawowym polu widzenia realizatora Strategii, pozostaną te najważniejsze, przez co łatwiej będzie zarządzać zarówno etapem wdrażania jak i polityką rozwoju samorządu. Wyraźnie artykułując określoną grupę celów, władze samorządowe mają stałą możliwość oceny wszelkich własnych działań pod kątem ich zgodności ze Strategią. Plan monitoringu nabiera istotności, albowiem w miarę upływu czasu i prawdopodobnego następowania zmian uwarunkowań rozwojowych gminy, realizatorzy działań, będą mieć możliwość takiego ich korygowania, aby wyznaczone cele strategiczne były dalej osiągalne i osiągnięte. Wnikliwy i bieżący monitoring, analiza struktury celów, wskaźników itd. daje władzom możliwość skutecznej reakcji. Ponadto, wyodrębnienie celów strategicznych pozwala na prowadzenia precyzyjnego monitoringu Strategii, poprzez przypisanie zespołu wskaźników. Taki oparty na celach strategicznych monitoring pozwala na ocenę skuteczności i efektywności poszczególnych działań, a także na ich korektę w trakcie realizacji.

Tabela 20. Zestawienie celów operacyjnych i strategicznych wraz z działaniami i przypisanymi do nich wskaźnikami realizacji (opracowanie własne).

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ
3. ZBUDOWANIE GMINY OTWARTEJ NA WYZWANIA XXI WIEKU	1. POBUDZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I STWORZENIE PERSPEKTYW DLA ROZWOJU MIESZKAŃCÓW	
	INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	LISTA OPCJONALNYCH WSKAŹNIKÓW
	1. Aktywowanie terenów inwestycyjnych wraz z przygotowaną ofertą inwestycyjną dla wewn. i zewn. interesariuszy. 2. Powołanie Społecznej Rady Biznesu. 3. Realizacja programu działań szkoleniowo-informacyjnych w formie Opoczyńskiego Banku Kadr i Rozwoju Przedsiębiorczości. 4. Przeprowadzenie cyklu warsztatów z przedsiębiorczości i kreatywności dla osób młodych. 5. Stworzenie i realizacja programu mentoringowego dla przyszłych liderów przedsiębiorczości. 6. Realizacja Programu Promocji Gospodarczej Gminy.	– Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w celu uzbrojenia terenów inwestycyjnych (szt.) – Liczba podmiotów podejmujących działalność gospodarczą na uzbrojonych w gminie terenach inwestycyjnych (szt.) – Wielkość uzbrojonych terenów inwestycyjnych w gminie (ha) – Liczba nowych inwestycji w gminie (szt.) – Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwa (pln) – Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (pln) – Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w obszarze promocji gospodarczej regionu (szt.) – Liczba podmiotów biorących udział w wydarzeniach o charakterze gospodarczym

		<p>w ramach programów promocji gospodarczej (szt.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba zorganizowanych warsztatów, szkoleń i spotkań w obszarze przedsiębiorczości (szt.)
<p>2. ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW GMINY ORAZ AKTYWIZACJA PRZEDSIĘBIORSTW, W TYM LOKALNYCH CZEMPIONÓW (WIODĄCYCH FIRM) W CELU ZAINICJOWANIA KOOPERACJI ORAZ WSPARCIA DLA TWORZENIA STARTUPÓW</p>		
	INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	LISTA OPCJONALNYCH WSKAŹNIKÓW
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie kompleksowej strategii w formie Masterplanu Rozwoju Przedsiębiorczości. 2. Uruchomienie Opoczyńskiego Obserwatorium Gospodarczego. 3. Uruchomienie dla młodych osób programu praktyk zawodowych u lokalnych czempionów. 4. Realizacja programów inkubacji/akceleracji dla nowych pomysłów startupowych w celu rozwoju innowacyjnych produktów/usług/technologii. 5. Zorganizowanie cyklicznego konkursu na najlepszy opoczyński startup. 6. Realizacja programu doradztwa i konsultacji dla przedsiębiorców i ogółu społeczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – Wielkość inwestycji przedsiębiorców zrealizowanych na terenie gminy (pln) – Liczba inicjatyw i działań podejmowanych wspólnie z przedsiębiorcami i innymi interesariuszami terenie gminy (szt.) – Liczba programów inkubacji/akceleracji dla startupów realizowana na terenie gminy (szt.) – Liczba podmiotów gospodarczych biorących udział w programach inkubacji/akceleracji w gminie (szt.) – Liczba uczestników konkursów na najlepszy startup (szt.) – Liczba podmiotów gospodarczych biorących udział w programach doradztwa i konsultacji dla przedsiębiorców (szt.)
<p>3. PRZEPROWADZENIE INNOWACYJNYCH DZIAŁAŃ Z WYKORZYSTANIEM ZASAD CYRKULARNEJ EKONOMII W OBSZARZE ZBUDOWANIA PRZEWAG KONKURENCYJNYCH OPOCZNA</p>		
	INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	LISTA OPCJONALNYCH WSKAŹNIKÓW
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uruchomienie Miejskiego Laboratorium Cyrkularnej Ekonomii. 2. Stworzenie nowego układu funkcjonalnego przestrzeni Opoczna (wyłączenie z ruchu Starówki). 3. Uruchomienie innowacyjnej współpracy między miastem, sektorem prywatnym, a sektorem nauki w obszarach wyzwań dla Opoczna. 	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba zrealizowanych inicjatyw w obszarze promocji i wdrożenia zasad Ekonomii Cyrkularnej (szt.) – Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w celu stworzenia nowego układu funkcjonalno-przestrzennego w gminie (szt.) – Wielkość nakładów inwestycyjnych poniesionych na nowy układ funkcjonalno-przestrzenny w gminie (zł) – Liczba zrealizowanych na terenie gminy inwestycji w formule PPP (szt.) – Liczba inicjatyw i działań podejmowanych wspólnie z przedsiębiorcami i uczelniami wyższymi na terenie gminy (szt.)
<p>6. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE</p>		
	INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	LISTA OPCJONALNYCH WSKAŹNIKÓW
	<p>1. POPRAWA FUNKCJONOWANIA TRANSPORTU ZBIOROWEGO</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa stanu taboru MPK – elektryfikacja 2. Modernizacja bazy MPK – w tym budowa stacji ładowana pojazdów elektrycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba realizowanych projektów dotyczących modernizacji infrastruktury i usprawnień funkcjonowania transportu publicznego (szt.)

<p>3. Rozwój rozwiązań fotowoltaicznych – wykorzystanie OZE do zasilania taboru i bazy MPK</p> <p>4. Rozplanowanie optymalnej sieci połączeń na terenie gminy z zachowaniem możliwości współpracy z sąsiednimi jednostkami</p> <p>5. Modernizacja i rozwój sieci funkcjonalnych przystanków komunikacji publicznej</p> <p>6. Analiza możliwości optymalizacji organizacji transportu zbiorowego poprzez wykorzystanie innowacyjnych działań, jak np. autobusy na żądanie, modyfikowalne, obszarowe trasy kursowania autobusów</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Skrócenie czasu przejazdu w obrębie kluczowych połączeń w gminie (%) – Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w zakresie rozwiązań smart (inteligentnych) w infrastrukturze transportu publicznego (szt.) – Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w zakresie infrastruktury transportu niskoemisyjnego (szt.) – Liczba działań/usług doradczych i konsultacyjnych w zakresie optymalizacji organizacji transportu zbiorowego (szt.)
---	---

2. POPRAWA STANDARDU I DOSTĘPNOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH - W TYM CIĄGÓW PIESZYCH I ROWEROWYCH

INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	LISTA OPCJONALNYCH WSKAŹNIKÓW
<p>1. Modernizacja ciągów pieszych w przestrzeni miasta Opoczna i na terenach zabudowanych w gminie</p> <p>2. Rozwój sieci ścieżek rowerowych na terenie gminy</p> <p>3. Opracowanie mapy dostępności komunikacyjnej gminy</p> <p>4. Opracowanie Masterplanu dla sieci rowerowych</p> <p>5. Opracowanie Masterplanu dla sieci zielonych i dostępnych przestrzeni publicznych</p> <p>6. Opracowanie katalogu form zagospodarowania przestrzeni publicznych</p> <p>7. Przekształcanie istniejących przestrzeni publicznych w funkcjonalne, wielofunkcyjne i dobrze dostępne przestrzenie</p> <p>8. Rozwój infrastruktury towarzyszącej drogom rowerowym</p> <p>9. Wprowadzanie w przestrzeniach komunikacyjnych infrastruktury usprawniającej ruch pieszego</p> <p>10. Zagospodarowanie terenów starego miasta jako funkcjonalnych przestrzeni</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba projektów realizowanych ze środków zewn. w zakresie infrastruktury ścieżek rowerowych lub ciągów pieszo- rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (szt.) – Długość wybudowanych ścieżek rowerowych lub ciągów pieszo-rowerowych (km) – Liczba działań/usług doradczych i konsultacyjnych w zakresie dostępności komunikacyjnej gminy (szt.) – Liczba działań/usług doradczych i konsultacyjnych w zakresie sieci zielonych i dostępnych przestrzeni publicznych (szt.) – Liczba projektów realizowanych z zewn. środków finansowych w zakresie zagospodarowania terenów starego miasta (szt.)

3. POPRAWA JAKOŚCI ŚWIADCZONYCH MIESZKAŃCOM USŁUG

INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	LISTA OPCJONALNYCH WSKAŹNIKÓW
<p>1. Wprowadzanie e- usług dostępnych dla wszystkich mieszkańców w strukturach urzędu i podległych mu jednostek</p> <p>2. Poprawa jakości, czytelności i funkcjonalności gminnych stron www – w tym BIP.</p> <p>3. Rozwijanie i wykorzystywanie działań partycypacyjnych w rozwoju gminy</p> <p>4. Wprowadzanie rozwiązań teleinformatycznych w przestrzeniach</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba punktów publicznego dostępu do bezprzewodowego Internetu (szt.) – Liczba projektów realizowanych z zewnętrznych źródeł związanych z informatyzacją i poprawą komunikacji w oparciu o narzędzia IT w urzędzie gminy i podległych jednostkach organizacyjnych (szt.) – Liczba aktualizacji i modernizacji tematycznych witryn internetowych gminy (szt.)

	<p>publicznych – w tym na przystankach, placach, skwerach, terenach zielonych, cmentarzach itp.</p> <p>5. Rozwijanie wysokiej jakości oferty oświatowej świadczonej przez jednostki podległe gminie</p> <p>6. Wprowadzanie oferty edukacyjnej rozwijającej podstawowe usługi o szkolenia, kursy zawodowe itp.</p> <p>7. Rozwój telemedycyny</p> <p>8. Poprawa dostępności do usług medycznych wysokiej jakości</p> <p>9. Rozwój wsparcia społecznego i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu</p> <p>10. Aktywizacja mieszkańców w działania rozwojowe i partycypacyjne</p> <p>11. Rozwój i poprawa dostępności budżetu obywatelskiego</p> <p>12. Wykorzystanie projektowania uniwersalnego przy działaniach modernizacyjnych w obiektach użyteczności publicznej i przestrzeniach publicznych – likwidacja barier architektonicznych i przestrzennych</p> <p>13. Analiza możliwości rozwijania współpracy z sąsiednimi JST</p> <p>14. Wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań w spółkach komunalnych w celu poprawy jakości świadczonych usług i optymalizacji kosztów</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Długość sieci szerokopasmowego internetu w gminie (km) – Liczba użytkowników korzystających z dostępu do publicznych sieci internetu szerokopasmowego (os.) – Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w zakresie wspólnych dostępnych dla ogółu społeczeństwa systemów informacji, baz danych, systemów archiwizacji itp. (szt.) – Liczba zajęć dodatkowych prowadzonych w szkołach podległych gminie (szt.) – Liczba projektów ze środków zewnętrznych realizowanych na rzecz poprawy jakości nauczania w szkołach podległych gminie (szt.) – Liczba wyposażonych placówek edukacyjno-oświatowych (szt.) – Liczba szkoleń dla kadry nauczycielskiej zaangażowanej w kształcenie w gminie (szt.) – Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności (os.) – Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w zakresie wsparcia społecznego i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu (szt.) – Liczba projektów dofinansowanych ze środków budżetu obywatelskiego (szt.) – Nakłady finansowe na przygotowanie i dostosowanie budynków użyteczności publicznej w gminie do spełniania standardów dostępności (pln) – Liczba projektów ze środków zewnętrznych realizowanych w zakresie spełniania standardów Dostępności (szt.) – Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych na rzecz rozwoju działań partycypacyjnych wśród mieszkańców (szt.)
7. WYKORZYSTANIE POTENCJAŁÓW I OCHRONA ZASOBÓW	1. ZBUDOWANIE ROZPOZNAWALNEJ W SKALI KRAJU MARKI GMINY I MIASTA OPOCZNO	
	INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	LISTA OPCJONALNYCH WSKAŹNIKÓW
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powołanie Opoczyńskiego Ośrodka Kultury Regionalnej w celu budowania tożsamości lokalnej i promocji gminy 2. Organizacja wydarzeń promujących tradycję folklor i kulturę opoczyńską 3. Powołanie Centrum współpracy opoczyńskich NGO's 4. Wsparcie instytucjonalne i aktywizacja lokalnych NGO's 5. Działania promocyjne z wykorzystaniem dostępnych platform - w tym z wykorzystaniem stron www, mediów społecznościowych, 	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w celu budowania tożsamości lokalnej i promocji gminy (szt.) – Liczba zorganizowanych wydarzeń promujących tradycję, folklor i kulturę (szt.) – Liczba realizowanych inicjatyw/projektów w celu wsparcia i promocji działań NGO's (szt.) – Liczba funkcjonujących NGO's w gminie (szt.) – Liczba działań wykorzystujących nowoczesne technologie w tym IT w celu promowania lokalnego folkloru, historii, itp. (szt.)

wprowadzanych nowych rozwiązań (promowanie lokalnego folkloru, historii, itp.)	– Liczba wydarzeń krajowych i zagranicznych promujących markę gminy (szt.)
6. Udział w wydarzeniach krajowych i zagranicznych pozwalających na promocję marki i wymianę doświadczeń	– Liczba uczestników w wydarzeniach mających na celu promocję marki gminy i wymianę doświadczeń (os.).

2. ROZWÓJ OFERTY TURYSTYCZNO-REKREACYJNEJ GMINY

INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	LISTA OPCJONALNYCH WSKAŹNIKÓW
<ol style="list-style-type: none"> 1. Współpraca z jednostkami w obrębie MOF w celu rozwoju i popularyzacji terenów rekreacyjnych w regionie 2. Działania na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej 3. Działania na rzecz poprawy stanu istniejącej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej 4. Działania promujące rozwijany w gminie potencjał turystyczny 5. Rozwój szlaków turystycznych z potrzebną infrastrukturą, w powiązaniu z infrastrukturą pieszą, rowerową i istniejącą zewnętrzną siecią dróg turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w celu promocji potencjału turystycznego gminy (szt.) – Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w celu rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (szt.) – Nakłady finansowe poniesione na poprawę stanu istniejącej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (pln) – Liczba turystycznych obiektów noclegowych, ogółem (szt.) – Stopień wykorzystania miejsc noclegowych (%) – Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców, ogółem (os) – Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym (nierezydentom) (os) – Liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 ludności, ogółem (os) – Liczba publikacji w tym online promujących atrakcje turystyczne w gminie (szt.) – Nakłady finansowe poniesione w celu uzupełnienia i rozwoju istniejącej siatki szlaków turystycznych pieszych i rowerowych (pln)

3. MITYGACJA NEGATYWNEGO ODDZIAŁYWANIA TKANKI MIEJSKIEJ I OBSZARÓW ZABUDOWY NA TERENACH WIEJSKICH NA ŚRODOWISKO

INDYKATYWNA LISTA DZIAŁAŃ	LISTA OPCJONALNYCH WSKAŹNIKÓW
<ol style="list-style-type: none"> 1. Promowanie metod budownictwa cyrkularnego 2. Opracowanie katalogu wytycznych dla cyrkularnego budownictwa (optymalne wykorzystanie wody, energii, powietrza i stosowanie zieleni) 3. Promowanie OZE dla inwestycji budownictwa mieszkaniowego 4. Opracowanie mapy terenów inwestycyjnych z uwzględnieniem stref pod zabudowę mieszkaniową w strefie zurbanizowanej miasta Opczna 5. Zmiany w SUiKZPG i działania planistyczne na rzecz optymalizacji terenów pod zabudowę – scalania i podziały działek 	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba akcji promocyjnych w zakresie zwiększenia świadomości o konieczności podejmowania działań w zakresie adaptacji do zmian klimatu w tym budownictwa cyrkularnego (szt.) – Nakłady finansowe ponoszone na działania związane z adaptacją do zmian klimatu (pln) – Liczba projektów ze środków zewnętrznych realizowanych na rzecz adaptacji do zmian klimatu (szt.) – Wartość pozyskanego dofinansowania na OZE w gminie (pln) – Liczba źródeł instalacji wykorzystujących OZE w gminie (szt.)

	<p>6. Przygotowanie programu SECAP dla termomodernizacji istniejącej tkanki miasta</p> <p>7. Realizacja spotkań branżowo/eksperckich z zakresu inwestycji mieszkaniowych</p> <p>8. Opracowanie gminnego planu adaptacji do zmian klimatu wraz ze szkoleniami, warsztatami i konsultacjami społecznymi</p> <p>9. Opracowanie koncepcji zachowania naturalnego charakteru rzek i powiązania ich z tkanką zabudowaną</p> <p>10. Opracowanie koncepcji zintegrowanego zagospodarowania wód opadowych i roztopowych w systemie partycypacji społecznej</p> <p>11. Opracowania i realizacja planu eliminacji ruchu kołowego z rejonu Starego Miasta w Opocznie</p> <p>12. Wyprowadzenie ruchu tranzytowego z centrum miasta Opoczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Zwiększenie obszaru terenów inwestycyjnych w gminie (%) – Zwiększenie obszaru terenów pod zabudowę mieszkaniową w gminie (%) – Liczba zrealizowanych działań w obszarze błękitno-zielonej infrastruktury (szt.) – Zmniejszenie natężenia ruchu drogowego w obrębie Starego Miasta (%) – Zmniejszenie natężenia ruchu drogowego w obrębie centrum miasta (%)
--	---	---

9.3. PROCEDURA EWALUACJI

Dla poprawności realizacji działań i osiągnięcia zamierzonych celów strategicznych, w Strategii opracowano i zawarto wyczerpujący opis procesu ewaluacji, który gwarantuje rzetelną i obiektywną ocenę (w tym wnioski i rekomendacje) faktycznych rezultatów jej realizacji. Zaproponowany system nadaje się do stałej weryfikacji i aktualizowania polityki rozwoju gminy do roku 2030.

Zaplanowany proces ewaluacyjny jest niczym innym jak oceną wartości nakładów publicznych (materialnych i niematerialnych) dokonaną przy uwzględnieniu odpowiednich kryteriów i standardów. Ocena taka dotyczyć będzie generalnie potrzeb, jakie powinny być zaspokojone w wyniku przeprowadzonych działań oraz osiągniętych dzięki nim efektów.

Założenia do konstrukcji procesu ewaluacji Strategii:

- proces ewaluacji będzie przeprowadzony przez zewn. wyspecjalizowany podmiot doradczy o odpowiednim doświadczeniu;
- ewaluacja będzie funkcjonalnie powiązana z działaniami monitoringowymi (analiza raportów, współpraca merytoryczna, nadzór);
- zaplanowano dwa zadania ewaluacyjne - ewaluację bieżącą (tzw. on-going) po upływie około połowy okresu wdrażania Strategii, ewaluację po zakończeniu wdrażania projektu (ex-post).

Ewaluacja zgodnie z wymogami postawionymi zewnętrznemu wykonawcy, wyłonionemu w konkurencyjnej procedurze przetargowej, zostanie oparta na specjalnie zebranych i zinterpretowanych informacjach przy wykorzystaniu adekwatnej metodologii (interesariusze, standardy, zasady i kryteria ewaluacji), która będzie zaproponowana przez potencjalnych wykonawców i będzie przedmiotem oceny przedłożonych w przetargu ofert. Istotą ewaluacji będzie ocena wpływu pewnych grup działań na rozwiązanie problemów strukturalnych oraz do podniesienia efektywności wykorzystanych nakładów publicznego.

Ewaluacja jak wskazano będzie w pewien sposób funkcjonalnie powiązana z procesem monitoringu, poprzedza on bowiem zazwyczaj działania o charakterze ocennym (ewaluacja) oraz działania zmierzające do wprowadzenia zmian w treści dokumentów strategicznych (aktualizacja) w myśl zasady, że obserwacji i analizie dokumentu z punktu widzenia jego spójności z wszelkimi istotnymi uwarunkowaniami polityki rozwoju powinna towarzyszyć ocena dotychczasowych zapisów treści i podejmowanych adekwatnych działań korygujących o ile jest to uzasadnione. Systemy monitoringu i ewaluacji są współzależne w taki sposób, że informacje generowane przez system monitoringu warunkować będą proces ewaluacji Strategii jako dokumentu strategicznego wpływającego na politykę rozwoju, tworzącego zasób wiedzy o rozwoju samorządu.

Przedmiotem ewaluacji zaplanowanym do realizacji w procesie wdrażania Strategii będzie co najmniej: ewaluacja całego pakietu interwencji (działania) oraz ich wpływu na politykę rozwoju i osiągnięte rezultaty. Dopuszcza się także, w zależności od zaistniałych potrzeb, przeprowadzenie ewaluacji tematycznej tj. takiej, gdzie przedmiotem oceny może być konkretna kwestia zarządzania lub jakiś wybrany aspekt Strategii (w zależności od zdiagnozowanych potrzeb). Takie badanie może być przeprowadzone przekrojowo, jednak będzie dotyczyć wyłącznie efektów uzyskanych w wyniku realizacji Strategii.

Charakterystyka typów zaplanowanej ewaluacji:

- ewaluacja bieżąca (on-going) - wykonana będzie w trakcie realizacji Strategii, może być zarówno oceną punktową albo składać się z całego szeregu badań wykonywanych po sobie i realizowanych przez jeden zespół badawczy (ilościowych i jakościowych);
- ewaluacja końcowa (ex-post) będzie przeprowadzona po zakończeniu realizacji Strategii a otrzymane wnioski i rekomendacje będą wykorzystane do planowania strategicznego na kolejny okres po 2030 roku.

Lista przykładowych pytań/zakresów oceny do zastosowania w procesie ewaluacji skuteczności i efektywności wdrażania Strategii i realizacji polityki rozwoju samorządu:

- odniesienie wskaźników skuteczności oddziaływania do nakładów poniesionych na realizację Strategii;
- weryfikacja czy system wskaźników umożliwi ocenę realizacji priorytetów i celów polityki rozwoju zapisanych w dokumentach strategicznych i operacyjnych;
- ogólna ocena stopnia i sposobu realizacji działań, aby odpowiedzieć na pytanie czy i w jakim stopniu cele strategiczne zostały/są realizowane;
- czy istotność każdego z celów strategicznych jest identyczna z punktu widzenia ewaluacji skuteczności realizacji całej polityki rozwoju samorządu?
- czy zakres realizacji celów strategicznych i działań jest efektywny finansowo?

Rozwój regionalny stanowi współcześnie niezwykle ważny element i źródło przewagi konkurencyjnej mogącej pozytywnie oddziaływać na rozwój danego obszaru. Efekty polityki rozwoju zgodnie z zaplanowanym w Strategii systemem ewaluacji będą oceniane i analizowane kompleksowo. Przykładowe konteksty oceny polityki rozwoju samorządu:

- zmiany zjawisk i procesów w lokalnym systemie funkcjonowania samorządu, powstające w skutek realizacji określonego planu strategicznego w wymiarze instytucjonalnym i społeczno-gospodarczym;
- zakres spójności wewnętrznej Strategii;
- spójność Strategii z wybraną koncepcją rozwoju i politykami wyższych i horyzontalnych wymiarów zarządzania;
- trafność wyboru i realizacji określonych działań, mierzona spójnością ich produktów, rezultatów i oddziaływania z celami polityki rozwoju samorządu;
- efektywność wkładu finansowania publicznego określona w Strategii.

CZĘŚĆ IV

10. SPIS TABEL

Tabela 1. Struktura Strategii Rozwoju Gminy Opoczno na lata 2021-2030 (opracowanie własne). ..	8
Tabela 2. Zestawienie dokumentów, z którymi Strategia Rozwoju Gminy powinna zachowywać spójność w zapisach (opracowanie własne).....	9
Tabela 4. Cele Strategiczne z przypisanymi do nich Celami Operacyjnymi i Kierunkami Działań (opracowanie własne).	39
Tabela 6. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z dokumentami strategicznymi na szczeblu krajowym, wojewódzkim i powiatowym (opracowanie własne).	60
Tabela 7. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (opracowanie własne).	62
Tabela 8. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (opracowanie własne).	63
Tabela 9. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. (opracowanie własne).	64
Tabela 10. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz planu zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi 2030+ (PZPWŁ) (opracowanie własne).	65
Tabela 11. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 (Uchwała Nr XXXIII/644/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 lutego 2013 r.) (opracowanie własne).....	66
Tabela 12. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (opracowanie własne).	66
Tabela 13. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Regionalnego Planu Transportowego Województwa Łódzkiego dla realizacji warunku podstawowego Celu Polityki 3 (w zakresie transportu) w perspektywie finansowej 2021 – 2027 (projekt) (opracowanie własne).	67
Tabela 14. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030 (projekt) (opracowanie własne). ...	68
Tabela 15. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Planu gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2019 – 2025 z uwzględnieniem lat 2026 – 2031 (projekt) (opracowanie własne).	69
Tabela 16. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023 (opracowanie własne). .	69
Tabela 17. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z założeniami Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014-2020 (opracowanie własne).....	70
Tabela 18. Spójność celów Strategii Rozwoju Gminy Opoczno 2030 z celami Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2020-2023 (opracowanie własne).....	71
Tabela 19. Zestawienie potencjalnych źródeł finansowania z działaniami i celami Strategii (opracowanie własne).	72

Tabela 20. Główne elementy fazy wdrażania Strategii (źródło: Opracowanie własne na podstawie Podręcznik - Zarządzanie Cyklem Projektu, MGiP, Warszawa, 2004).....	78
Tabela 21. Główne elementy fazy zamykania procesu wdrażania Strategii (źródło: Opracowanie własne na podstawie Podręcznik - Zarządzanie Cyklem Projektu, MGiP, Warszawa, 2004).....	78
Tabela 22. Zestawienie celów operacyjnych i strategicznych wraz z działaniami i przypisanymi do nich wskaźnikami realizacji (opracowanie własne).....	81

11. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Wykres analizy SWOT czynników rozwoju gminy Opoczno (opracowanie własne).	36
--	----

12. SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik 1: Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej gminy	
Załącznik 2: Diagnoza stanu ładu przestrzennego w gminie	
Załącznik 3: Ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii rozwoju	
Załącznik 4A: Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Opoczno – część I - miasto	
Załącznik 4B: Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Opoczno – część II - obszar wiejski	

